

LÄKS UNTSU

ORAVAD TAHTSID VÄLJA KÄIA
TÖÖVÕIDU, ET KÄRBIME KÕVASTI,
AGA RIIGIEELARVEST SEE SILMA
EI HAKKA.

EESTI LK 2

KULKA TUNNUSTAS MUUSIKUID

Mirjam Mesak

pälvis preemia silma-
paistvate saavutuste
eest maailma
ooperilavadel.

KULTUUR LK 16-17

PÕDEMISE PIKAD VARJUD

Arst annab nõu,
kuidas ära tunda
ohtrate sümptomitega
pikk Covid ja millest
saab sel puhul abi.

TERVIS LK 19

Kolmapäev,
2. oktoober 2024
Nr 152 (8365)
Hind 2,90 €

Postimees

SEISAME EESTI RAHVUSE, KEELE JA KULTUURI SÄILIMISE EEST LÄBI AEGADE

Õige kuuldeaparaat ja
spetsialisti abi võivad
muuta inimese elu

Sihtasutus
Kõrva-Nina-Kurguhaiguste
Kliinik

Mustamäe tee 55A
10621 Tallinn
Tel 640 5570
info@entc.ee

www.entc.ee
www.bernafon.com

Bernaфон
THE SOUND EXPERIENCE

Kas riigieelarvega tehti hookuspookust?

MIKK SALU
ajakirjanik

ANALÜÜS

Reformierakonnal ebaõnnestus eelmisel nädalal uue riigieelarve ja eelarvestrateegia väljamängimine. Rõhutada tuleb just Reformierakonda, sest kuigi eelarvet teeb kogu valitsus ja valituskoalitsioon, on Reformierakonnal ning peaminister Kristen Michalil ka erihuvid.

Nimelt ei hääri Reformierakonda, kui keegi kusagil kaebab, et nüüd kärbitakse ära see või teine vajalik tegevus. Kui näitlejad on plakatitega Toompeal, siis see on Reformierakonna jaoks soodne, tunnistas üks reformierakondlastest minister kümnekond päeva tagasi. Mitte et keegi tahaks näitlejaid kiustada, aga protestimine annab valitsusele teatava usutavuse. See näitab, et valitsus päriselt tegeleb rahanduse kordategemisega, sealhulgas kärpimisega. Alternatiivne stsenaarium oleks ju see, et keegi ei kaeba, mis annaks signaali, et valitsus tegelikult ei tee midagi.

Eri ühiskonnagruppide ootus on erinev, aga Reformierakonna toetajad ja valijad tahavad näha, et nende partei tegutseb. Kui vaja, teeks ka ebapopulaarseid otsuseid: kärbiks, tõmbaks kokku, kulutaks vähem. Neid valijaid hädakisa ei kohuta. Nende valijate vaatevinklist oleks Michalil ja Reformierakonnal vaja just suurt kärpeotsustavust.

Sellises taustsüsteemis kukkus riigieelarve esitlus eelmisel teisipäeval halvasti välja. Kõik meediaväljaanded olid kriitilised või väga kriitilised, ja kriitika seisnes just selles, et ei tehta ega kärbita. Kui Postimehe juhtkiri oli pealkirjaga «Silmamoonduuse uus etapp» veel leebe, siis Delfi/Päevaleht hoopis konkreetselt: «Lihtsalt küündimatu eelarve. Valitsus isegi ei pingu-

Septembris pidas valitsus väljasõiduistung, käidi Põgari palvemajas.

FOTO: TAIRO LUTTER

tanud.» Samas toonis jätkus ka järgmistel päevadel.

Üks pool on suhtekorralduslik ja see koondas riiklikud suhtekorraldajad eelmisel nädalal ka murelikele nõupidamistele. Mis läks valesti? Miks meediapilt on nii negatiivne? Tahaks ju välja käia suure töövõidu, et kärbi- me kõvasti, aga midagi läks viltu.

Harjumatu olukod

Osa seletusi on tehnilised. Üks kogenud riigiametnik näiteks räägib, et ministriumite suhtekorraldajatele on juba DNAsse sisse kasvanud, et uudiseid tuleb mudida positiivsemaks. See tähendab, et need inimesed on harjunud rääkima, kuidas kõik kasvab ja kerkib, ning nad ei oska enam kärpeid esitleda. Ajakirjanikud küsisid ja ministriumid kas vaikisid või ajasid ümmargust juttu ning lõppkokkuvõttes ei saanudki selget pilti.

Tänaseks on meedias ühteist siiski muutunud. Näiteks

pealkirjad nagu «Suurkoondamine RMKs» või «Huvihariduse kärped seavad ohtu laste arengu» on nende silmis, kes tahavad näha valitsuse otsustavat tegutsemist, omamoodi positiivsed. Veel kord: see ei tähenda, et kõik huvigrupid ja kõik erakonnad näevad kärpimist positiivselt, aga Reformierakond eelistab kriitikat «miks te kärbite» kriitika- le «miks te ei kärbi».

PR-võitluse kõrval on aga ka sisuline pool. Nädal aega pärast eelarve avalikuks tegemist on seis endiselt segane. Väga keeruline on aru saada, kui palju, kuidas täpselt, kellelt ja millal valitsus tegelikult kärbib. Esitluse ajal näitasid peaminister Kristen Michal, haridusminister Kristina Kallas (E200 juht) ja sisemi-

nister Lauri Läänemets (SDE esimees) ekraanil arvu 1,4 miljardit eurot, mis oleks kärbe. Riigieelarvet ja riigieelarve strateegiat vaadates ei tule aga see summa

kuidagi kokku. Esimene tabel, mis rahandusministeeriumis valminud materjalidest vastu vaatab, väidab hoopiski, et järgmisel aastal kärbitakse 132 miljonit eurot. Nii Postimees

kui ka Delfi viitasidki vastavates uudistes kohe 132 miljonile, mitte 1,4 miljardile.

Ei saa veel ehk öelda (seis on liiga segane, et midagi kindlalt väita), et valitsus on otseselt valetanud, küll aga süveneb kahtlus, et eelarvega on tehtud ommoodi hookuspookust ehk näidatud millegi muuna, kui see tegelikult on. Et tööpoolest, kärped ei ole nii suured, nagu mõned ta-

havad näidata, ja kindlasti ei ole need 1,4 miljardit.

Kui püüda selgitada, siis võiks välja tuua mõned aspektid. Kõigepealt: kärpimine on hajatunud neljale aastale. Kui aga eeldada, et järgmisel aastal kärbitakse 132 miljonit (nii rahandusministeerium sedastab), siis isegi mitme aasta peale ei paista 1,4 miljardit kusagilt. Teiseks on ilmselt arvesse võetud ka eelmise rahandusministri Mart Võrklaeva (RE) ajal tehtut. Ega praegune valitsus polegi seda ka otseselt varjanud, aga näitab ehk ikkagi väiksemat otsustavust, kui nad ise tahaks. Kolmandaks: kõik kärped ei ole siiski otseselt kärped, vaid tõusude vähendamine.

Eks tulevik näita

Osa lubadusi, sealhulgas kärpe- lubadusi, on antud tulevikuks, mida praegune valitsus kontrollida ei saa. Riigieelarve strateegia, mis lubab 1,4 miljardi eurost kärbet, ulatub ju 2028. aastasse.

See on aga juba pärast järgmisi riigikogu valimisi, järelikult hoopis teine valitsus ja koalitsioon. Praeguse valitsuse antavad lubadused on selles kontekstis poliitiliselt sisutühjad.

Tõenäoliselt on vähemalt mingi osa ministritest kirjutanud aga kärpegraafikutesse ka asju, mille kohta nad isegi täpselt ei tea, mida need endast kujutavad ja kui suurt kokkuhoidu nende arvelt saada võiks. Üldsummad oli vaja kokku saada ja siis käidi mingid graafikud ja komakohad välja koos suhtumisega, et eks pärast paistab. Kuna kärbe peaks toimuma mitme aasta jooksul, siis on ministril kõige lihtsam minna kerge- ma vastupanu teed: ütlen praegu midagi välja (riigieelarve strateegia on vaja ju ära kinnitada), aga eks ühe-kahe-kolme aasta pärast vaatan. Ilmselt selle ja mõne muu võtte abil on 1,4-miljardi- line kärbe kokku saadud, peaks aga olema skeptiline, kas see päriselt sellises mahus ära tehakse.

Eesti delegatsioon arutab Strasbourgis kadunud sõjapõgenike saatust

Sel nädalal viibib kolmeliikmeline Eesti delegatsioon Prantsusmaal Strasbourgis, kus muu hulgas arutatakse Venemaa Ukrainavastases sõjas kadunud inimeste saatust.

Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee (ENPA) Eesti delegatsiooni juhib Kadri Tali (Eesti 200) ning temaga koos on Strasbourgis veel riigikogu liikmed Eerik-Niiles Kross (RE) ja Aleksei Jevgrafov (KE).

Tali silmis on traagiline, et tänapäeval nii täiskasvanud kui ka lapsed sõja tõttu jäljetult kaovad. «Praegu on kõne all lapsed ja see muudab olukorra ajakriitiliseks. Meie ülesanne on nii teemat kui lahenduse otsinguid fookuses hoida ja mitte aega kaotada,» ütles ta. «Minu kui

delegatsiooni juhi soov on olla ukrainlastele toeks nende pühendunud töös rahvusvahelise avalikkuse valgustamisel. Ühine eesmärk ja kohustus on lapsed koju aidata. Sõjakuritegudele tuleb vastu seista, mitte kõrval seista.»

Tali loodab, et Eesti ja Ukraina ühised lood jõuavad nendeni, kes praegu olulisi otsuseid langetavad. «Mind puudutab sügavalt ja isiklikult kadunud inimeste teema. Nii ei ole mina kunagi näinud oma vanaisa ja minu isa on kasvanud isata. Seda valu ei korva miski. Ka minu vanonu kirjutas võõrsilt kirju koju iseendale, mille järgi öde tundis ära, et ta vend on elus, aga kindlust sellest ei olnud aastakümneid.»

Ta lisas, et Baltimaade dele-

gatsiooni eesmärk Strasbourgis on tagada, et ajalugu ei korduks. «Ei pea olema teadlane, et sellest aru saada, mis on Venemaa eesmärk. Taktika on lapsed võõrandada Ukrainast ja oma vanematest ja see on üks genotsiidi põhitunnus,» ütles Tali.

Tali rääkis, et nii Strasbourgis viibivad delegatsiooni kui ka üldsus toetab Ukrainat, ent Venemaad alahinnatakse sellest hoolimata endiselt. «Oodatakse, et keegi teine teeb töö ära. Mul on tunne, et äkki on liiga vähe neid, kes võtavad isiklikult selle oma initsiatiiviks. Balti- ja Skandinaavia maad teavad ja saavad aru Vene propaganda tegelikkusest, aga mul on tunne, et mõned riigid ei suuda samaväärselt seda teadvustada.»

Ta tõdes, et maailm on pi-

ENPA Eesti delegatsioon: Aleksei Jevgrafov (vasakult), Kadri Tali ning Eerik-Niiles Kross.

FOTO: KADRI TAL

devas muutumises, mistõttu on inimestel oht väsida. «Assamblee liikmesriikide saadikutelt ootan kiiret ja otsustavat ühist tegutsemist, mis viiks lahendusteni ja laste koju jõudmiseni. Praegu meie kõigi silme all toimuv on kuritegu.» Eesti delegatsioon viibib Strasbourgis 29. septembrist 3. oktoobrini. Lisaks kadunud põgenike saatuse uurimisele toimuvad arutelud Ukrainat ähvardavast genotsiidiohust, olukorrast Iraanis, naiste ja laste elamistingimustest Gazas, propagandakampaaniatest ja teabevabadusest Euroopas.

Nõukogu eesmärk on muu- hulgas kaitsta inimõigusi, otsida lahendusi Euroopat puudutavatele probleemidele ja arendada poliitilist partnerlust teiste riikidega. Liisa Ehamaa

KUULDEAPARAADID.EE

Sest iga sõna on oluline.

Pakume Teile tasuta konsultatsiooni, paigaldust, kuulmisuuringuid ning soovi korral ka **12 kuud järelmaksu 0% intressiga**. Esindame üht maailma suurimat kuuldeaparaatide brändi GN Resound Taanist.

Broneeri aeg personaalsele ja turvalisele nõustamisele!

Leidke endale lähim kuulmiskeskus ja broneerige aeg tasuta konsultatsioonile kodulehel **kuuldeaparaadid.ee** või lihtsalt helistage meile lühinumbril **17800**.

Selle reklaami ettenäitamisel iga uue kuuldeaparaadi ostjale **tasuta 2 aastane varu patareisid** (120 patareisid).

 17800

KIIRELT
vastuvõtule!

TASUTA
kuulmisuuring!

PARIMAD
aparaadid!

TALLINN Tulika 19 C, 2. korrus
Telefon: 53 011 529
Tallinn@kuuldeaparaadid.ee

Lasnamäe Medicum, Punane 61,
kab 142, I korrus
Telefon: 5301 1529
Tallinn@kuuldeaparaadid.ee

TARTU Medita trepi kõrval
Teguri 37B, I korrus
Telefon: 5380 7287
Tartu@kuuldeaparaadid.ee

RAKVERE
Tuleviku 1, kab 19
Telefon: 324 3253
Rakvere@kuuldeaparaadid.ee

NARVA Keresse keskus
Keresse 3, 3. korrus, kab 311
Telefon: 53 011 529
Narva@kuuldeaparaadid.ee

VILJANDI Tervisekeskus, I korrus,
B korpus, sissepääs Turu tänavalt
Telefon: 433 3783
Viljandi@kuuldeaparaadid.ee

PÄRNU Ülejõe Tervisekeskus
Jannseni 7a
Telefon: 53 011 529
Parnu@kuuldeaparaadid.ee

PAIDE AS Järvamaa Haigla
Tiigi 8, kab. 412
Telefon: 53 011 529
Paide@kuuldeaparaadid.ee

PM POSTIMEES.EE

Rahanduskomisjon arutab riigieelarvet ministritega koos

Riigikogu rahanduskomisjoni eilisel erakorralisel istungil arutati järgmise aasta riigieelarve eelnõu koos ministritega, et vaadata valdkondade kaupa üle kõik eelarve tulud ja kulud.

Komisjoni esimees Annely Akkermann (RE, pildil) mainis, et see ei olnud lihtne, eriti esimesel korral detailideni hoomatav lugemine.

«Valdkonnad on erinevad, alates sotsiaaltoetustest ja lõpetades riigikaitses ning kultuuriga, programmeerimise eesmärgid on erinevad ning tulemusteni viivad protsessid vajavad erinevaid disaine,» sõnas ta.

2025. aasta riigieelarve seaduse eelnõu eilisel arutelul osalesid rahandusminister Jürgen Ligi (RE), justiits- ja digiminister Liisa-Ly Pakosta (Eesti 200), siseminister Lauri Läänemets (SDE), välisminister Margus Tsahkna (Eesti 200) ja taristuminister Vladimir Svet (SDE). **PM**

20 000

eurot **sularaha** viis Ida-Virumaal eakas mees seni tabamata kelmidele.

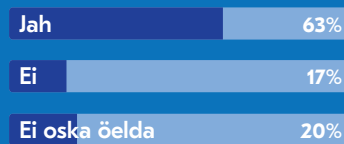
Häirekeskuse telefon aitab vormistada liiklusõnnetuse teadet

Eesti Liikluskindlustuse Fond liitus häirekeskuse riiginfo telefoniga 1247, kus operaatorid aitavad liiklusõnnetuse teate vormistamisel veebibrakenduses avari.ee tekkinud küsimustes ööpäev ringi eesti, vene ja inglise keeles. Häirekeskuse riiginfo telefon on hädaabinumbri 112 kõrval tegutsev number, mis pakub infot ja nõu olukordades, kus ei ole ohus elu, tervis ja vara. 1247 operaatorid võtavad vastu ja jagavad infot riigiteede, keskkonna ja metsloomadega seotud küsimustes, aga ka päästeala ning politsei töövaldkonda kuuluvat avalikku infot. **PM**

PM Gallup

8697 vastajat

Kas kõrgetele riigiametnikele tuleks seada töölt lahkumisel nn konkurentsi keeld?

Pealesurutud planeering halvas Rae valla volikogu töö

AIMAR ALTOSAAR
ajakirjanik

Eesti ühe rikkama, Harjumaal asuva Rae valla juhtimine on kiiva kiskumas, sest volikogu töötab tühikäigul.

Masinavärki sattus viimati liiva ühe detailplaneeringu menetluse tõttu, sest paljud volikogu liikmed ei saanud aru, miks üritatakse rohealale suruda kokkulepitud mahte ületavat planeeringut.

Septembris üritas volikogu opositsioon umbusaldada volikogu esimeest, kuid see ei õnnestunud, kuna ühel korral ei kinnitatud istungi päevakorda, teisel korral oli aga kohal vaid kaks võimul oleva Reformierakonna saadikut – volikogu esimees ja aseesimees.

Reformierakonna juhtimisstiil Rae vallas on kasvava kriitika all juba alates valimistest kolm aastat tagasi, kui erakond sai 25-kohalisse volikokku 14-liikmelise fraktsiooni. Nüüd võib juba rääkida 13-liikmelisest, kuid mitmed volikogu liikmed – sh reformierakondlastest hulgast – väidavad, et nad võivad tulevikus jääda ka vähemusse. Tüli tõusis seekord ühe detailplaneeringu algatamisest.

Kui noor lastega pere tahab esivanematelt päritud kinnistule kodu rajada, ei peaks selle vastu kellelgi midagi olema. Kuid planeerimisel tuleb alati arvestada seadusega kehtestatud piirangutega. Rae vallas Veskitaguse külas asuval Männipalu kinnistul on piiranguid ja nõudmisi rohkem, sest tegemist on rohealaga, kuid volikogult detailplaneeringu algatamise luba taotlenud vallavalitsus poleks sellest nagu kuulnudki.

Lõhnab turismitalu järele

Volikogu liige ja keskkonnakomisjoni aseesimees Meelis Rosenfeld (EKRE) on päris karm: «Ei ole keelatud ehitada, kuid rohevõrgustikust peab olema säilitatud 90 protsenti, praegu pakutud seisuga on see 78 protsenti. 1500 ruutmeetrit ehitusmahtu on ka muljet avaldav. Lõhnab turismitalu järele. Kuna juures on ka jõekaitse piirangud, siis selline suur asi sinna füüsiliselt ei mahu ära.»

Volikogu luba Männipalu kinnistu detailplaneeringu algatamiseks küsis vallavalitsus juba juunikuulise istungil, kuid siis võeti see päevakorrast maha, kuna seda ei toetanud keskkonnakomisjon. Selliseid asju tuleb ikka ette, et vigane eelnõu ei lähe läbi, siis teeb vallavalitsus selle korda, et järgmisel korral probleeme ei oleks.

Kuid antud juhul oli järgmiseks volikogu istungiks augustis planeeringu loa taotlus uuesti päevakorda pandud muutmata kujul. Keskkonnakomisjoni liige Eneli Niinepuu, kelle kut-

setöö ongi planeeringutega seotud, ütles Postimehele: «Kui es-kiis tuli teist korda volikogusse, tegime kirjaliku analüüsi, kirjutasime nii mustvalgeks kui võimalik, et see oleks igale volikogu liikmele arusaadav. Ilmselt loodeti, et komisjoni ja volikogu liikmed ei süvene ja lasevad lihtsalt läbi.»

Kui Rosenfeld tegi ettepaneku keskkonnakomisjonis teist korda läbi kukkunud eelnõu volikogu istungi päevakorrast välja võtta, siis sellega ei arvestatud. Abivallavanem tegi planeeringu kohta ka ettekande, kuid siis toimus midagi ootamatut. «Kui tuli küsimuse arutamine, juhtus huvitav lugu, võeti vahe- aeg ning vallavalitsuse esindaja ütles peale seda, et võtab selle eelnõu tagasi. Ilmselt leiti, et on mõtetu võidelda, sest vastuolusid on niivõrd palju,» ütles Rosenfeld.

«Seda võin ka öelda, et nii kõrget pilootaazi Rae valla volikogus pole enne olnud. Rõhutan sealjuures, et meie, keskkonnakomisjon ei ole selle vastu, et inimene elab seal ja rajab kodu. Kuid kui sa oled rohevõrgustikus, siis tuleb ka erisustega arvestada. Kui oled jõe lähedal, siis mis parata. Me ei ole vastu, kuid tuleb enda vajadused sättida nii, et need mahuksid tingimustesse kenasti ära,» selgitas ta.

Männipalu detailplaneeringuga tegelemise tagant aga hakkavad paistma juhtimisprobleemid, mis väljenduvad praegu volikogu töö sisulises tardumises, sest opositsioon on algatanud volikogu esimehe Tõnis Kõivu (RE) suhtes umbusaldamise, mille hääletamisele panekut on aga välditud.

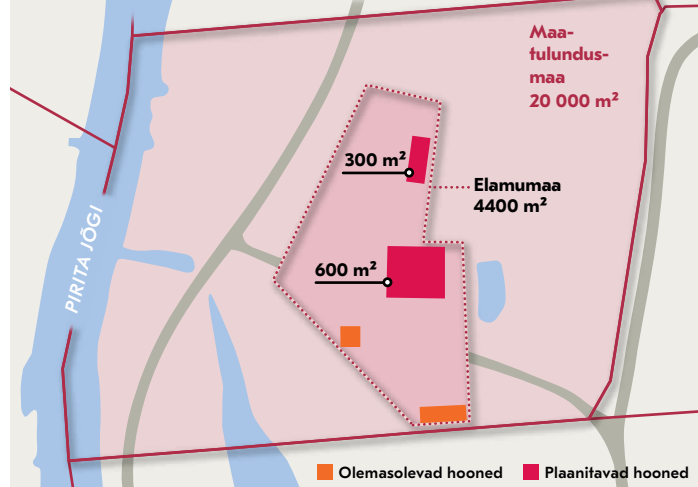
Volikogu liige Ain Böckler (SDE): «Männipalu asi on vaid üks väike probleem Rae vallas. Tegelikult on seal sellist juhtimist väga palju, mis meenutab

Veskitaguse Männipalu kinnistu asub Pirita jõe piirangute alal.

Rae valda Veskitaguse külla plaanitav detailplaneering

Kaks korda muutmata kujul esitatud Männipalu kinnistu detailplaneeringu eskiisi muudetakse, kuid opositsioon ei saanud aru, miks taheti rohealade nõudeid eiravat taotlust justkui läbi halli kivi edasi menetleda.

Lukašenka valitsemisviisi Valgevenes. Meie volikogus otsustab Buratinode kari, just selliseks on kujunenud üksinda enamuses olev Reformierakonna fraktsioon.»

Valda juhtivad poliitikud Reformierakonnast ei arva, et nad midagi valesi teevad. Volikogu esimees Kõiv rõhutas detailplaneeringu probleemi sel-

gitades, et kõigepealt vajatakse otsust, kas üldse lubada arendustegevust rohealal ehk kas kinnistu omanikul on üldse mõtet ette valmistada detailplaneeringu ettevalmistamise taotlust. «Sest kui ette ütlemele, et mingil juhul ei anna [luba], siis ei ole tal mõtet neid kulusid teha. Kui volikogu ütleb, et arendustegevus on põhimõtte-

Tervisevaldkonna üleriigilise kollektiivlepingu laiendamise läbirääkimiste teade

Eesti Arstide Liit, Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliit, Eesti Õdede Liit, Eesti Kliiniliste Psühholoogide Kutseliit ja Eesti Kliiniliste Logopeedide Kutseliit ning Eesti Haiglate Liit ja Eesti Kiirabi Liit alustasid kollektiivlepingu läbirääkimisi. Vastavalt kollektiivlepingu seaduse § 4³ teatame, et läbirääkimiste pooled kavatsevad 04.11.2024 alustada läbirääkimisi kollektiivlepingu palgatingimuste ning töö- ja puhkeaja tingimuste laiendamiseks tervisevaldkonna töötajatele: arstid, eriarstid, arst-residendid, tervishoiuteenuse osutamisel osalevad arstiõppe üliõpilased, õed, erioed, ämmaemandad, füsioterapeudid, tegevusterapeudid, radioloogiatehnikud, bioanalüütikud, erakorralise meditsiini tehnikud, kiirabitehnikud, kliinilised psühholoogid, kliinilise psühholoogia kutse-aasta juhendatavad, logopeedid, kutsesega ja kutseta hooldustöötajad, kes töötavad asutustes ja ettevõtetes, mis osutavad tervishoiuteenuseid Terviseameti poolt väljastatud tegevusloa alusel ja mille tegevust rahastatakse Eesti Haigekassaga sõlmitud ravi rahastamise lepingu alusel või riigieelarvest. Laiendatavate tingimuste eeldatav jõustumise aeg on 01.04.2025. Tööandjad ja töötajate ühingud ja liidud, kes soovivad osaleda kollektiivlepingu tingimuste laiendamise konsulteerimises, peavad sellest teatama hiljemalt 14.10.2024 Eesti Arstide Liidule Pepleri 32, 51010 Tartu; arstidel@arstidelit.ee või Eesti Haiglate Liidule Lõõtsa 8, 11415 Tallinn; info@haiglateliit.ee.

Hartman: kaks ametist lahkumist ei ole seotud

LOORA-ELISABET LOMP
loora-elisabet.lomp@postimees.ee

Valitsuse Ida-Virumaa esindaja Jaanus Purga lahkus poolte kokkuleppel ametist. Möödunud nädalal vabastas põllumajandus- ja regionaalminister Piret Hartman (SDE, pildil) enne tähtaega ametist põllumajandus- ja toiduameti direktori Urmas Kirts. Ministri sõnul on Purga ja Kirts lahkumine kaks eri juhtu.

Hartman rääkis «Kuku pärastlõunale», et kui eelmisel aastal otsustas valitsus võtta tööle Ida-Virumaa eriesinda-

ja, siis põhiline ajend oli õiglase ülemineku fondi rakendamine. Kuigi eri ministeeriumide peale oli Purgal ülesandeid rohkem, oli põhiline väljakutse üleminekufond. «Praegu oleme jõudnud niikaugele, et õiglase ülemineku fondi meetmel on välja töötatud ja on leitud ettevõtjad ning erinevad organisatsioonid, kes soovivad ja tahavad Ida-Virumaale investeerida. Purga ülesanne oli neid erinevaid partnereid leida. Täna oleme jõudnud niikaugele, et meetmed on isegi ületatud. Purga põhitöö on selle rollis lõppenud. Tal on väga hea kontakt ettevõtjatega ja ta tundis, et tema panus on täna-

seks antud. Tema liigub oma tegemistega edasi ning meil tuleb läbi mõelda, kuidas Ida-Virumaa eriesindaja roll võiks tulevikus välja näha,» rääkis Hartman.

Kas eriesindaja ametikoht kaotatakse ära? Hartmani sõnul ei ole valitsus teinud otsust see roll kaotada. «Arvan, et hea ja aktiivne kontakt piirkondadega peab jääma. Kas ta on valitsuse esindajana, kas ta võiks olla piirkonna koordinaatori rollis – selle me mõtleme läbi. See aasta on andnud meile hea kogemuse ning on hea hetk teha vahejoon ja minna edasi,» vastas Hartman.

Möödunud nädalal vabastas Hartman enne tähtaega ametist

põllumajandus- ja toiduameti direktori Urmas Kirts. Miks?

«Need kaks asja ei ole seotud ja on erinevad juhtumid. Langesid samale perioodile, kuid on kaks erinevat asja,» rõhutas Hartman. «Täna oleks kolm aastat möödas ja me ootame järgmist arenguhüpet, et ülesanded, mis on ametile antud, oleksid hästi täidetud,» kõneles Hartman.

Kas te jäite Kirts tööga rahule? «Meil oli teatud küsimustes eri arvamusi. Kui kõik oleks hästi laabunud, siis poleks teda lahiti lastud. Aga ma vastutan selle valdkonna eest. Meie osas on ootused väga kõrged. Me vastutame Eesti inimeste toiduohutuse ja loomade heaolu eest,» vastas Hartman.

FOTO: MIHKEL MARIPUU

liselt võimalik, siis jätkub ettevalmistus detailplaneeringu algatamiseks ehk algab lähteülesande koostamine ja muu valla-valitsuse töö,» ütles Kõiv, kelle meelest oli eelnevatel volikogu istungitel absoluutselt ennatlik rääkida mingitest mahtudest. «Täna arutab volikogu hoopis teist küsimust: kas sinna konkreetsesse kohta on üldse mõtet hakata midagi planeerima,» rõhutas ta.

Reeglitega vastuolus

Küsimusele, miks siiski olid detailplaneeringu eskiisil märgitud ehitusmahud kehtestatud reeglitega vastuolus, ütles ta, et tegemist oli täieliku toorikuga, mis ei peaks olema volikogule otsustamise aluseks.

Abivallavanem Ivari Rannama (RE) kordas enam-vähem sama mõtet, et volikogult min-di küsima vaid luba detailplaneeringu algatamiseks, mistõttu eskiisile märgitud kujunditel ja numbritel polevat tähtsust. «Kuna selles protsessis tekkis küsimusi, siis me kohtume ka selle taotleja poolega ja räägime kõik täpsemalt läbi ning laseme jooniseid täpsustada,» selgitas Rannama.

Kõik Rae vallas planeeringutega kokku puutunud, kellelga sai artikli tegemisel räägitud, kinnitasid, et vald on planeeringutele kehtestatud piirangute ja nõuete järgimisel eriti täpne. Mitte kunagi ei lasta volikogu menetlusse eelnõusid, kus pole millimeetri täpsusega kõik korda tehtud. Seetõttu panebki Männipalu detailplaneeringu lugu, eriti selle kordumise tõttu, paljusid imestama. See lugu on ka üheks argumentideks, miks opositsioon tahab volikogu esimeest Tõnis Kõivu umbusaldada, see pole aga Reformierakonna ülekaalu tõttu siiani läbi läinud.

Küsimusele, kuidas selline vallavolikogus suurt vastuseisu tekitanud eskiis sai tekkida, vastas maaomaniku tellimisel detailplaneeringut koostava Optimal Projekt OÜ juhatuse liige Meelis Kähri, et üldplaneeringust tulenevaid asjaolusid vaatasid nad üle koostöös valla arhitektiga. «Meil olid olemas protsendipõhiselt välja arvatud maksimaalsed

mahud. Kui üldplaneering võimaldab maksimaalseid mahte, siis neid võiks ikka lubada ning see on minu planeerimispraktikas tavapärane.» Ka see on tema kinnitusele tavapärane, et volikogu liikmed võivad muuta neid väiksemaks, kasvõi näiteks asukohapõhiselt. «Kui selguvad vastuolud, siis vähendame, nagu nüüd ka Rae vallas tuli välja. Meie pakume maksimaalsed võimalused, mis ei tähenda, et tellija võibki selle saada.»

Tellijä Kadri Kotkasega vesteldes ning tema volikogule saadetud kirja lugedes saame aga teada, et ta pole tahtnudki midagi muud kui oma perele kodu rajada. See maatükk olevat juba viiendat põlve nende perekonna käes. Miks aga sattusid taotlusele suuremad numbrid ja mahud, jääb selgusetuks.

Kähri sõnul on koos omanikuga kogu planeeringu algatus uuesti läbi vaadatud ja parandatud. «Need käisid juba eelmisel nädalal muudetud kujul valla-valitsuse istungist läbi, kus kiideti lahendused heaks.» Tema le teadaolevalt läheb uus eskiis oktoobris taas volikogusse otsustamiseks.

Vallavolikogu keskkonnamisjoni eksperdina kuuluva Eneli Niinepuu arvates on valla juhtimises midagi ikka väga valesti. Ta nägi videot 25. septembri volikogu istungist, kus volikogu esimees ja aseesimees omavahel istungit peavad, mis tundus väga veider.

Samuti ei saa planeeringute ekspert aru loogikast, et kui mahud ja numbrid ületavad nõudeid ja piiranguid, kuidas see asi siis õige on. «Minu arvates on mõistetamatu, miks juba esimesel korral, kui komisjon ja volikogu andsid tagasisidet, ei mindud eskiisi muutma, vaid tuldi täpselt samade asjadega uuesti. Kui me hakkame hiljem vähendada, kui on mindud varem nõuetest nii suurelt üle, siis kas [ka] tegelikult vähendada hakatakse, meie ei tea,» väljendas ta paljude kahtlusi.

Võti näib olevat valla juhtimises, mis on olnud aastaid ühe erakonna kontrolli all, mis isenesest ei ole ju halb, kuid kui sellega kaasneb enese kehtestamine jõuga ning oma arvamuse esitajaid survestatakse toiduahela kaudu, siis pole ka ime, et volikogu töötabki vaid kahel režiimil: tuima hääletamismasinana või lihtsalt tühikäigul.

Ilmselt loodeti, et komisjoni ja volikogu liikmed ei süvene ja lasevad lihtsalt läbi.

Keskkonnamisjoni liige
Eneli Niinepuu

Tallinn on ostanud kolme miljoni euro eest Riigi Kinnisvaralt Karjamaa tänaval hoone, tulevikus plaanitakse seal avada kool, kus on 650 õppekohta.

FOTO: MIHKEL MARIPUU

Koolikohtade puudus paneb linna koolimaju kokku ostma

ANU VIITA-NEUHAUS
ajakirjanik

Tallinn tahab osta 5,15 miljoni euro eest Urmas Sõõrumaale kuuluvalt Vivatex Holding OÜ-lt Kalamaja põhikooli hoone, oodates selleks heakskiitu linnavolikogult.

Sõõrumaa ütles, et ostuteema on üleval olnud poolteist aastat, aga kui ta peaks müüma hoone eraturul, müüks ta seda kallima hinnaga.

Linn kavatses edaspidi hoonet laiendada ja leevendada sellega koolikohtade nappust piirkonnas.

Kalamaja põhikooli hoolekogu esimees Tatjana Ojamaa, kelle vanem laps õpib sama kooli kaheksandas klassis, ütles, et kui algklassides polnud ruumitsikus veel nii tuntav, siis viimased neli aastat on mure suur olnud.

Mitu kooliga seotud inimest ütles, et ei julge veel ülemäära rõõmustada, sest aastate jooksul on omajagu lubadusi kuulnud.

Kalamaja põhikoolis õpib praegu üle 500 lapse, lähema kümne aasta jooksul võib aga koolikohti vajada juba 1200 last.

Samas kandis tegutseb erakool Avatud Kool, kus teiste hulgas õpivad sotsiaaldemokraatidest Tallinna linnaape Jevgeni Ossinovski (SDE), samuti abilinnapea Madle Lippuse (SDE) lapsed.

Keelekümbluskool

2017. aastal avatud Avatud Kool töötab kolmesuunalise keelekümbluse koolina, kus õpitakse nii eesti, vene kui ka inglise keeles.

«Meil on eestikeelne põhikool, kus õppetöö toimub vähemalt 80 protsendi ulatuses eesti keeles,» ütles Avatud Kooli direktor Sandra Järv. «Koolil on innovaatiline õppemudel, mis põhineb teadlikult elulise õppe, sotsiaalemotivatsiooni ning akadeemiliste teadmiste tasakaalul.»

Järv sõnul on nende eesmärk kooli asu-

tamisest peale olnud saada munitsipaalkooliks ning selle nimel on nad ka kõik aastad läbirääkimisi pidanud, arutades võimalusi linnavalitsuse ja Tallinna haridusametiga

«Koostööplaani autor on endine abilinnapea Andrei Kante, kelle idee oli muuta erakool munitsipaalkooliks,» ütles Tallinna hariduse abilinnapea Aleksei Jašin (Eesti 200). Ta rõhutas, et nii linnaape Ossinovski kui ka abi-

linnaape Lippus on end otsustamisest taandanud, arutelud toimuvad Avatud Kooli nõukogu ja juhatusega.

Jašini sõnul on tema eesmärk koolikohtade probleemi lahendada, otsides selleks sobivaid võimalusi koos eraasutustega.

Tallinn on ostanud kolme miljoni euro eest Riigi Kinnisvara ASilt Karjamaa tänaval hoone, kus tulevikus plaanitakse avada uus kool. Samuti on linnal kavas osta Avatud Kooli praegune kinnistu koos haridushoonega, mis asub Auna tänaval.

Koolijuhi konkurs

Avatud Kooli Auna tänaval asuvas õpib 500 õpilast, Karjamaa 18 koolimaja tuleb 650 õppekohta.

Avatud Kool on korduvalt linnavalitsusele teatanud, et nad tahavad pakkuda oma õppekava ja metoodikat. Jašini kinnitusele pole Avatud Kooli kohta seni ühtegi otsust langetatud. Ta lisas, et tegemist on selgelt eestikeelse kooliga, mis oma õpiuskustega kujutab kogukonnale suurt väärtust.

Novembris on plaanis välja kuulutada direktori konkurs. «Küsimus on selles, kas samast koolist oleks haridusjuhid huvitatud juhiks kandideerima,» arutles abilinnapea. Järv kinnitas, et tema osaleb konkursil.

Karjamaa kinnistu ostuks on eelarves 12 miljonit, kool oleks õppetööks valmis juba septembrist 2025. Plaan pole haridusameti, linnavalitsuse ega Avatud Kooli poolt lukku löödud.

Toomkiriku viilutorn sai uue katusepleki

FOTO: EERO VABAMÄGI

Tallinna toomkiriku praegu restaureeritava hommiku- ehk viilutorni tippu jõudis tagasi 1690. aastatest pärit metallist nn piiniakäbi. Viilutorn on väiksem torn, mis asub katuse idapoolses otsas.

Nii piiniakäbi kui viilutorni ehitusel kasutatud puit on pärit 1690. aastatest, nüüd lisandus neile vaskplekk. Selle uhket läiget ei jätku Toomkoguduse õpetaja Arho Tuhkru sõnul kauaks, paari aastaga teeb Eestimaa ilm pleki tumepruuniks.

Uwe Gnadenteich

Pärtel-Peeter Pere: me pole kunagi lubanud, et linn puhastab lumest kõik kõnniteed

Tallinna abilinnapea Pärtel-Peeter Pere (RE) rääkis Postimehe otsesaates, et oktoobris annab linnavalitsus teada, millistest kõnniteedelt hakkab linn lund koristama ja kus tuleb seda endiselt mahaajada. Ta selgitas, et keegi pole kunagi lubanud, et linnavõim puhastab ise kõik kõnniteed.

Kuna üks praeguse linna koalitsiooni säravamaid ideid oli see, et mahaajamisest võetakse ära kõnniteede puhastamise kohustus, siis kus on nende tänavate nimekiri, mida linn ise hakkab puhastama? «Mina lubasin seda sügiseks. Sügis on käes, septembris ei jõudnud, aga eel-

Pärtel-Peeter Pere studios.

misel esmaspäeval käis see teema kabinetist läbi ja me otsustasime ära, millised kõnniteed puhastab linn,» vastas abilinnapea. «Me ei ole kunagi öelnud, et

lõpetame kõikide kinnistuomanike lumekoristuse kohustuse. Oleme öelnud, et kavatseme palju rohkem kõnniteedelt lund ise rookida, ja seda me sellel talvel ka teeme. Fookus on kesklinnal ja Põhja-Tallinnal.»

Tema sõnul on saadud valmis lumekaart ja inimestele antakse teada, kelle tänaval hakkab lumekoristus toimuma ja kus mitte. «Oktoobris avalikustame info, et inimesed saaksid hakata valmistuma,» ütles Pere. See on aga kindel, et kui lund tuleb maha suurt kogustes, siis kohe ei jõuta seda ära koristada. Lõpuks siiski koristatakse. Ulla Länts

Rattaentusiastist Tallinna abilinnapea klaaris vastasseisu bussijuhiga

Estonia teatri ees klaaskohvikus avanes pilt, kus abilinnapea Pärtel-Peeter Pere sõtkus rattaga peatusesse sõitnud bussi kõrvale ja koputas aknale. Siis parkis oma ratta bussi ette, läks bussijuhipoolse akna juurde ja pealnägija hinnangul pahandas.

FOTOD: ERAKOGU

ÜLLE HARJU
ajakirjanik

Rattaentusiastist Tallinna abilinnapea Pärtel-Peeter Pere (RE) pidas eile keskpäeva paiku Tallinna kesklinnas kinni bussi ja päris juhilt aru enda ohtu seadmise kohta, vastasseis lõppes transpordifirma vabandamisega.

Eile lõuna ajal Tallinna linnaliinibussis sõitnud reisi saatis Postimehele kirjelduse intsidendist bussijuhi ja jalgrattasõitu propageeriva abilinnapea Pere vahel.

«Pere sõtkus rattaga peatusesse sõitnud bussi kõrvale ja koputas aknale. Siis parkis oma ratta bussi ette, läks bussijuhipoolse akna juurde ja pahandas,» kirjeldas pealtnägija.

«Inimesed pärast küsisid bussijuhilt, et mis juhtus. Bussijuht oli venekeelne, kurtis, et kas 1990ndad on tagasi, et ta ei saanud aru, kes see «mafiosnik» on, kas nüüd käibki asi nii. Ta oli küll näinud rattasõitjat, aga väitis, et ei olnud liiga lähedal. «Vaadake videopildilt järgi,» ütles bussijuht meile. Mõtles ilmselt siis oma bussi sõidukaamerat.»

Pere kirjeldas Postimehele juhtunud nii: «Mina sõitsin rattaga rattarajal teisipäeva lõuna ajal Pärnu maanteel suunaga linna poole, olin ületanud ristmiku ja möödusin inglise kolledžist, kui minu ette rattarajale sõitis buss. Keeras kohe rattaraja peale, mis seal niigi kitsas on. Oli poole rattaraja peal

selle lõigu peal, mis jääb Vabaduse platsi ja Georg Otsa tänavavahela. Ma pidin aeglustama, ohtlik oli. Seal oli tema ja trammivahel ruumi küll.»

Pere kirjelduse järgi jõudis ta bussile järele, kui see oli seisma jäänud. «Koputasin bussijuhile akna peale, bussijuht ei teinud lahti,» rääkis Pere. «Koputasin teisegi korra, ei teinud bussijuht ikka lahti. Läksin bussi ette, koputasin aknale, bussijuht avas akna. Küsisin: kas pidite sõitma seal rattaraja peal? Sõitsite mulle ette, aga mulle tundus, et teil oli ruumi seal trammivahes sõites küll.»

Siis ta midagi seal ütles, ma ei kuulnud, liiklusküsimus oli suur. Ta ütles, et tal oli kaamera, et sealt saab pärast järele vaadata. Me saime eesti keeles asjad aetud, ma ei tea, mis ta emakeel oli. Ütlesin, et väga kena, ja läksin edasi. Tahtsin bussijuhi käest küsida, miks ta seda tegi ja kas ta pidi seda tegema, et see

oli ohtlik minu vaatevinklist. See küsimus jäi lahtiseks. Mingit sõimamist polnud, kohe kindlasti ja kahtlemata mitte.»

Tallinna linnaliinibusse haldava ASi Tallinna Linnatranspordit juht Kaido Padar ütles, et kuigi sel tänavatüüpi liigub tavaliselt kümneid busse, õnnestus tal siiski mõne tunniga õige buss üles leida ja selle pardakaamera salvestist vaadata.

«Siit on hästi näha jah, et buss on rattarajal. Igal juhul vabandame abilinnapea ees,» ütles Padar. «Seal on tõesti kitsas koht, aga jalgratturit ei tohi ohtu seada. Helistasin Perele, ta ei võtnud vastu, saatsin SMSiga vabanduse.»

Padar leidis, et vahejuhtumist võib ka kasu olla. «See on hea õppematerjal, kuidas tramm, buss ja jalgrattur tänavale ära mahuvad,» märkis ta. «Need tänavad lähevad ümberprojekteerimisse, saab seda teadmist arvesse võtta.»

Pärtel-Peeter Pere Tallinnas Pärnu maanteel bussi ees väntamas. Bussi pardakaamera salvestis.

FOTO: TLT

Bussi pardakaamera salvestiselt on näha, et buss sõitis tõesti rattarajal.

FOTO: TLT

Liganuse valla Viru Keemia Grupp AS biotoodete tootmiskompleksi eriplaneeringu avalikustamine

Liganuse vallavolikogu võttis 25.09.2024 otsusega nr 211 vastu AS-i Viru Keemia Grupp (VKG) biotoodete tootmiskompleksi eriplaneeringu. Planeeringu lahutamatu lisa on keskkonnamõju strateegilise hindamise aruanne. Planeeringu koostamise eesmärk on kaaluda biotoodete tootmiskompleksi rajamise võimalikkust, leida võimalusel selleks sobivaim asukoht ning koostada selle rajamiseks detailne lahendus.

Planeerimiseaduse § 118 lõike 1 alusel korraldab Liganuse vallavalitsus AS-i VKG biotoodete tootmiskompleksi eriplaneeringu avaliku väljapaneku 17. oktoobrist kuni 17. novembrini 2024 Liganuse vallavalitsuses (Keskpuiestee 20, Kiviõli linn) ja valla veebilehel <https://www.lyganuse.ee/vkg-biotoodete-tootmiskompleks>.

Hind sisaldab käibemaksu

Allikas: Elering

Toilas inimesi stardipüstoliga hirmutanud mees suri

ERIK KALDA
ajakirjanik, Põhjarannik

Mees, keda politsei läinud suvel Toila pargis tulistas, sest ta oli möödajaid stardipüstoliga ähvardanud, suri augusti lõpus, kuid põhjuseks polnud politseiniku tekitatud kuulivigastused.

«Mehe surma põhjuseks ei olnud relva kasutamise tagajärjel tekkinud vigastused,» kinnitas Viru ringkonnaprokuratuuri pressinõunik. Surma täpsemad põhjused prokuratuur kommenteerida ei saa, sest tegemist on delikaatsete isikuandmetega.

Augustis reageeris politsei väljakutsele, mille järgi paugu-

tas Toila pargis pingil istunud Konstantin stardipüstolit ning sihtis sellest möödijat, kellel oli kaasas kaks last. Kuna mees ei reageerinud politsei korraldusele relva maha panna, vaid hakkas seda hoopis korrakaitsete poole suunama, tulistas üks politseinikest meest. Kannatanule anti ko-

hapeal esmaabi ning kiirabi toimetas ta haiglasse, kus tema seisund tunnistati raskeks ning teda opereeriti.

Uurimine tuvastas, et politsei tegutses määrustepäraselt.

«Mees oli haiglas umbes kaks nädalat, kuid meil puudub täpne teadmine, mis kuupäeval

Sellel Toila pargis asuval pingil juhtus 8. juunil tragöödia, kui politsei möödajaid stardipüstoliga hirmutanud mehe vastu relva kasutas.

FOTO: ERIK KALDA/
PÕHJARANNIK

ta koju lubati. Pärast seda on politsei saanud mõningaid teateid, kuidas mees on avalikus linnaruumis joobnuna kõrvaliste inimeste rahu häirinud,» ütles Ida prefektuuri pressiesindaja.

27. augustil saatis ringkonnaprokuratuur Viru maakohutusse süüdistusakti, milles süüdistab Konstantini mitmes avaliku korra raskes rikkumises, mille ta sooritas relvaga ähvardades.

4. mail oli ta teinud stardipüstolist Kohtla-Järvel korterimaja lähedal kuus lasku õhku, 8. juunil Jõhvis Tsentraalkeskuses kolm lasku ning väljas keskuse juures veel kaks.

Augusti lõpus surnud Konstantini kohta on teada, et ta oli aastaid narkosõltlane.

RAKVERE TEATER

Rakvere Teater

LÕUNA-EESTIS

KLASSIS

R, 4. okt kell 19 Võnnu kultuurimajas

KESSU JA TRIPP

T, 8. okt kell 13 Vanemuise v/m

SÜÜTA SÜÜDLASED

T, 8. okt kell 19 Vanemuise v/m

OI, JOHNNY

N, 10. okt kell 19 Vastemõisa rahvamajas

NIPERNAADITALV

K, 16. okt kell 19 ERM-i teatrisaalis

HÄÄL MINU SEES

K, 23. okt kell 19 Valga kultuurikeskuses

ETTEVAATUST, ÕNN!

E, 28. okt kell 19 Vanemuise v/m

E, 11. nov kell 19 Ugala Teatris

TSIKAADIDE AEG

K, 30. okt kell 19 Põlva kultuurikeskuses
K, 11. dets kell 19 Võru Kandles

ESIMENE ARMASTUS ON REVOLUTSIOON

R, 15. nov kell 19 Võru Kandles

KARGE MERI

K, 20. nov kell 19 ERM-i teatrisaalis

DI JA VIV JA ROSE

E, 25. nov kell 19 Vanemuise v/m

MADISONI MAAKONNA SILLAD

E, 16. dets kell 19 Vanemuise v/m

MAAILM. POSTIMEES.EE

Ukraina ei vaja Venemaa sihtmärkide vastu suunatud vasturünnakute korraldamiseks USA luba.

USA välisministeeriumi pressiesindaja **Matthew Miller**

Saksamaa tabas kaitsetööstuses nuhkinud hiinlanna

● Saksamaa teatas, et võttis kinni logistikafirmas töötava hiinlanna Yaqi X.-i, keda süüdistatakse riigi kaitsetööstuse järele nuhkimises ja Hiina salateenistuse heaks luuretegevuses. Väidetavalt kasutas ta oma positsiooni info kogumiseks sõjavarustuse ja -personal transpordi kohta, mis oli seotud ühe Saksa relvafirmaga. Läänud aasta keskpaigast tänavu veebruarini edastas ta korduvalt infot Leipzigi/Halle lennujaama lendude, lasti ja reisijate kohta Hiina luureteenistuse töötajale Jian G.-le. Viimane vahistati luuramises kahtlustatuna aprillis, kui ta töötas paremäärmusliku erakonna Alternatiiv Saksamaale (AfD) eurosaadiku Maximilian Krahi Brüsseli büroos. **AFP/BNS**

Zeit: Scholz soovib Putiniga telefoni teel rääkida

● Saksamaa kantsler Olaf Scholz soovib pärast kaheaastast pausi Vene liidri Vladimir Putiniga telefonitsi rääkida, kirjutab valitsusallikaitele tuginedes Die Zeit. Kõne korraldamist kaalutakse väljaande allikate sõnul novembris Brasiilias toimuva G20 kohtumise eel, kuid veel pole vestlust ametlikult taotletud. Mis teemal Scholz Putiniga vesteldas soovib, Zeit ei kirjutanud. **PM**

15 000 noort vanuses 15–26 aastat, kes praegu ei õpi ega tööta, tuleb Lätil tööturule meelitada.

Leedus alustas tööd riigikaitsefond, kuhu saab annetada

● Leedus alustas tegevust riigikaitsefond, kuhu kõik Leedu kodanikud, ettevõtted ja organisatsioonid saavad veebis annetusi teha, valida võib ka püsime. Fondi loomise nägi ette 1. oktoobrist kehtima hakanud kaitsefondi seadus, mille eesmärk on tõsta kaitse rahastamine kolme protsendini SKTst. Kaitseminister Laurynas Kasčiūnas (pildil) sõnul kasutatakse fondi raha sõjaväediviisi ja tankipataljoni loomiseks, jalaväe lahingumasinade ostmiseks ja õhutorje tugevdamiseks. **BNS**

Zürichis sai pussitamises viga kolm viieaastast last

● Šveitsis Zürichi linnas sai teispäeval noarünnakus viga kolm last, neist üks raskelt, teatas politsei ja lisas, et pidas kinni Hiina kodanikust kahtluselise. Rünnak leidis aset keskpäeva paiku Berninastrases, kui lasteaiatöötaja oli koos lastega lasteaias poole teel ja noaga mees neile ootamatult kallale tungis. Üks poiss sai raskelt ja kaks mõõdukalt vigastada, kõik ohvrid olid viieaastased. Lasteaiatöötaja reageeris otsekohe, koos ühe teise mehega tegi ta ründaja kahjutuks ja pidas ründajat kinni kuni päästefoone saabumiseni, teatas politsei. **AFP/BNS**

Dustin Holmes (paremal) hoiab elukaaslasel Hailey Morganil käest kinni ning koos nelja-aastase Kyle Rossi (vasakul) ja seitsmeaastase Aria Skyega liigub pere Helene järel üleujutatud kodu poole Floridas Crystal Riveris.

FOTO: PHELAN M. EBENHACK/AP/SCANPIX

Orkaan Helenega kaasnenud paduvihmad tekitasid üleujutusi ja veetase püsis pikalt kõrge. Põhja-Carolinas asuvat Asheville'i tabanud ootamatus tulvavees hukkus 40 inimest.

Möödunud reedel maabus neljanda kategooria orkaan Helene murtuultega Florida rannikul, pildudes kohalike kaatrid majaesiste.

FOTO: JOE RAEDLE/GETTY IMAGE/AF/SCANPIX

Raevukas orkaan Helene paiskas Ühendriikide kaguosa kaosesse

KÜLLI KAPPER
kylli.kapper@postimees.ee

ÜLEVAADE

Möödunud nädala lõpus Florida osariigis maabunud ja kokku kuut USA kaguosariiki räsitud orkaanis sai surma 130 inimest, ent hukkunute arv võib kasvada.

paistab, on raske kirjeldada. See näeb välja nagu postapokalüptiline stseen.» Manheimergi tõdes, et hukkunute arv kasvab. «Olen kuulnud lugusid jõe ääres vooluga kaasa kantud majadest, kus olid inimesed sees.»

Kõige rängemalt saigi marus pihta 94 000 elanikuga Asheville'i linn, mis oli veel eile muust maailmast ära lõigatud. Osariigis hukkus orkaanis 56 inimest, nendest 40 Asheville'i peale vajunud tulvaveses ja maalihkes. «Ma olen neis mägedes sündinud,» ütles 55-aastane Tim Taylor The Washington Postile linna püstitatud ajutises varjupaigas, kuhu ta jõudis toitu ja gaasi otsides. «See on ebareaalne.»

Praegu on muust maailmast ära lõigatud Asheville'is kõige suuremaks mureks toidu, joogivee ja ravimite puudus.

Purustuste tee

Neljanda kategooria orkaaniks paisunud Helena tabas Florida rannikul elavaid ameeriklasi möödunud nädala neljapäeva hilisõhtul. Maru maabus Florida osariigi pealinna Tallahassee lähistel. Ranniku raputamise järel suundus orkaan tormiks vaibudes sisemaale.

Florida lahe ääres elav Briana Gagner rääkis BBC ajakirjanikule, kuidas vesi esialgu vaikselt nende majja voolas ja nad üritasid esimese korruse mööblit eest ära tassida.

Korruga käis aga kõva kärgatus ja seejärel valgus vesi majja juba pahinal. «Vaatasime üksteisele otsa. Vett lihtsalt vajus sisse,» sõnas Gagner. Kodust tuli Gagneril, tema pereliikmetel ja lemmikloomadel lõpuks välja ujuda, sest vesi tõusis kiiresti õlgadeni.

le otsa. Vett lihtsalt vajus sisse,» sõnas Gagner. Kodust tuli Gagneril, tema pereliikmetel ja lemmikloomadel lõpuks välja ujuda, sest vesi tõusis kiiresti õlgadeni. Floridas tõusis veetase lõpuks kuni 4,5 meetrit, vahendas BBC.

USA kaguosariike laastas möödunud nädala lõpus orkaan Helene

Kuues osariigis sai surma 130 inimest, sajad inimesed on senini teadmata kadunud, elektrita on üle 2 miljoni majapidamise, puudus on toidust ja joogiveest.

«Oleme nagu sõjatsoonis,» kirjeldas olukorda Florida 900 000 elanikuga Pinella se piirkonna šerif Bob Gualtieri. «Tormist maha jäänud rannajoon pole kunagi selline väli näinud.»

Inimesed said Floridas surma põgenemisteel kas puude alla jäädes või tormi poolt asfaldist välja kistud liiklusmärkidega kokku põrgates, kirjutab CNN. Eile oli elektrita veel ligi kaks miljonit majapidamist. Põhja-Carolinas suleti ligi 400 maanteed.

Orkaani saabudes ulatus rannikul tuule kiirus hooti kuni 225 kilomeetrini tunnis. Sisemaale tüürides rebis maru endale teed murdes puid ja pühkis eest elektritraate, tõi välja The New York Times.

Reedel orkaan vaibus veidi, ent tormituuled märatsesid ja samal ajal kalkanud paduvihm uputas ja kergitas jõgesid Georgias ning Põhja- ja Lõuna-Carolinas. Tennessee osariigis asuva Erwini haigla katusele veeupu-

tuse tõttu lõksu jäänud 58 patsienti ning arstid ja õed päästeti reedel helikopteritega. Georgia osariigis registreeriti vähemalt kaks orkaani varjus ringi tuisanud tornadot, viitas BBC.

Tuulekeerised rahunesid tsükloniks ja püsisid pühapäeval lõpuks Tennessee osariigi kohal. Sadu aga jätkus ning ohuniiskus ei langenud, kirjutab The New York Times. Eriolukord kuulutati välja ka Alabama osariigis.

Alles eile said USA sünopetikud Kagu-Ameerikas elavaid inimesi rahustada, et maru on selleks korraks möödas, ja evakueeritud inimesed hakkasid koju naasma, et purustusi hinnata ning rämpsuga ja risu koristama hakata.

Helene põhjustatud majandusliku kahju ulatust hinnatakse praegu kuni 100 miljardi dollari suuruseks.

Kuigi kohalikud ametiasutused andisid tormi eelhoiatuse juba kolmapäeva õhtul ja inimestel paluti valmistuda äär-

muslikeks ilmastikuoludeks ja üleujutusteks, paljud ikkagi alahindasid orkaani purustusjõudu, kirjutab The Washington Times. «Sellel on kliimamuutuse sõrmepäljed,» vahendas leht Põhja-Carolina osariigi klimatoloogi Kathie Dello sõnu.

Poliitiline turlulents

Täna sõidab orkaan Helene laastatud piirkondadesse USA president Joe Biden, teatas Valge Maja.

Vabariiklaste presidendikandidaat Donald Trump jõudis juba Bidenit ja tema parteikaaslasest Põhja-Carolina kubernerit süüdistada, öeldes, et need ignoreerivad katastroofi, vahendas AFP.

Sellele vastas Biden üleile: «Et asi selgeks teha, siis Trump valetas, ja kuberner ütles talle samuti, et ta valetab. Põhjus, miks ma selle peale vihastasin, on see, et ta annab mõista, nagu me ei teeks kõike, mis võimalik. Me teeme,» kinnitas Biden presikonverentsil.

President lubas tormiohvritele riigi abi andmist jätkata nii kaua, kui seda peaks vaja minema. «Jätkame ressurside andmist, sealhulgas toitu, vett, sidepidamist ja esmaabivahendeid,» ütles Biden Valges Majas. «Me oleme olemas, nagu ma ütlesin – ja ma mõtlen seda tõsiselt –, nii kaua, kui läheb vaja selle ülesande lõpule viimiseks,» sõnas viimaseid nädalaid ametis olev USA riigipea.

CNN kirjutas, et lisaks Bidenile hoitakse presidendikandidaate Kamala Harrist ja Donald Trumpi orkaanipurustuste ja inimeste päästeoperatsioonidega jooksvalt kursis.

Kokku saabus orkaanipiirkonda ligi 1500 päästetöötajat ja 940 katastroofiipiirkonnas inimeste otsimisele spetsialiseerunud eksperti. Inimestele oli abiks 8000 USA rannikuvalve liiget. Päästeoperatsioonidel on abiks ka rahvuskaart, kinnitas Pentagon.

MARGUS PARTS
margus.parts@postimees.ee

ÜLEVAADE

Iisraeli relvajõud teatasid maavägede sissetungi alustamisest Liibanoni, et hävitada šiidi rühmituse Hezbollah taristu Sinise joone lähedal.

Ligi 30 asulat Liibanoni lõunaosas said eile hommikul Iisraeli armeelt (IDF) evakueerimiskorralduse, mis tuleb kiiresti täita. «IDF ei taha teile viga teha ja omaenda turvalisuse huvides peate kohe kodudest evakueeruma. Kõik, kes on Hezbollah' liikmete, rajatiste ja lahinguvastustuse läheduses, seavad oma elu ohtu,» teatas juudiriigi armee avalduses.

Elanikele antud suuniste järgi tuleks neil liikuda umbes 50 kilomeetrit põhja poole, Awali jõe teisele kaldale. Awali jõgi asub Sidonist veidi põhja pool, tunduvalt kaugemal piirkonnast, mida praegu lahingutsooniks loetakse.

Pole selge, miks tuleb elanikel minna nii kaugele, samuti jääb arusaamatuks, miks mõnele asulale anti evakueerimiskorraldus, aga teistele mitte, kuigi need asuvad samas piirkonnas.

Veidi varem teatas IDF, et on alustanud piiratud operatsiooni Hezbollah' vastu Liibanoni lõunaosas, jätkates samal ajal suurtükirünnakuid piirialadele ja õhurünnakuid Beirutile. «Need sihtmärgid asuvad piirilähedastes asulates ja kujutavad endast otsest ohtu Iisraeli kogukondadele Iisraeli põhjaosas,» ütles IDF. Juudiriigi armee sõnul mobiliseeriti operatsioonideks Liibanonis veel neli reservbrigaadi.

Spekulatsioonide peagi algavast invasioonist tekitas juba esmaspäeval see, et Liibanoni väed taandusid hilisõhtul oma positsioonidelt umbes viie kilomeetri võrra. See viitab omakorda, et riigi sõjavägi ei kavatse Iisraeli-Hezbollah' konflikti sekkuda, kirjutab Times of Israel.

Piiratud operatsioon

Samas väitsid nii Hezbollah kui ÜRO rahuvalvemissioon Liibanonis (UNIFIL) eile, et riigi lõu-

Iisraeli relvajõudude tehnika eile Liibanoni piiri ääres.

FOTO: AHMAD GHARABLI / AFP / SCANPIX

naosas maavägede sissetungi täheldatud ei ole, kuigi Iisrael teatas, et korraldas seal piiratud ulatusega operatsiooni. Ka Liibanoni sõjavägi kinnitas: «Me ei ole näinud mingit Iisraeli jõudude tungimist Liibanoni territooriumile.» Iisraeli meedias on need väited ümber lükatud.

Times of Israeliga rääkinud Iisraeli ametniku sõnul teavitati maavägede sissetungist Ameerika Ühendriike ja selgitati, et selle eesmärk on eemaldada riigi põhjapiirilt Hezbollah' positsioonid, et luua tingimused diplomaatilisele lahendusele, mille järgi šiidi rühmituse jõud surutakse teisele poole Litani jõe, mis on vastavuses 2006. aasta Liibanoni sõja lõpetanud ÜRO resolutsiooniga.

Ilmselt Ühendriikide rahustamiseks teatasid kaks juudiriigi ametnikku väljaandele Axios, et maavägede sissetung saab olema nii ajalisel kui territoriaalselt

piiritletud ega ole mõeldud Lõuna-Liibanoni okupeerimiseks.

Osana operatsiooni ettevalmistustest on Iisraeli eriuksused korraldanud juba mitu kuud reide kahte riiki eraldava Sinise joone lähedal asuvasse tunnelitesse, et koguda teavet Hezbollah' suutlikkuse kohta enne maavägede sissetungi.

Juudiriigi sõjavägi avaldas, et on eelmise aasta oktoobrist alates teinud Liibanoni üle 70 eriüksuste reidi, selle käigus on jõutud ligi tuhande Hezbollah' rajatiseni, millest mõned asuvad piirist mitme kilomeetri kaugusel.

Reidide käigus hävitati šiidi rühmituse relvi ja taristut, kuid otsekokkupõrkeid Hezbollah' võitlejatega väidetavalt ei toimunud, kirjutab Times of Israel. Muu hulgas leiti ja tehti kahjutuks Iraanis toodetud relvastust.

Juudiriigi sõjavägi avaldas, et on eelmise aasta oktoobrist alates teinud Liibanoni üle 70 eriüksuste reidi.

Kuigi varem on Washington väljendanud muret, et isegi piiratud sissetung toob kaasa eskalatsiooniohu, paistis Valge Maja nüüd väljendavat toetust Iisraeli tegevusele. Ühendriikide kaitseminister Lloyd Austin teatas eile, et vestles telefonitsi juudiriigi ametivenna Yoav Gallantiga ning «tegi selgeks, et Ühendriigid toetavad Iisraeli õigust enesekaitsele».

«Me nõustume, et piirilähedase ründetaristu lammutamine on vajalik, kindlustamaks, et Liibanoni Hezbollah ei saa korraldada 7. oktoobri stiilis rünnakuid Iisraeli põhjapiirialadele,» ütles Austin telefonikõnes Pentagoni transkriptsiooni järgi.

Väidetavalt teavitas IDF esmaspäeval ka ÜRO rahuvalvemissiooni kavast korraldada piiratud ulatusega sissetunge Liibanoni. Hispaania, mis UNIFILi juhatab, teatas, et Iisrael peab maavägede sissetungi peatama.

«See on vastuvõetamatu konflikt ja see peab nüüd lõppema. Me ei saa laskuda sinna, et

sõda on normaalne viis, kuidas inimesed Lähis-Idas üksteisega suhtlevad. Rahu saavutamiseks on ainult üks moodus: rahvusvahelise humanitaarõiguse austamine. See vägivaldspiraal peab lõppema,» ütles Hispaania välisminister José Manuel Albarés eile.

Tõsised tagajärjed

UNIFIL märkis omalt poolt, et Iisraeli vägede tungimine Liibanoni rikub Liibanoni suveräänsust ja territoriaalset terviklikkust ning läheb vastuollu ÜRO Julgeolekunõukogu resolutsiooniga 1701, mille järgi pidi Iisrael Liibanoni lõunaosast täielikult taanduma.

ÜRO väljendas eile muret Iisraeli maaväe operatsioonide pärast Liibanoni territooriumil ning hoiatas ulatusliku maismaasissetungi tagajärgede eest.

«Ülekeeva relvastatud vägi-valla tingimustes Iisraeli ja Hezbollah' vahel on tagajärjed tsiviilisikutele olnud juba kohutavad – ja me kardame, et Iisraeli ulatuslik maismaasissetung

Liibanoni tooks kaasa vaid suured kannatused,» ütles ÜRO inimõiguste büroo kõneisik Liz Throssell Genfis ajakirjanikele.

Throssell osutas, et juba enne hiljutist eskalatsiooni oli Iisraeli vasturünnakute tõttu Liibanonis hävinud või kahjustada saanud mitukümmend tuhat elamut. «Tervishoiuasutused on kahjustada saanud, kümme protsenti Liibanoni tervishoiukeskustest on suletud,» ütles ta.

Eelmise aasta oktoobrist on Liibanonis hukkunud 44 ja saanud viga 111 tervishoiutöötajat. Neist 14 sai surma ainuüksi viimase kahe päeva jooksul, vahendab BNS.

Hezbollah ründas eile vastu-seks Iisraeli kesk- ja põhjaosa üle 30 raketiga, mis jõudsid kuni Tel Avivini. Pingestunud julgeolekulukorra tõttu kehtestas Iisrael avalikkusele uued piirangud, muu hulgas ei tohi vabas õhus koguneda korraga üle 30 ja ruumides üle 300 inimese. Samuti võib töö- ja õppetegevus toimuda ainult paigus, kust häire korral jõuab kiiresti varjumiskohta.

Värske NATO peasekretär Mark Rutte lubas Ukrainale tugevat toetust

Endine Hollandi peaminister Mark Rutte ütles eile NATO peasekretäri ametikohta üle võttes, et allianss ei loobu Kiievi toetamisest ja Ukraina koht on NATO-s.

«Mida rohkem me Ukrainat praegu aitame, seda kiiremini see lõpeb,» ütles vastne peasekretär pressikonverentsil. «Putin peab mõistma, et me ei anna alla, et me tahame Ukrainale võitu.»

Vastates ajakirjanike küsimusele prioriteetide seadmise kohta alliansi peasekretäri ametikohal, märkis Rutte, et «esimesel kohal on nimekirjas Ukraina».

«Minu teine esimene on tugevdada meie toetust Ukrainale ja tuua see NATO-le veelgi lähemale, sest ilma tugeva iseseis-

va Ukrainata ei saa pikaajalist julgeolekut olla,» tõi Rutte välja oma töö peasuunad.

Ta sõnas, et mõistis 2014. aastal pärast lennuki MH17 allatulistamist isiklikult kogemusest, et «Ukraina tüli ei piirdu rindejoonega». «Seetõttu peame andma oma panuse. Peame täitma Washingtoni tippkohtumisel kokku lepitud paketti: väejuhatuse, rahalised lubadused ja Ukraina pöördumatu tee liikmeks saamise poole,» ütles Rutte.

Mis puudutab Ukrainale seatud piiranguid kaugmaarelvade kasutamise vallas, ütles Rutte, et toetab jätkuvalt eelmise peasekretäri Jens Stoltenbergi seisukohta, et Ukrainal on õigus anda lööke Venemaa sügavusse legitiimsete sihtmärkide pihta, kuid piirangute tühistamise saab ot-

Ametist lahkuv NATO peasekretär Jens Stoltenberg (paremal) andis Mark Ruttele üle sümbolise vasara. FOTO: JOHN THYS/AFP/SCANPIX

sustada vaid seesuguseid relvi tarniv riik.

«Ärgem unustagem, et Ukraina peab kaitsesõda, ja see tähendab, et Ukrainal on õigus end kaitsta. Ja nagu me teame, siis rahvusvahelise õiguse järgi

ei lõpe see õigus piiril. Ukraina enesekaitseõiguse toetamine tähendab, et nad saavad rünnata ka seaduspäraseid sihtmärke agressori alal. Lõppkokkuvõttes on iga liitlase enda otsustada, kuidas ta Ukrainat toetab,» ütles Rutte.

Rutte kavatseb töötada ka selle nimel, et «hoida NATO tugevana ja tagada, et meie kaitsevõime jääks tõhusaks ja võimaks kõikide ohtude vastu», samuti tugevdada kollektiivkaitset ja heidutust.

«Selleks vajame rohkem jõude, millel on paremad võimalused ja kiirem innovatsioon. See nõuab rohkem investeeringuid, sest selleks, et teha rohkem, peame rohkem kulutama. Sellele, kui tahame eesseisvate väljakutsetega toime tulla ja oma miljardit inimest turvalisena hoida, ei ole tasuta alternatiivi,» selgitas ta.

Kolmandana nimetas peasekretär partnerluse tugevdamist Euroopa Liiduga ning riikidega üle maailma, mis jagavad samu huve ja väärtusi.

«Ma pärsin tugeva liidu. Mu

kallis sõber Jens, tänan sind. Kallid ametivennad, ma kavat-sen igati jätkata head tööd, mille olete viimastel aastatel algatanud, ja olen otsustanud valmis-tada NATO ette tuleviku välja-kutseteks,» ütles Rutte.

Ametist lahkuv peasekretär Stoltenberg andis Ruttele üle vasara, mille kinkis alliansile 1963. aastal Island ja mida kasutatakse NATO erilistel istungitel.

«Viimati kasutati seda siis, kui meil oli vanas peakorteris hoones üle tee viimane ministrite kohtumine, ja seejärel kasutasime seda täna. Kas kasutada seda iga päev, on teie otsustada. See on viikingivasar. Kallis Mark! Palun võta see vasar ja luba mul kutsuda sind asuma Põhja-Atlandi Nõukogu esimehe kohale,» ütles Stoltenberg. AFP/Interfax/BNS

BÖRS

Airobot Technologies	2,200	–
Arco Vara	1,340	+0,75
Berman Technologies	1,280	–
Coop Pank	1,938	+0,31
EFTEN Real Estate Fund	18,550	+0,54
Ekspress Grupp	1,010	+1,81
ELMO Rent	0,156	–0,64
Enefit Green	2,912	+0,28
Grab2Go	0,230	–
Harju Elekter Group	4,660	–
Hepsoor	4,820	+1,90
Infotart	39,600	–0,13
J.Molner	19,100	+0,53
LHV Group	3,290	+2,17

Linda Nektar	5,700	–
Merko Ehitus	16,580	–0,12
Moderat	4,000	–
Nordecon	0,588	+3,34
Nordic Fibreboard	0,966	+4,55
PRFoods	0,98	+1,87
Punktid Technologies	0,396	–
Robus Group	0,254	–8,63
Saunum Group	2,170	–
Silvano Fashion Group	0,950	–
Tallink Grupp	0,582	–0,17
Tallinna Sadam	1,060	–
Tallinna Vesi	10,100	+0,50
TextMagic	3,960	–0,75
TKM Grupp	9,610	–0,10
Trigon Property Development	0,540	+0,75

EURO

Austraalia dollar	1,6040	–0,78
Brasiilia real	6,0377	–0,21
Bulgaria lev	1,9558	0,00
Hiina jüaan	7,7807	–0,90
Hongkongi dollar	8,6181	–0,87
israeli uus seikel	4,1262	0,00
Jaapani jeen	159,3700	–0,28
Kanada dollar	1,4986	–0,97
Norra kroon	11,7305	–0,29
Poola zlott	4,2853	0,15

Rootsi kroon	11,3145	0,13
Rumeenia leu	4,9759	0,01
Šveitsi frank	0,9394	–0,48
Suurbritannia nael	0,8319	–0,42
Taani kroon	7,4578	0,02
Tšehhi kroon	25,2720	0,35
Türgi liir	37,9185	–0,92
Ungari forint	397,8300	0,24
USA dollar	1,1086	–0,98
Vene rubla kurssi Euroopa Keskpank ei avalda		

MAJANDUS24.
POSTIMEES.EELäti kavandab laialdast
aktsiisifõusu

● Järgmisel aastal on Lätis kavas tõsta kütuse, karastus- ja alkohoolsete jookide aktsiisimäära ning alates 2027. aastast ka tubakatoodete aktsiisi, näevad ette rahandusministeeriumi kooskõlastamisele esitatud aktsiisiseaduse muudatused.

Ministeerium märkis, et maksu- määrade ülevaatamine on vajalik tööjõumaksust saadava tulu vähenemise osaliseks korvamiseks ja eelarvetulu suurendamiseks tingimustes, kus välis- ja sisejulgeoleku ning muude oluliste meetmete tagamiseks on vaja raha. Kavandatavate muudatuste tulemusena laekub riigieelarvesse 2025. aastal 42,87 miljonit eurot. **BNS**

Peaminister on majanduse
osas optimistlik

● Eesti peaminister Kristen Michal (RE, pildil) väljendas teisipäeval Facebooki otse-eetris optimistlikku suhtumist riigi majandusse, rõhutas, et kuigi Eesti on läbi elanud keerulised aastad, on nüüd oodata kasvu.

Michali sõnul on Eesti majandus pöördelisel, kus prognoositakse 2–3 protsendi suurt kasv. «See on siuke lauge kasv. Meie partnerite juures on samamoodi sellist kasvu oodata,» märkis Michal ja lisas juurde, et juba järgmise aasta alguses ja käesoleva aasta lõpus hakkab majanduses ilmema helgemat nooti.

Peaminister rõhutas, et kodumajapidamiste olukorra paranemine on samuti oluline. Michali sõnul on euribori määrade alanemine juba avaldanud positiivset mõju, võimaldades peredel rohkem raha alles jätta. **PM**

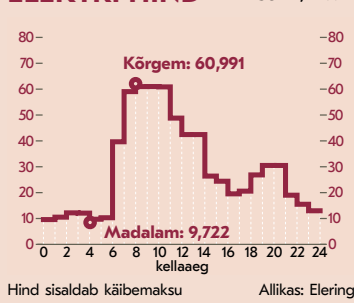
Tallinna korteri ruutmeetri
hind pöördus langusele

● Tallinna korteri keskmine ruutmeetri hind langes septembris aastavõrdluses ligi 4,9 protsenti, 2911,57 eurole, augustiga võrreldes oli langus 5,4 protsenti. Ruutmeetri mediaanhind langes aastaga 2,6 protsenti, 2758,01 eurole, kuuvõrdluses oli hinnalangus 5,9 protsenti, selgus maa-ameti statistikast. Kokku tehti Tallinnas möödunud kuul korteritega 717 tehingut, mille kogusumma oli 114,5 miljonit eurot. Kuu varem oli 730 tehingu kogusumma 124,1 miljonit eurot, 2023. aasta septembris tehti pealinnas korteritega 665 tehingut kogusummas 112,1 miljonit eurot. **BNS**

NORD POOL

24,13 senti/kWh ▲ +170,57%

ELEKTRI HIND

Kinnisvaraarendaja: valitsus lükkab
rasket koormat nõrgemate turjaleAIMUR-JAAN
KESKEL

ajakirjanik

Ärikinnisvarafirma Restate omaniku Ardi Roosimaa sõnul on ärikinnisvara sektor pärast kaheaastast madalseisu taas elavnud. Ta räägib, et erasektor on kulud kokku tõmmanud, et nad saaksid oma tegevust jätkata, kuid selle taustal kasvatab avalik sektor end jätkuvalt edasi.

Ärikinnisvaraga tegeleva kontserni Restate on sellel sügisel hakanud eelmiste aastatega võrreldes tunduvalt paremini minema. «Me oleme olnud ahehkriis aastaid järjest, alates 2019. aasta lõpust,» räägib Roosimaa. Ta lisab, et nad ei jätanud kriisi ajal ühtegi objekti pooleli ning arvestasid, et üürnike leidmine büroopindadele võtab rohkem aega. Enne kriisi leiti üürnikud sageli enne hoone valmimist.

Septembri keskpaigas sõlmis ettevõtte vaid nädala jooksul lepinguid 5000 m² üüripindadele koguväärtuses 500 000 eurot, mis näitab positiivseid märke nii firma kui terve ärikinnisvaraturu jaoks. «Turu meeleolu on muutunud. Me istusime alates eelmise aasta algusest olukorras, kus kõik tehingud lükatud edasi,» sõnab Roosimaa.

Tema sõnul on muutuse põhjuseks Euroopa Keskpanka intressileevendused ja ettevõtjate soov taas äri kasvatada hakata. Roosimaa selgitas, et kinnisvarasektoris on väga suur osakaal pangalaenuudel – laenuintresside vähenemine tähendab väik-

semaid laenumakseid ning seeläbi rohkem vaba raha.

Restate'i üürnikud on lõvi osas keskmised ja väiksed firmad, kellel vaja kontori- ja laopinda ligi 300 ruutmeetri jagu.

Maksudega majandust
ei elavda

Roosimaa sõnul pole valitsuse plaanitataval maksutõusudel suurt mõju, kuid need tõstavad siiski hindu. «Käibemaksumuudatus sai kõvasti meediakära, aga lõppkokkuvõttes läheb see lihtsalt lõpptarbija hinda sisse ja tasandub seal kiiresti ära,» ütleb Roosimaa peagi saabuva kaheprotsendilise käibemaksu tõusu kohta.

Kuid Roosimaa sõnul on suurem probleem see, et Eesti on kaotanud rahvusvahelises konkurentsivõimes ning maksetõusud ja uued maksud, näiteks kaheprotsendiline kasumimaks, süvendavad muret veelgi. «Ilmselgelt meie konkurentsivõime sellest ei võida, kui maksud lähevad keeruliseks. See meie ettevõtetele tuge ei anna,» tõdeb ta.

«Ma arvan, et maksusüsteemi lihtsustamine, mis kunagi oli Eesti eelis välisinvestorite vaates, on tänaseks kadunud ja asemele on tulnud rägastik,» lisab Roosimaa.

Lisaks häirib teda asjaolu, et valitsus pole suutnud avalikku sektorit märkimisväärselt kärpida. «Mulle tundub, et sellel ajal, kui me maksudega surume inimesi ja ettevõtjaid põlvili, pole avalikus sektoris näha, et vastutust võetakse. See igikesev avaliku sektori kasv ja järjest suurenev administratiivsete kohustuste pealepanek on lihtsalt kummastav. Selleks, et see ralli saaks kesta, võtame me ettevõtjalt ja inimestelt tänaval kolm nahka.»

Roosimaa on pannud tähele ka ametnike üleolevat suhtumist kinnisvaraettevõtjatesse. «Ma olen ka ise olnud arutelul, kus ametniku suust tule-

Ardi Roosimaa sõnul on ärikinnisvarasektor hakanud pärast madalseisu taas elavnema ning selle üheks põhjuseks on asjaolu, et inimesed on hakanud naasma kontoritesse.

FOTO: EERO VABAMÄGI

Kinnisvarakontsern Restate

- Eesti ettevõtjate omanduses olev kinnisvarakontsern Restate tegeleb ärikinnisvara arenduse ja üürileandmisega Tallinnas ning Harju- ja Raplamaal. Kontserni kuuluvad Restate Property Developers OÜ (kinnisvaraarendus), Restate Property Advisors OÜ (müük ja nõustamine) ja valdusfirma Restate OÜ.
- Ardo Roosimaale kuulub 10 protsenti Restate Property Advisors OÜst.
- Kontsernile kuuluvad muu hulgas Tänavasilmä äripark Tallinnas Nõmme linnaosas ja Luige kaubanduskeskus Tallinna külje all.
- 2022. aastal olid Restate OÜ tulud kokku 10,5 miljonit, kasum 6,7 miljonit eurot. 2023. aasta majandusaasta aruannet veel esitatud pole. Restate Property Advisors OÜ jäi 2023. aastal ligi 600 000-eurose müügitulu juures veidi üle 100 000 euroga kahjumisse. Restate Property Developers OÜ aga teenis 2023. aastal kasumit üle 2,4 miljoni ning aasta jooksul teenitud tulud olid kokku ligi pool miljonit.

avad avaldused, et arendajatel on raha nagu putru. Natuke piinlik ja kurb on selliseid asju kuulda. Me oleme ennast koomale tõmmanud, et projektid töötaksid,» kirjeldab Roosimaa.

Ta märgib, et 130 miljoni eurone kärbe, mida valitsus kavandab, on muidugi väike, ent

möönab samas, et iga kärbet on keeruline teha. Kuid Roosimaa sõnul on aastaid kestnud trend, et avalik sektor suureneb ja maksukoormus langeb järjest vähemate peale.

Ta ei väida siiski, et kõik, mida valitsus praegu teeb, mõjub ettevõtlusele halvasti. Posi-

tiivse külje pealt toob ta välja, et erinevalt eelmisest madalseisuperioidist kinnisvarasektoris on meil nüüd Rail Balticu näol suurprojekt, mis loob paljusid firmasid elus.

Maksutõusude aegu ikka ja jälle kõneks tulev võimalik kinnisvaramaks Roosimaa hinnangul nende äri suurt ei mõjutaks, kuna Restate'i ärimudel järgi ostetakse maad selleks, et sellele ehitada ja edasi müüa, mitte ei hoita maad jõude, oodates selle väärtuse tõusu. Küll aga mõjutaks see neid ettevõtteid ja eraisikuid, kellel palju kinnisvara, mis pole aktiivses kasutuses. «Selles mõttes on kinnisvaramaks hea, et siis ei jääda vara otsa istuma,» sõnas ta.

Kellele büroohooneid
kerkivad?

Koroonakriisi ajal räägiti palju, et ärikinnisvara on langev turg, sest kodukontori populaarsus suureneb ja firmad ei vaja enam nii suurt kontoripinda kui varem. Roosimaa ütleb aga, et juba koroonakriisi ajal said nemad aru, et kodukontoris töötamine sageli ei sobi. «See oli nagu katseklaasiekperiment: saadame inimesed koju ja vaatame, kas nad saavad samamoodi edasi töötada. Meie ettevõttes selgelt ei saanud,» räägib Roosimaa.

Ta tõdeb, et on ametikohti, mis on paljuskki automatiseeritud, näiteks raamatupidamine või analüütika, ja seal võib kaugtöö sobida. «Aga kui sul on vaja kollektiivset arutelu, kus sa pead tiimiga koos töötama, siis ühist meekonnavaimu ülevaade hoida ei saa. See puudutab eelkõige väikseid ja keskmise suurusega ettevõtteid, kes on vähem standardiseeritud, pigem loovad,» sõnab Roosimaa. Ta lisab, et loovad ideed sünnivad enamasti teistega koos istudes ja asju arutades. «Suurem osa inimesi vajab, et neil oleks selge distsipliin, ja neil on vajadus olla kuskil kohal,» märkis ta.

Üha rohkem Eesti elanikke arvab endkeskklassi hulka

SANDER SILM

sander.silm@postimees.ee

Swedbanki rahaasjade teabekeskus tellis uuringu, saamaks teada, kui suur peab olema sissetulek, et olla Eesti mõistes jõukas, vaene või kuuluda keskklassi.

Uuringust joonistus välja, et end keskklassi liigitavate elanike arv on viimase kuue aastaga kasvanud 20 protsendipunkti, ulatudes pea pooleni Eesti elanikkonnast. «Võrreldes varasemate aastatega on märgata, et inimesed hindavad oma hankamisaamist selgelt positiivsemalt,» ütles Swedbanki rahaasjade teabekeskuse juht Mari-Liis

Jääger. «Kui 2022. aastal pidas end keskklassi kuuluvaks

33 protsenti vastanuteist, siis tänavu lausa 49 protsenti.»

Uuringus osalenute arvates kuulub keskklassi inimene, kelle keskmine netosissetulek jääb 2100–3013 euro vahele. 2022. aastal peeti keskklassi kuuluvaks inimest, kelle sissetulek jäi vahemikku 1884–2911 eurot.

Uuringus osalenutel paluti anda hinnang oma pere kohta ehk valida, kas nad kuuluvad majandusliku olukorra järgi kõrgemasse keskklassi ehk jõukate sekka, keskklassi, madala-

masse keskklassi või puudust kannatavate hulka.

Kõrgemasse keskklassi liigitas end kuus protsenti vastanuteist, kelle hulgas olid eelkõige üle 2000-eurose sissetulekuga inimesed. Teistest sagedamini liigitasid end kõrgemasse

klassi 18–34-aastased ja Tallinna elanikud.

Keskklassi liigitasid end peamiselt 35–49-aastased inimesed, kes teenivad samuti valdavalt üle 2000 euro või vähemalt 1100–2000 eurot. Seejuures on end keskklassi liigitavate elanike vanus ajas kasvanud.

Madalamasse keskklassi liigitas end 39 protsenti vastanuteist, kes teenivad peamiselt 801–1100 eurot kuus, elavad väikelinnas ja on 50–74-aastased. Puudust kannatavaks või vaeseks pidas end kuus protsenti vastanuteist, peamiselt 50–74-aastased inimesed, kelle sissetulek on kuni 800 eurot

kuus. Ennast vaeseks pidajate hulk on languses.

Kuid nagu öeldud – tegemist on tajutava kuuluvusega keskklassi, tegelike sissetulekute järgi võiksid Swedbanki hinnangul kuuluda Eestis keskklassi inimesed, kelle netosissetulek jääb 1100–1900 euro vahele.

Kuna meile meeldib end naabritega võrrelda, siis Leedus peab ennast keskklassi kuuluvaks 51 protsenti vastajatest ja Lätis 40 protsenti. Lätis peab ennast vaeseks 13 ja Leedus kaheksa protsenti vastanuteist.

Hinnatõusu raugemine euroalal toob laenuvõtjatele igatsetud kergenduse

ERKKI ERILAID
majandusajakirjanik

Euroalal aeglustus aastainflatsioon Eurostati kiirhinnangu järgi septembris augustiga võrreldes 0,4 protsendipunkti, 1,8 protsendile ja jääb nüüd alla Euroopa Keskpanga kahe protsendi eesmärgi. See avab keskpangale võimaluse baasintresse taas alandada.

Euroala inflatsiooni aeglustumisele septembris andis tugeva tõuke energia odavnemine. Nafta ja autokütuste odavnemine tõi hoolimata maagaasi kallinemisest ka energiahinnad keskmiselt kuus protsendi alla. Hinnatõusu panustasid aga kõige enam, neljaprotsendise kasvuga teenused. Järgnesid 2,3 protsendiga toidu-, joogi- ja tubakakaubad ning 0,4 protsendiga tööstuskaubad.

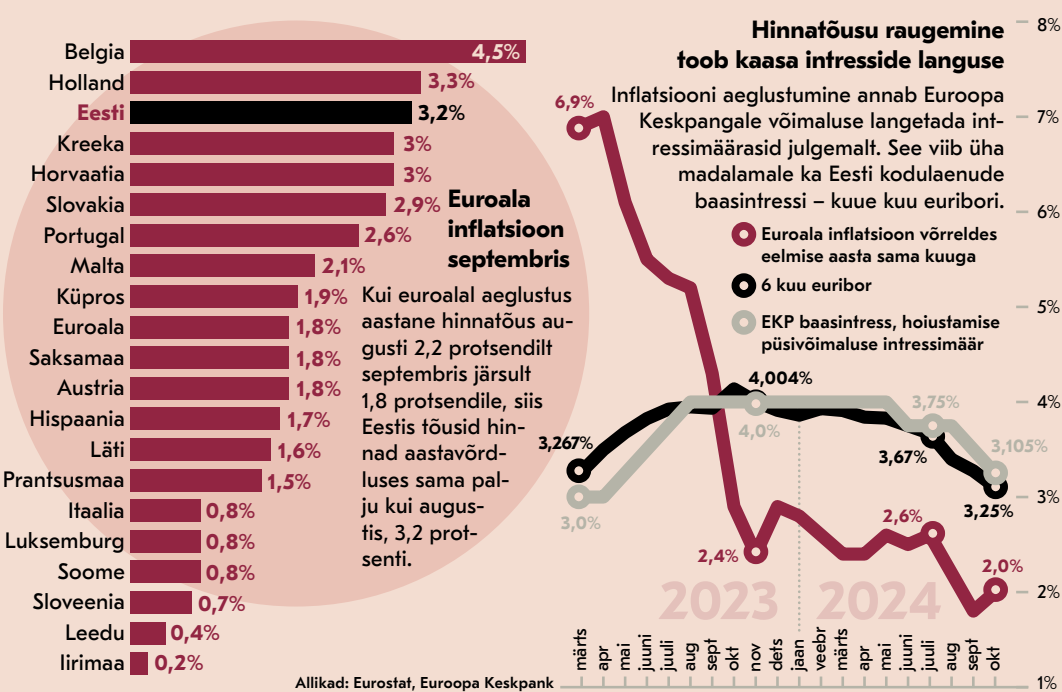
Kuna hinnatõusu tempo langetas alla keskpangade seatud eesmärgi, siis eeldatavasti julgustab see Euroopa Keskpanga (EKP) nõukogu intressimäärasid allapoole tooma. Kui varem eeldati, et intresse alandatakse sel aastal kolmandat korda alles detsembri kohtumisel, siis nüüd

ootab suur osa ekspertidest, et järgmine baasintresside alandamine tuleb juba 17. oktoobril.

Soome Danske Banki analüütik Antti Ilvonen märgib, et pank ootab EKP-lt nüüd ka oktoobris 25-punktilist langust. Kokkuvõttes usub pank, et EKP alandab intressimäärasid sel aastal veel kaks korda ja järgmisel aastal neli korda. «Hoiuseintressimäär, mis on praegu 3,5 protsenti, langeb järgmise aasta lõpuks seega kahele protsendile,» ennustas Ilvonen Kauppalehtis.

LHV Panga makroanalüütiku Triinu Tapveri sõnul lähtub EKP väga tugevalt inflatsiooniprognosist. «Aasta viimastel kuudel hinnakasv euroalal ilmselt siiski kiireneb energiahindade madala baasefekti tõttu,» arvas ta. «Kui septembri hinnakasv oli euroalal juba langenud alla kahe protsendi eesmärgi, ei julgeta oodatava hinnakasvu kiirenemise kartuses ilmselt kiiret langetuste teed minna. Seal taga on kartus, et liiga kiiresti intresse langetades hakkab inflatsioon taas kasvama. Kuid kindlust intresside jätkuva langetamise osas peaks vaatamata sellele juures olema.»

Swedbanki peaökonomist Tõnu Mertsina lisas, et intressimäärade alandamise tõenäosus

oktoobris on suurenenud. «Samas alusinflatsioon, millest on välja jäetud toidu- ja energiahinnad, ja mis näitab hinnasurve põhiinflatsioonist isegi paremini, aeglustub väga vaevalt ning oli septembris veel 2,7 protsenti,» hoiatas ta.

Vaatamata sellele on Mertsina sõnul turuootus EKP intressimäära kärpe suhtes juba oktoobris tõusnud 90 protsendini. Veel möödunud nädalal oli see 40 protsenti. Ka euribor langeb kiiresti ja turuootus euribori suhtes on üha madalam. Kuue

kuu euribor on möödunud aasta oktoobrisse jäänud tipust (4,1 protsenti) alanenud juba enam kui protsendipunkti võrra ehk 3,1 protsendini. Futuurid näitavad aga selle aasta lõpuks langust koguni 2,7 protsendini.

«Võrreldes eelmise aasta oktoobriga on 80 protsendil Swedbanki klientidest vähenenud eluasemelaenu kuised tagasimaksed juba kuni 50 eurot ja lisaks veel 12 protsendil 51–100 eurot,» ütles Mertsina «Laenukoormuse vähenemine suurendab tasapisi majapidamiste ostujõudu. Elu-

asemelaenu on aga ligi veerandil Eesti majapidamistest.»

Nagu tavaks, oli euroala riikide võrdluses Eesti hinnakasv septembris kiireimate hulgas. «Eesti tarbijahindade 3,2-protsendine kasv septembris oli aastases võrdluses ootuspärane. Kuises võrdluses hinnad isegi langesid 0,3 protsenti,» lausus Mertsina. Mitteenergiatööstuskaupade kallinemine on sel aastal kiiresti aeglustunud ja energiahinnad alanevad. Nii maailmaturu naftahind kui ka Eesti elektri turuhind olid septemb-

ris aastatagusega võrreldes madalamad. «Samas on teenuste, mis moodustavad kolmandiku meie tarbimiskorvist, inflatsioon olnud kiire,» rõhutas ta.

Tugevamat kasvu on Mertsina sõnul näidanud sideteenuste, tervishoiu, hariduse ja alkoholi hind, kuid toiduainete, rõivaste ja jalanõude, transpordi ja eluasemega seotud hindade kasv on olnud väiksem.

Aasta viimastel kuudel peaks tema hinnangul Eestis hinnatõus aastases võrdluses kiirene- ma. «Selle taga on paljuski baas- efekti mõju, kuid ka inimeste üha suuremad hinnakasvuootused,» leidis Mertsina. «Oktoobri algusest tõusis Elektrilevi võrgutasu, mis samuti annab inflatsioonile hoogu. Järgmise aasta maksutõusud kiirendavad hinnakasvu aga veelgi. Kui sel aastal jääb keskmine hinnakasv tublisti alla nelja protsendi, siis järgmiseks aastaks prognoosime üle neljaprotsendilist hinnakasvu.»

Triinu Tapver ennustab, et Eesti hinnatõus jääb ka järgnevatel aastatel euroala keskmisest kõrgemaks. «Elkõige on siin roll maksutõusudel, mis hinda- sid järgmistel aastatel kasvata- vad. 2025. aasta hinnatõus võib jääda seetõttu isegi ligi viie protsendi juurde. Samal ajal prognoositakse euroala keskmiseks 2,2 protsenti. Sama muster jääb ka 2026. aastaks, kus Eesti hin- nakasv ületab kolm, euroalal aga 1,9 protsenti.»

 Hypoteeklaen

Kodulaen

 1203

hypoteeklaen.ee

Finantsteenust pakub **Hypoteeklaen AS**.

Enne lepingu sõlmimist tutvu tingimustega ja konsulteeri meie asjatundjaga!

Krediidi kulukuse määr on 12,98% aastas järgmistel näidistingimustel: laenu summa 10 000 €; tagasimaksete arv 84, intressimäär 7,9% + 6 kuu EURIBOR aastas, lepingutasu 300 €, laenu tagasimaksete summa 14511,63 € ja laenu kogusumma 14811,63 €. Laen tagatakse hüpoteegiga kinnisvarale ja laenu võtmisel tuleb sõlmida tagatisvara kindlustusleping.

Peremehed tulevad tagasi

Kasvav keskklass on üks kindlamaid tagatise demokraatia normaalseks toimimiseks, kuid tuleb küsida, kas sellest piisab või peame arvestama ka muude teemadega, näiteks väärtustega.

Esmaspäeval avalikustatud Swedbanki tellitud küsitlus näitas, et 49 protsenti ehk ligemale pooled Eesti elanikud peavad end keskklassi kuuluvaks. See tähendab, et võrdluses kuue aasta taguse seisuga on keskklassi kasv olnud 20 protsendipunkti. Järelikult on Eesti inimeste jõukus jätkuvalt suurenenud, seda vaatamata vahepealsele Covidi-kriisile ja täiemahulise Ukraina sõja puhkemisele. Vaatamata ka sellele, et mitmendat kvartalit järjest on Eesti majanduskasv olnud miinuskasviga.

Statistiliselt ei pruugi kõik siiski selge olla. Swedbank ütleb, et statistilistel andmetel on keskklassi kuuluv inimese netosissetulek 1100–1900 eurot, aga uuringutes osalenu- te arvates on see kõrgem ehk 2100–3013 eurot. Järelikult tuleb tulemus- se suhtuda mõningase ettevaatuse- ga. Ja me näeme, et hoolimata jõuku- se kasvust on kuulda ka palju nuri- nat – eelmisel nädalal seisid Toom- peal näitlejad, kelle palk jäi justkui

JUHTKIRI

Kuid me oleme oma elujärgja 21. sajandis ja peame küsima, kas keskklassist ehk majanduslikust mõõtmest piisab riigis rahu säilitamiseks.

statistika toetatud keskklassi sisse, aga kes sellegipoolest polnud rahul saadava palgaga.

Võibolla on keskklassi kasv olnud seotud ka kuuluvustundega. Pare- m on ikkagi kuuluda keskklassi kui vaeste hulka. Olulise määratlusmõõ- dikuna annab küsitlus ka omaniku- tunde – 80 protsenti küsitlenuist on oma eluruumi omanik. Võib arvata, et Eesti on olnud juba piisavalt kaua uuesti iseseisev, et paljud on suut- nud maksta tagasi kodulaenu ja saa- nud eluruumi omanikeks. Seega, pe- remehed tulevad tagasi. Kodulaenu lõppemine tähendab paljudele suure tõenäosusega, et vabaneb raha välis- maareisideks, mida Swedbanki kü- sitlus ka näitas.

Ajalooliselt on keskklassi kadu- mine või vaesumine olnud palju- de kataklüsmide katalüsaator. Nat-

sid tulid võimule 1933. aastal Saksa- maal, sest suur depressioon oli vä- hendanud keskklassi sissetulekuid. Siitpeale hakkas juuri ajama ka hea- oluriigi kontseptsioon – vaesumine tähendab peaaegu alati olemasoleva valitsuse kukutamist.

Kuid me oleme oma elujärje- ga 21. sajandis ja peame küsima, kas keskklassist ehk majanduslikust mõõtmest piisab riigis rahu säilita- miseks. Näeme sedagi, et vaimsel pinnal on tegemist ikka suure po- larisatsiooniga, kus paljude inimes- te väärtushinnangud asuvad skaala eri otstes, olgu tegemist samasoo- liste abielude, Covidi-piirangute või immigratsiooniga. Suhtumine Uk- raina sõtta on olnud küll enamikus Ukrainat toetav ja seda on näidanud ka eesti inimeste massiline abi Uk- rainale (eks ole seegi tõestus kesk- klassist, sest on, mida ukrainlaste- le anda).

Suure tõenäosusega pakub kesk- klassi uuring vaid ühe võtme ühis- konna mõistmiseks. Kuigi see pole ainumäärav, on samas ikkagi rahustav teada, et ligemale pooled inimesed paigutavad end kesk- klassi ning nende arv kasvab.

LOE KA
LK 10

URMAS NEMVALTS JOONISTAB

Vene kodanike valimisõigus ja sõda

Kuigi kõigile oli teada, et venekeelne haridussüsteem on ebamõistlik, kallid ja julgeoleku seisukohast ka eba- otstarbekas, jätkasime sellega 30 aastat. Selle küsimuse lahendamise sundis peale alles Ukraina vastu lahvatanud agressioonisõda. Samuti teadsime, et Venemaa kasutab siinset monumentaalkunsti ära vaenu õhu- tamiseks. Ka selle probleemi lahenda- das Venemaa rünnak Kiievi vallutamiseks.

See viimane on küll lahendatud poolikult, sest hoonete puhul on lahendus teostamata ning Estonia lae- maalilgi on endiselt sõdurid, kes sel- le teatri 1944. aastal puruks pom- mitasid. Aga palun ärme jääme selle probleemi ja Venemaa kodanike vali- misõiguse lahendamisel ootama Ve- nemaa järgmist sõjalist avantüüri.

19. septembril arutasid parteid taas Venemaa kodanike valimisõiguse äravõtmist. Jõuti selleni, et viiest osalenud parteist kolm toetasid vali-

ERKKI KOORT
Postimehe ja
Sisekaitseakadeemia
julgeolekuekspert

PÄEVAKOMMENTAAR

misõiguse kaotamist ning kaks olid vastu. Reformierakond kinnitas kirjalikult, et nemadki toetavad. Seega on erakondadest selle poolt, et Eesti kohalike omavalitsuste valimistel ei saaks osaleda Venemaa ja Valgevene kodanikud, Isamaa, Eesti 200, EKRE ja Reformierakond, ning vastu seisavad sotsiaaldemokraadid ja Keskerakond.

Enamasti viidatakse valimisõiguse säilimise kaitsel põhiseadusele. Põhiseaduse paragrahvi 156 lõige 2 ütleb, et kohaliku omavalitsuse volikogu valimistel on seaduses ette nähtud tingimustel hääleõiguslikud selle omavalitsuse maa-alal püsivalt elavad isikud. Seda käsitletakse absoluutse-

na, aga kui seadus ei sätesta õiguse olemasolu, siis seda ka ei ole. Püsivalt elavad mingi omavalitsuse maa-alal ka näiteks ajutise elamisloaga isikud, aga nendele valimisõigus ei laiene.

Tuleb arvestada, et meie ebastabiilne naaber on ebastabiilne ka sise- misel. See võib aga tähendada rändesurvet. On rändesurvet, mida me suudame kontrollida, ja samuti on sellist, mida me ei suuda.

Olukord, kus meil on mingi katastroofi tagajärjel Venemaalt 50 000 sisserrändajat, ei ole ulme. Vaadake, kui palju on meil põgenikke Ukrainast, ja meil ei ole isegi ühist piiri. 2023. aastal saabus meile sisserrändega üle tuhande Venemaa kodaniku.

Valimisõiguse tekkimiseks läheb aega – nii umbes viis aastat. Kas oleme valmis selleks, et neil tekib aja jooksul valimisõigus? Me ei tea, mil- lises maailmas me ka kahe aasta pärast elame, ning valimisõiguse küsimuse lahendamiseks ei tohi jääda ootama uut sõda. Tegutseme nüüd!

Nafta hinna langus võib raputada maailma

Ajal, mil maailma tähelepanu keskmes on Ukraina, Gaza ja Liibanoni lahingutandritel toimuv, on väljaspool asjaomaseid majandusharusid vaevu märgatud hiljutist energiahindade langust, millel võivad olla aga ettearvamatud tagajärjed. Energia- hinnad on sageli globaalseid kriise kujundav tegur ja kui viimaste kuude nafta ja maagaasi hinna langus ei osutu mitte hetkeliseks, vaid püsivaks suundumuseks, võib selle mõju olla võrreldav laiaulatusliku konflikti omaga.

Viimase aasta jooksul on mitmed tegurid, sealhulgas USA Föderaalreservi intressimäärade alan- damine, Hiina majanduse raskuste märgid ja mure Euroopa majandus- kasvu pärast, aidanud kaasa nafta hinna järkjärgulisele langusele 73 dollarile 120 dollarilt barreli kohta pärast Venemaa sissetungi Ukrainasse 2022. aasta veebruaris. Investorid ja analüütikud ei ole samas kindlad, kas see on pikaajaline trend. Lisaks ebaselgusele, mil mää- ral reageerivad OPECi liikmesriigid, eelkõige Saudi Araabia, sellele hin- nalangusele ning sanktsioonide välti- da püüdva Venemaa läbipaistmatu- le rollile, võivad mitmed muud tegu- rid tuua kaasa suuri muutusi ülemaailmsel energiatu- gudel.

Kui keskmine autojuht maksab tanklas vähem, kui algself oodati, tuleb leida uusi stiimuleid elektriautode massilise kasutuselevõtu soodustamiseks.

Üks olulisim nende seas on USA muutumine viimase viie aasta jooksul energia netoimportijast juhtivaks nafta ja gaasi eksportijaks. See, mil määral annab USA energiaalane isevõimustus Washingtonile rohkem võimalusi kaasa rääkida globaalse- te energiahindade asjus, pole esialgu veel selge. Kuid stsenaarium, mille kohaselt USA saab energiaturu arengut oma strateegilistes huvides ümber kujundada, võib nõrgestada Saudi Araabiat ja teisi OPECi riike.

Kui praegune energiahindade langus osutub püsivaks, oleks sellel tohutu mõju igale maailma piirkonnale. Kuid lisaks oleks sel tõsised tagajärjed kolmele olulisele arengufaktorile, mis on praeguste geopoliti- tiliste kriiside ja globaalse poliitilise muutuse keskmes: sõjalist laiene- mist taotlevad autoritaarsed režiimid, kodusõjast laas- tatud haprad riigid ja arenenud demokraatlikes riikides roheenergia- le üleminekut tagavad tehnoloogilised ümberkorraldused. Kiirenev nafta ja gaasi hinna langus võib kõik need kolm suundu- must strateegilises plaanis tasakaalust välja viia

Kui praegune energiahindade langus osutub püsivaks, oleks sellel tohutu mõju igale maailma piirkonnale.

CLYDE KULL
suursaadik

likutega, mida kõrged naftahinnad on aidanud tal vältida. Kuigi selline dünaamika ei pane tõenäoliselt Putinit loobuma kinnisideest hävitada Ukraina, võib surve, mida see avaldaks Venemaa majandusele, vähenda- dada tema suutlikkust jätkata kurna- missõda.

Energiahindade languse dünaa- mika, mis väljub OPECi kontrolli alt, avaldaks destabiliseeri- vat mõju ka teistele ambitsiooni- katele autoritaarsetele riikidele. Olu- korras, kus nafta hind kõigub 50 ja 60 dollari vahel barreli kohta, on raske ette kujutada, kuidas Saudi Araa- bia saaks jätkata extravagantset linnaehituse ja majandusmuutuste programmi, mis on kroonprints Mohammed bin Salmani võimu le- gitimeerimise keskmes. Samamoodi raskendaks madalam nafta hind juba praegu USA sanktsioonide all vaevle- val Iraani teokraatlikul režiimil välti- da majandushäireid, mis võivad õhu- tada koduseid rahutu- si ja ühtlasi pii- raks oluliselt Iraa- ni võimet rahastada Lähis-Ida piirkond- likuks domineeri- miseks vajalikke vä- gesid.

Nafta hinna lan- gus destabiliseeriks ka energiat tootvaid riike, kes ju- ba niigi ägavad korruptsiooni ja tsi- viilkonfliktide all. Liibüas teravdaks hinnalangus rivaalitsevate relvastatud rühmituste vahelist võitlust nafta ja gaasi infrastruktuuri kontrol- li üle, mis viiks suure tõenäosusega mitmel rindel peetava kodusõja taas- puhkemiseni kogu riigis.

Kui keskmine autojuht maksab tanklas vähem, kui algself oodati, tuleb leida uusi stiimu- leid elektriautode massilise kasu- tuselevõtu soodustamiseks, mis on paljude rohelise ülemineku strateegiate peamine eesmärk. Ja laiemad tarbijate käitumise muutused, mis on vajalikud sügavamate majandus- like reformide saavutamiseks, nõua- vad palju madala- mate energiahinda- de tingimustes aktiivsemat riiklikku sekkumist nii Euroopas kui ka Põhja-Ameerikas. Kuigi USA, ELi ja ise-

gi Hiina rohepöörde protsessides on palju muutujaid, on tõenäoline, et paljud süsinikuvaba majanduse edendamiseks kavandatud poliitilised algatused ei peaks praegusel ku- jul vastu nii suurele kulururru muu- tusele.

Olgu et tegemist on nii olulise osaga ülemaailmsest majanduskor- rast nagu energiahinnad, oleks eks- lik väita, et geopolitiilised arengud sõltuvad ainult sellest.

Autoritaarsete režiimide saa- tuse, raskustes olevate ühiskonda- de või süsinikuneutraalsetele tarne- ahelatele ülemineku puhul on pal- ju teisi sotsiaalseid, majanduslikke ja poliitilisi tegureid, mis on võrd- selt olulised. Nafta- ja gaasihinda- de kokkuvarisemine ei peata ootamatult Putini režiimi jõupingu- tusi Ukraina vallutamiseks, ei ta- ga otsustavat võitu ühele või teise- le poolele Liibüas ega takista täie- likult ülemineku süsinikuvabale majandusele.

Pm

PIKEMALT LOE
POSTIMEESES

Eesti välispoliitka väärtuspõhisusest ÜRO hääletuse ja riigikogu liikmete Hiina visiidi kontekstis kirjutab Akadeemia peatoimetaja **Toomas Kiho**.

Meil on puudujääke, härrad!

Kuigi Eesti Vabariigi välispoliitiline kurss on olnud muutumatu ja õige, on paljude edusammude kõrval viimastel nädalatel hakanud silma ka mõned puudujäägid, mis kahjustavad paika pandud suunda ja Eesti ainumõeldavat, väärtuspõhist välispoliitikat.

Mõne päeva eest toimunud hääletusel ÜRO Peaassambleel hääletas Eesti Vabariik ilmselt otse välisministeeriumist saadud kahtlase väärtusega juhtnööride järgi ootamatult resolutsiooni poolt, mis nõuab okupatsiooni lõpetamist ja okupantide lahkumist vallutatud territooriumidelt – jutt käib siin Iisraeli okupatsioonist Palestiina aladel. Sellega asus Eesti toetama Rahvusvahelist Kohut (ICJ) ja tema langetatud otsuseid.

Pimesi otsustele takka kiitmine ja hääletustel tuulelipuna käitumine ei käi kokku väärtuspõhise poliitikaga. Paistab, et välisministeeriumi kõrgetele ametipostidele on end sokutanud kahjulikud elemendid, kelle juhtimisel Eesti Vabariik ÜRO hääletusel kummalist resolutsiooni toetas. Õigustatult on mitmed lugupeetud partei- ja riigitegelased küsinud, kust on tulnud ootamatu kursimuutus meie senises välispoliitilises joones.

Riigikogu kui Eesti rahva valitud esindajate kogu väliskomisjoni esimees härra Mikhelson on reageerinud resolutselt ja kutsunud komisjoni ette oma tegevusest aru andma ministri ja kantsleri; Euroopa rahvaste esinduskogu europarlamenti liige ja varasem Eesti välisminister sotsiaaldemokraat proua Kaljurand on avaldanud mõistmatust, kust on tulnud ootamatu pööre Eesti välispoliitikas; arusaamatust toimunud poliitikamuudatuse üle on väljendanud ka Isamaa partei esimees härra Reinsalu ja paljud teised progressiivsed riigitegelased.

Lihtsatele tööinimestele, lehelugejatele ja uudiste tarbijatele on ammu selge, et meie välispoliitika ei saa olla edukas, kui mõtlematult, sabaakuna, tormame hääletama koos enamiku maailma riikidega (asjale lisab veelgi kurbloolisust, et samasugust kummalist ja justkui pimedat hääletamiskäitumist demonst-

2 MÕTET

● Õigustatult on mitmed lugupeetud partei- ja riigitegelased küsinud, kust on tulnud ootamatu kursimuutus meie senises välispoliitilises joones.

● Veelgi hämmastavam oli Eesti riigitegelaste visiit Hiina Rahvavabariiki, mis ajakirjanduses õigustatult printsipiaalset hukkamõistu on leidnud.

reerisid ka meie oma lähemad naabrid Lätist ja Soomest koos veel mitmete teiste konformistlike ELi ja Nato riikidega; üldse 124 riiki poolt ja 14 vastu).

Nagu on õigesti toonitatud, oleme seni seesugustes situatsioonides, kus Euroopa Liidul on kahetsusväärset puudunud ühtine positsioon, alati toetanud meie suurt liitlast USAd, kellega koos hääletas deklaratsiooni vastu ka Euroopa Liidu eesistuja Ungari¹ – kaua ne paariariikki paistab olema hakanud taastama oma mahamängitud välispoliitilist usutavust. Aga Eesti on oma ei tea kust mõjutusi saanud välispoliitilise ladviku survel ajamas täpselt vastupidist kurssi.

Veelgi hämmastavam oli nädal varem aset leidnud Eesti riigitegelaste visiit Hiina Rahvavabariiki, mis ajakirjanduses õigustatult printsipiaalset hukkamõistu on leidnud. Kõrgetasemelise delegatsiooni koosseisu kuulusid riigikogu aseesimees Kivimägi, sõprusrühma aseesimees

Kütt, Isamaa volikogu esimees Maastik ja teised ametlikud isikud.

Meie rahvale on sügavalt arusaamatuks jäänud selle visiidi eesmärk, terve see «Hiina külastamine ja nendega samas taktis kraaksumine» (tsitaadid siin ja edaspidi ajakirjandusest), seevastu härrad Kivimägi, Maastik ja nende kambajõmid on leidnud õigustust oma käigule nii enne kui veel ka pärast (!) selle toimumist. Eesti väärtuspõhise poliitikaga ei käi kokku sellisel tasemel suhtlemine riikidega nagu Hiina, kes «on oma olemuselt [...] vae-nukas riik» – «Hiinaga kudrutamine muudab meid vähem usutavaks just väärtuspoliitiliselt».

Hiinat on meie ajakirjanduses tabavalt võrreldud «karu[ga, kes] roojab igal võimalusel meie toanurka ja itsitab, kui meie noruspäi tema hunnikuid koristame». Sellisega sõbrustamine ei tuleks ühelgi poliitikul ju pähe, kui ei meelitaks «veremaitseline raha», mille kõrvad paistavad selle tagant, kuidas lihtsameelsetele poliitilistele ekskursantidele esitlevad hiinlased võimalikult positiivset kuvandit oma riigist. Sellist tegevust ei saa millegagi õigustada. «Eesti poliitikud võivad oma tegevusega Puna-Hiina huve teenida, olenemata sellest, kas nad ise seda tunnustavad või mitte,» loeme meediast.

Maastiku sõnul tuleks Eestil tegeleda sõprade otsimisega. Kas tõesti? «Küsimusele, kas Eestil on vaja sellist sõprusuhtet riigiga, kes Ukraina sõda toetab, vastas Maastik: «Vot sellest ei ole mina küll aru saanud, et Hiina riik toetaks Ukraina sõda. Ma ei tea, minul puuduvad need andmed.»» Kommentaarid on siin liigsed.

Väliskomisjoni esimees härra Mikhelson on üllatunud, kuna visiidi osalenud saadikud justkui polekski kursis, kelle selja taga Hiina Ukraina sõjas seisab: «Kui keegi ei ole delegatsioonist siiani aru saanud, milline on Hiina roll täna Venemaa toetamisel ja Venemaa sõjas Ukrainas riigi hävitamises, siis on hästi kahju, et ei saada aru, et see roll on väga suur.»

Tuleb anda printsipiaalne hinnang Puna-Hiina draakonile, kelle eesmärgiks on muuta Euroopa Liidu riikide ametlikke hoiakuid Hiina

suhtes positiivsemaks, leida mõttekaaslasid samameelselt mõtlejate poliitiliste voolude seast Euroopas. Aga me ei tohi sellistele provokatsioonidele alluda, ja sellepärast on õiglane Eesti ametliku delegatsiooni visiidi le osaks saanud karm hinnang Eesti partei- ja valitsustegelaselt.

Meie valitsusjuhi seisukoht on selge: «Riigikogule on tekitatud mainekahju.» Opositsioonijuhi härra Reinsalu sõnul tuleb «suhtlemisele Hiinaga vaadata läbi põhimõttelise väärtuskäsitluse».

Õigesti küsitakse, kas seesugune element nagu härra Kivimägi sobib olema riigikogu juhatuses, kas Isamaa partei tõesti talub Maastiku-suguseid oma volikogu eesotsas. Kas piisab avalikust hukkamõistust ja parteilisest noomitusest või tuleks teha väärtuspoliitiline otsus ja need mehed töölt vabastada?

Härra Kivimägi on nimetanud Hiinat «maailma üheks juhtriigiks», millega väiksematel riikidel «tüli norida ei maksa», ta esindab ekslikku vaadet, justkui oleks «dialog oluline» – kui mingi suhtlus peakski olema, siis igatahes mitte kivimäelik parlamenditurism. Ei tea, mis ajas küll Kivimäe-sugused elavad, taipamata, et asjalood ja väärtuspõhine poliitika on pidevas muutumises.

Vahest kõige selgema hinnangu on poliitekskursioonile andnud härra Reitelmann Uutes Uudistes: «Et Eesti Vabariigi parlamendis tuleb kellelegi pähe luua Hiina sõprusrühm, on mõistusevastane moraali- ja põhimõttelase avantüür. Igauhele on selge, et [...] unustati sellega seoses [...] viimasedki väärtuste riismed, kui neid seltsimeestel üldse oli. [...] Küll esindati maailmarahu, Eesti huve, selgitati meie seisukohti, õigustusi tuli nagu külluse sarvest, tõsi, kõik kulinud klišeed ja infantiilselt primitiivsed.»

Jääme lehelugejatena lootma, et ilmnenud puudused kõrvaldatakse ja me jätkame oma välispoliitikat vääramatult kursil.

¹ Vastu hääletanud riigid: USA, Iisrael, Ungari, Tšehhi, Belau, Fidži, Mikroneesia, Nauru, Paapua Uus-Ginea, Tonga, Tuvalu, Malawi, Argentina ja Paraguay.

Suur raha tuleb riiki meelitada

GARRI RAAGMAA
Tartu Ülikooli Pärnu kolledži direktor (SDE)

PLANEERIME RIIKI

Maailm ei ela enam Adam Smithi aegses külaühiskonnas. Globaalses suurjõudude mõõduvõtmises turg paljuski ei toimi. Kõik edukad riigid rakendavad ettevõtluspoliitikat, saamaks täiendavaid töökohti, tehnoloogiat ja kasvatamaks ekspordi. Eesti on sellest lõppude lõpuks aru saanud.

Samost ja Aaspõllu hakivad teravalt Eesti poliitikat. Olen nendega enamasti üsna ühel meele. Kuni üle-eelmise pühapäevani, mil nad sarjasid riigi suurinvesteeringute soodustamise kava. Et jäetagu nii see kui ka tulumaksudamine ära ja las ettevõtjad ise otsustavad oma raha üle.

Riigid on läbi aegade ettevõtlust korraldanud: maksustanud järjel olijaid ja toetanud uute harude väljaarendamist. Ehitanud taristut, andmaks ligipääsu ressurssidele ja turguudele, ning kehtestanud tolle, et hoida konkurente eemal ja lasta kodumaisel tööstusel kasvada. Tuginud strateegilise sihiseade, soodsate laenude ning teadus- ja arendustööga. Külma sõja aegsed suurriikide hiiglaslikud militaartellimused sünnitasid enamiku praegusest tehnoloogiast alates kiipidest ja lõpetades internetiga. See aeg on nüüd tagasi.

Aga innovatsiooniks on võimalusi ka väikestel. Imeväikesest, Eesti valla mõõtu (160 km², 39 000 elanikku) agraarsest Liechtensteinist sai poole sajandiga tööstusmaa, kust pärit maailmafirma Hilti ja Ivoclar. Liechtensteini valitsus on koos ettevõtetega loonud suurepärase majanduskeskkonna, toetanud arendusi ja haridust. Tulemus? Elaniku kohta Eestist ligi seitse korda enam ekspordi ja priskelt positiivne kaubandusbilanss. Ah et mis viga rikkurriikide kõrval edukas olla?

Kaugel-kaugel keset India ookeani asuv kahe Hiiumaa suurune, kuid tihedama (seal elab 1,3 miljonit elanikku) ja kirjuma rahvastikuga Mauritius hakkas 1960ndatel oma suhkrumajandust restructureerima. Peaminister kutsus töösturid laua taha ja pakkus neile soodsaid laene. Riik lõi eksporditootmise tsoonid ja toetas ekspordifirmade loomist. Käima tõmmati ka turism ja hiljem raviteenused. Tulemus? SKT elaniku kohta (ostupariteedi järgi) kasvati 1960. aasta 600-lt dollarit 2023. aastaks 26 588-le (u 2/3 Eesti tasemest). Seda igasuguse välistoetuseta.

Järeldused. Edu tagab toimiv riik ja majanduse nutikas planeerimine. Eesmärgid peavad arvestama muutuvat keskkonda, olema ambitsioonikad, aga samas realistlikud. Teostuse tagab ametnike professionaalsus ja võime kapitalistidega läbi rääkida, aga ka patriotism ja korruptsioonist hoidumine.

Eestis takistab tööstuspoliitikat ametkondlik egoism. Igal ministeeriumil on «oma» arendusrahastu, nii et kokku on üle 200 arendusmeetme. Sellest müri-aadist ei suuda ka kõige võimekamad läbi närida, vähestel ettevõtjatel on sellest kasu ja tohutu ressurss läheb nende pudinate administreerimisele.

Et maavalitsused kaotati, sõltub praegune arendustöö oma projektipõhises hektilisuses liialt üksikisikutest. Vaja on märksa süsteemsemat ja suutlikumat eestvedamist.

KÕVA SÕNA

Kui kogukulud kasvavad, siis ei saa me rääkida kärpimisest.

Kolumnist **Raul Eamets** kirjutab Eesti eelarvest ja selle kärpimisest PM, 01.10

Tallinn vajab ühte erakorralise arstiabi punkti

Pöörates pilgu minevikku, ütlatab paljusid tõsiasi, et veel kuuekümnendatel polnud arstide ööpäevaringe haiglas viibimine sugugi tavapärane. Kui arst ka olemas oli, piirdus tema roll enamasti juba haiglas olevate haigete ravi organiseerimisega. Öine transport oli nigel. Sidevõimalused õige tagasihoidlikud.

Paratamatult mõjutas Eesti tervishoidu vene kultuur, mille hierarhilisus on üldiselt tuntud. Seetõttu rajati ENSVs hulganisti erialaspetsiifilist erakorralist abi andvaid asutusi ja vastuvõtupunkte, mis kummastavalt eksisteerivad tänapäevani. Tulemusena sündis killustunud süsteem, mis kitsaste erialalõikudes oli asjatundlik, kuid patsiendist tervikpildi kogumine polnud õieti kellegi ülesanne. Killustunud süsteem eksisteerib Tallinnas veel käesoleval sajandil, mida ilmestavad hulgaliselt erakorralise abi pakkumise punktid, millest igauks teatud kehaosi ei puutu.

MÄRT PÕLLUVEER
erakorralise meditsiini arst

Loe kuidas tahad, aga ööpäevaringne abi on jaotatud kaheksa asukoha vahel. Patsient peab sissejuhatusse ise teadma, millist abi vajab. Teisiti pole olukorda võimalik seletada, sest silmahaiguste abi asub Kesklinnas, naisteseisundite hindamine Kesk- ja Pelgulinna. Kõrva, nina ja kurgu erakorralise seisundiga peab minema Mustamäele. Kodulinna geograafiatunni lõpetab Haabersiti servas paiknev psühhiaatripunkt. Seda muidugi juhul, kui psühhiaatril ei teki kahtlust, et teie seisund vajab täpsustamist. Siis tuleb teid Mustamäele tagasi viia.

Kõik erakorralise abi punktid on tänaseks vähemalt osaliselt mehitatud alakvalifitse-

ritud töötajatega. Arstide nime all töötavad arstiteaduse üliõpilased. Formaalselt määratakse neile juhendaja, kes neid kunagi sisuliselt ei juhenda ega kontrolli. Nii ongi üliõpilaste ainsaks päästeeks tellida võimalikult palju labori- ja radioloogilisi uuringuid. Ise on nad sõbralikud ja osavõtlid ning patsientidele see meeldib. Tervisekassa maksab kõik kinni ja probleemi põhimõtteliselt ei ole. Seetõttu kaotasingi mingil hetkel täielikult lugupidamise igasuguste ravikvaliteedkomisjonide vastu. Inimesed istuvad, räägivad ja põgenevad. Kuidas õieti pida normaalseks olukorda, kui töötaja sosistab, et ta seda patsienti ei tahaks? Närvihäiguste õppetsükli pole ta veel läbinud.

Ometi pole ükski seisund kunagi nii hull, et midagi ei saaks lahendada. Ma ei tea, kes ja kuidas peaks seda otsustama, aga (Suur-)Tallinn vajab vaid ühte erakorralise meditsiini üksust. Korraliku ja kaasaegset.

Me ei suuda ehitada Tallinna Haiglat. Aga sellise üksuse suudame kindlasti luua. Koondades sinna kokku personali Tallinna kiratsevatest erakorralise abi punktides, saame tugeva ja mitmekülse ajude kontsentratsiooni. Koha, kus töötavad keerukates olukordades karastunud arstid. Koha, kus tööpõhimõtted ja kliiniline käsitlus on ühtlane. Peamine on, et taas ei alustataks arutelu sõnapaarriga «ei saa». Meditsiinitehnikat on meil palju. Puudu on kvaliteetne organiseerimine.

Kui otsuseid sellest vallast ei sünni, siis elu seisma ei jää. Tööd alustab robotanalüsaatoriga veenitehnik. Ta võtab vereanalüüsid ja söötab need moodsasse laborirobotisse. Sellesse samasse, mis on juba kõigis Eesti haiglates kasutusel. Tunni pärast saate vastused. Ise küsimus on muidugi asjaolu, et analüüsitulemuste mõistmiseks on ikkagi vaja eriharidust.

Kuidas maal elamine kättesaadavaks muuta

TÖNU TOOMPARK
Eesti Kinnisvarafirmade Liidu juhatusel liige

Maapiirkondade elamispindade kättesaadavuse probleemi analüüsid on esimehe katkihammustamist vajav pähkel, kas maa- le kolimise soodustamine on üldse vajalik. Kas tegemist on maapiirkondade probleemiga? Või puudutab see samavõrd linnu? Kes peaks olema subjekt, kes tegutseb elamispindade kättesaadavuse parandamise nimel?

Hõlbus oleks suunata pilk riigi poole ja nõuda maale kolimise rattaid käima panevat raha. Tugev riik saab tugineda inimestele, kes iseendaga hakkama saavad, mitte kes lunivad, käsi pikalt ees, lapsehoidjariigilt abi ja toetusi järgmise igapäevase tegevusega hakkama saamiseks. Seetõttu peab avalikule sektorile esitatavate nõudmistega olema ettevaatlik.

Riik saab inimestele abi ja toetust pakkuda eranditult ja ainult selle raha eest, mis ta on inimestelt ära võtnud või plaanib võtta. Abistamiseks läheb seejuures heal juhul pool ära võetud rahast, ülejäänud läheb masinavärgi töös hoidmiseks.

Maapiirkondade, aga ka linnade elamispindade kättesaadavuse parandamiseks tehtud tegevused on pigem õiges suunas, kuid see peab toimuma eelkõige erasektori enese efektiivse pealehakkamise baasil, kus riik ja omavalitsused kõrvaldavad esmajärjekorras takistused, seejärel pakuvad tagasihoidlikku tuge ja hoiduvad kõige selle juures arututest kulutustest.

Järgnevalt on toodud mõned takistused, mille kõrvaldamine aitab kaasa elamispindade kättesaadavuse parandamisele, sh suurematest tõmbekeskustest väljaspool.

Esiteks, lepinguvabaduse loomine üürisektoris.

Maapiirkondades on üürihinnad madalad ja ei pruugi õigustada riske, mille üürileandja paindumatu üüri- lepinguga endale võtab. Maapiirkonnas võib korteri kaasaegne sisustus maksta rohkem kui aasta-paari üür.

Paindlikkus üüriõiguses ehk võimalus leppida kokku selles, mida osapooled soovivad, tooks turule tühjana seisvad eluasemed, mille omanikud pole tahtnud üürnikega jantida. Nii suureneb pakkumine ja konkurents ning see läbi kättesaadavus.

Teiseks, kinnisvaratehingu käibekustade renoveerimisel.

Kui ettevõtte investeerib kinnisvaraobjekti (näiteks korteri) renoveerimise täiendava 110 protsenti selle väärtusest, tuleb müügitehingule lisada käibemaks.

Selline lähenemine oleks loogiline Tallinnas, aga... Oletame, et väikeinvestor ostab enda eelarvele vastuvõetava 5000 euroga väikelinna korteri ja remondib seda 6000 euro eest. See ei ole väga kapitaalne remont. Sellise remonditud objekti müümisel tuleb väikeinvestoril korteri müügihinnale lisada käibemaks.

Tõenäoliselt sõõb käibemaks investori loodetud kasumi ja nii jääb ühe korteri parendamise kaudu väikelinna elamufondi kvaliteedi edendamine tegemata.

Turul toimetab hulk väikeinvestoreid, kes tunneksid rõõmu odavapoolsete korterite renoveerimi-

sest-müügist, mis võiks kaasa aidata väikeasulate elamufondi parandamisele, kuid kes on turult kõrvale lükatud.

Üle tuleb vaadata renoveerimise summad, mille juures lisandub kinnisvara müügihinnale käibemaks, et soodustada elamufondi väikesemahulist professionaalset renoveerimist.

Kolmandaks, planeerimise ja ehitustegevuse regulatsiooni lihtsustamine ja kiirendamine.

Elamispindade kättesaadavuse peenike pudelikaal on liiga keeruline ja ajamahukas regulatsioon planeeringu menetlemise alguspunkti kuni ehitustegevuse alguseni.

Planeerimisprotsessi ülereguleerimine on siiski rohkem suuremate keskuste teema ja vähem Eesti suurlinnadest väljapoole jäävate piirkondade mure.

Kui takistused on teelt kõrvaldatud, on järgmise sammuna mõistlik elamispindade kättesaadavuse vankrile hoog sisse lükata. Järgnevad ettepanekud avalikult sektorilt nõutavate vastutulekute kohta on tagasihoidliku suurusega.

Esiteks, ehitusõigusega maa enampakkumine. Kohalikud omavalitsused saavad menetleda detailplaneeringut ja pakkuda enampakkumisel krunte tingimusega, et see hoonestatakse ettenähtud tähtaja jooksul. Krunte võib nii müüa kui pakkuda hoonestusõiguse korras. Lisaks on ehitusõiguse olemasolu laenuandjale riske maandav tegur.

Olemasolev ehitusõigus võtaks inimestelt ühe aeganõudva takistuse kolimise planeerimisel ja lihtsustaks uue kodu rajamise protsessi.

Teiseks, riigilõivusoodustus esimese kodu ostjale.

Elamispindade kättesaadavus saab olema järgmise 10 aasta oluline teema. Üks võimalus ostja ostuotsuse langetamise barjääride vähendamisel

on teha ostukulu soodsamaks. Siin saab esimese kodu ostjale ehk inimesele, kelle omandis ei ole ega ole olnud eluasest, pak-

kuda riigilõivusoodustust kinnistusraamatu omandiõiguse ja hüpoteegi kandelt.

Selline soodustus võiks olla asjakohane ka Eesti suurlinnades, kuid suurlinnadest väljaspool peaks soodustus olema suurem.

Kolmandaks, riigilõivusoodustus eluasemelaenu refinantseerimisel.

Mõni aeg tagasi põrgutati eluasemelaenu refinantseerimise lihtsustamise palli. Pall aga kukkus laualt maha ja keegi pole vaevunud seda uuesti üles korjama. Teema on unustatud.

Eluasemelaenu refinantseerimise lihtsustamine on tegur, mis üldiselt võimaldaks muuta laenuoturgu konkurentsitihedamaks ja paindlikumaks ning seeläbi efektiivistada elamispindade turgu.

Riik saab laenuoturu paindlikkuse suurendamise nimel pakkuda riigilõivusoodustust hüpoteegi muutmise kandelt. Taas võib mõelda, et suurlinnadest väljaspool võiks soodustusmäär olla suurem.

Siinsed ettepanekud ja mõtterajad on hõlpsalt rakendatavad ja ei ole koormavad ei riigi ega omavalitsuse rahakotile. Teeme asja lihtsalt ja anname võimaluse initsiatiivikale ning efektiivsele erasektorile. Teotahtelisi inimesi on Eestis küllaga, eriti kui neil teelt takistused ära võtta.

PIKEMALT LOE
POSTIMEES.EE

Euroopa kipub end tehnol

JOOSEP SIBUL
ettevõtja ja arvulembene humanitaar

Euroopa majandus jääb USA omast aina enam maha. Nüüd kipub Euroopa – ja samuti Eesti – maha magama ka tehisintellekti revolutsiooni.

Kui üks kohalik poliitik rõõmustas hiljuti sotsiaalmeedias selle üle, et Euroopasse, sh Eestisse, jõuavad iPhone'i rumalamad, AI-vabad versioonid, ehk et me siin hoolime oma inimestest ja kaitseme neid, mitte nagu Ühendriikides, siis see jättis päris magushapu või isegi lihtsalt hapu maitse. Tekkis tunne, et äkki me ei teadvusta ikka veel, et meil siin Euroopas on probleem.

Suuremas pildis on probleem muidugi see, et Euroopa vananeb, tööjõudu jääb vähemaks. Meie majandus ja tootlikkus ei kasva aga piisavas tempos, et seda kompenseerida, mis lubaks siin mõnusat elu edasi elada. Euroopa on jätkuvalt parim koht maailmas, kus elada – eri uurin-gute järgi enamik maailmast nõustub sellega. Samal ajal kasvab ka ELi majanduse mahajäämus nii Ameerikast kui ka Hiinast (neil mõlemal on muidugi oma probleemid) ning seda mahajäämust ilmestab päris hästi kohaliku poliitiku rõõm selle üle, et meile siia jõudis see turvatum ja lollim versioon iPhone'ist.

Probleem pole see, et siia jõuab lollim iPhone, või see, et meil Euroopas pole suurt populaarset nutitelefoni-de tootjat, vaid see, et sellised väikesed üksikisikud on osa suuremast nähtusest, kus mitte väga ammuest maailma suurimast majandusjõust EList on 15–20 aastaga saanud sabasõrkija USA ja Hiina järel. Ning lisaks Brexitile on suuresti selle põhjuseks see, et Euroopa Liidus magati maha tehnoloogiasektori tähtsuse kasv (kujutleme voodit, kus magab mõnusat und tegelane, kellel on tekiks Euroopa Liidu lipp, voodi kõrval mõnus punane vein ning hulga friikaid ja juustu).

Euroopa suurimad tehnoloogia-sektori edulood sellest perioodist on ilmselt Spotify, Skype ja Cookie Consent – seejuures olid eestlased neis kahes viimases väga olulised osalised. Võib küll vaielda, kas Ansiipi Euroopa Komisjoni digivolinikuks ole-mise ajal rakendatud andmekaitse regulatsioonid, mis iga arvutikasutajat mingi küpsisejutuga pidevalt piina-vad, just edulugu on. Jah, see ongi see Cookie Consent! Samal ajal kui maailma suurimate tehnoloogiafirmade nimistud on täis eelkõige Ühendriiki-de ja Hiina firmasid alates Google'ist ja Metast kuni Tencenti ja Alibabani. 50 maailma suurima tehnoloogia-firma seas on ainult neli Euroopa firmat. Neli!

Nüüd aga tundub, et Euroopa magab maha ka järgmise suure revolutsioonilise tehnoloogia – tehisintellekti ehk AI. Milliseid ja kui palju muutusi AI toob, on veel raske öelda, aga üldiselt kõlab arvamus, et mõjult saab see olema võrdväärne nutitelefoni ja interneti kui kõige rohkem muutusi toova tehnoloogiaga inimkonna ajaloos. Üks meediaväljaanne Ameerikas raporteeris hiljuti, et juhtiva tehisintellektiga tegeleva ettevõtte OpenAI

juhtkonnas usuvad mõned, et nad ehitavad jumalat.

Ajaloolane Yuval Noah Harari hoiatab oma värskes raamatus «Nexus», et AI ei pruugi mitte tappa ainult kogu inimsugu, vaid muuta kõigi elusolendite evolutsiooni. Kui küsida OpenAI viimase ChatGPT mudeli käest, siis ta ise arvab, et AI saab mõjult olema vähemalt võrdväärne nutitelefoni ja internetiga, aga ilmselt isegi mõjukam.

Samas, kuigi suurem osa AI loodavast majanduslikust väärtusest (ja ohtudest) on veel hüpoteetiline, puutume sellega igapäevaelus kokku järjest rohkem, ning mitte ainult ChatGPTd või Claudet kasutades, vaid nt Netflixis oma järgmist filmi valides või mõnes suuremas välismaa e-poes osteldes personaliseeritud soovitusi saades, või Google'ist midagi otsides või mõne kaardirakenduse abil auto-ga navigeerides. Samas on viimasel ajal välismeediast läbi käinud, kuidas Iisrael ja ka Ukraina kasutavad tehisintellekti sõjalistel eesmärkidel. Ehk Euroopa mahajäämus tehisintellektis võib hakata tulevikus mõjutama ka meie turvalisust selles aspektis.

Euroopal ei lähe hästi. Üldse ei lähe

AI-firmade ehitamine ja tehnoloogia arendamine on väga kapitalimahukas ning raha annab tugeva eelise. Kuidas on seis AI-investeeringutega Euroopas? Seis on kahjuks nukker – nt erasektori investeeringud Alisse Ühendriikides 2023. aastal olid ca 62,5 miljardit eurot ja Hiinas 7,3 miljardit, aga Euroopa Liidus koos Ühendku-ningriigiga ainult üheksa miljardit. Ja 2024 ei tundu seda vahet vähendavat. Möödunud nädalal käis meediast

läbi, et üks maailma tuntumaid MTÜ-sid, OpenAI kaasab investoritelt 6,5 miljardit dollarit ning et investorid olid valmis tegelikult ka rohkem panustama. Ambitsioonidest (ja ka hullusest) annab aimu, et Open-

AI juht Sam Altman oli Taiwani kiibitootjale TSMC-le müünud ideed, et AI peaks voolama nagu elekter ning võiks ehitada 36 uut kiibitehast, mille kogumaksumus oleks seitse triljonit dollarit. Ka väikesel alustaval AI-idufirmal on suurem tõenäosus saada investeering Ühendriikides ning seemnering-investeering on keskmiselt kaks-kolm korda suurem kui Euroopas – ja üldiselt on parem, kui sul on rohkem raha kui vähem raha, mis?

Raha asemel lüüakse Euroopas regulatsioonide kvantiteediga: nagu endine Euroopa Keskpanga president Mario Draghi oma ELi majanduse uuendamise plaanis viitas, on Euroopa Liit alates 2019. aastast vas-

Raha asemel lüüakse Euroopas regulatsioonid. Draghi oma ELi majanduse uuendamise plaanis seadusandlikku akti, Ameerika Ühendriigid sa

tu võtnud 13 000 uut seadusandlikku akti, Ameerika Ühendriigid samal ajal 3000. See paistab välja ka tehnoloogiasektoris, kus Euroopa Liidu värs-kemad digiteenuste ja tehisintellekti õigusaktid ei ole just aidanud kaasa AI-sektori õitsemisele. Mis muu hulgas tähendab siis ka seda, et teatavad uued asjad jõuavad meieni hiljem – nt Google Gemini lansseeriti alguses enam kui 150 riigis maailmas, aga mitte Euroopa Liidus. Kui varem oli ELil suurem jõuõlg, millega õn-nestus muu maailm tihti enda regulatsioonide järgi mängima panna, siis seekord paljuskki viisakalt keelduti seda tegemast.

Ka teaduse poolest pole olukord palju rõõmsam – AId puudutavatest teadusartiklitest tuleb 22 protsenti Hiinast, 14 protsenti EList ning 11 protsenti Ühendriikidest, seejuures on hiinlaste tõus viimase viie aasta jooksul olnud märgatav. Mõne aasta taguste andmete põhjal tuli AI-patentidest neli protsenti Euroopast

Taiwani kiibitootja TSMC tulevase tehase asukoht Dresdenis.

FOTO: IMAGO/SYLVIO DITTRICH/SCANPIX

oogiarevolutsioonis auti mängima

kvantiteediga: nagu endine Euroopa Keskpanka president Mario Draghi viitas, on Euroopa Liit alates 2019. aastast vastu võtnud 13 000 uut ettevõtet ja 3000.

FOTO: TERESA SUAREZ/EPA/SCANPIX

ja Kesk-Aasiast, 17 protsenti Põhja-Ameerikast ja 62 protsenti Ida-Aasiast. Siiski, tsiteerimiste arvu poolest on eurooplased jätkuvalt väga tugevad.

Samas on ameeriklased nii Euroopast kui ka Hiinast märksa tugevamad teaduse kommertsialiseerimises ning ülejäänud maailmast talentide kohale meelitamises – maailmas suurimad ja kõige olulisemad uued AI-firmad on Ameerika firmad ning mitme asutaja või juhtkonna liikmed on muide eurooplased.

AI rakendamise poolest jäävad Euroopa firmad eri hinnangutel Ameerika firmadele alla 15–30 protsenti ning Eesti jääb siin alla ka ülejäänud Euroopale!

Kui tavaliselt toob uus revolutsiooniline tehnoloogia kaasa uued võitjad, siis praegu tundub, et AI puhul saavad võitjad olema suuresti samad, kes võitsid ka eelmise laine ajal ja kellel on ressursside investeerida AI-sse (Microsoft, Amazon, Google, Meta jt). Ka suurimad AI idufirmad tulevad mõne üksiku erandiga Ameerikast (nendeks eranditeks on prantslaste Mistral AI, sakslaste DeepL ja Helsing ning brittide Sythesia ja Stability AI). Ka kiibitööstuses on Euroopal ameeriklastega võrreldes suured raskused – sellele ei aidanud kaasa Inteli otsus lükata edasi tehase ehitus Saksaamaal ja Poolas nõudluse puuduse tõttu (mis omakorda on seotud Inteli probleemide ja mahajäämusega võrreldes konkurentidega – mis võibolla teekski Intelist kõige rohkem Euroopasse sobiva kiibitootja). Samas, Taiwanhiiglane TSMC

kiibitehas tundub siiski Saksamaale tulevat.

Kokkuvõttes puudub Euroopa Liidul igasugune eel- ja finantseeringu, talentide ja teaduse kui ka regulatsioonide vallas.

Eestil ei lähe ka eriti hästi

Meie oleme AI rakendamises ettevõtetes ELis üks viimaseid ning statistikaameti värskes infotehnoloogia-uuringu andmetel kasutab ainult 14 protsenti Eesti ettevõtetest tehisintellekti tehnoloogiaid, mis on küll korralik kasv võrreldes möödunud aasta viie protsendiga. Tsiteerides statistikaametit: «Tehisintellekti tehnoloogiast on tekstikaevet kasutanud seitse protsenti ettevõtetest ja loomuliku teksti genereerimist, mis loob inimesele arusaadavaid tekste või lugusid, kuus protsenti ettevõtetest. Levinud on ka pildituvastus, mis tunneb objekte või inimesi fotodelt või piltkujutistelt ära (neli protsenti), samuti masinõpe (deep learning) mingi valdkonna andmete automaatanalüüsiks (neli protsenti). Kasutatakse ka kõnetuvastust (kolm protsenti) ja tehisintellektipõhist robotjuhitavat protsessiautomaatikat (kolm protsenti).»

Viimast eelkõige äriprotsesside automatiseerimisel, näiteks finantsarvestuses, logistikas, tervishoius jne. Võrdluseks, Ameerikas hinnatakse seda osakaalu 40–60 protsendi vahele. Samas ei ole see ilmselt Eestis veel üllatus, sest oleme ka varem olnud väga nigelad uute tehnoloogiate rakendamisel. Meie tiigri maine

Kui me üksi ja liiga vara ja liiga palju reguleerime, siis tapame sinise sektori ning jääme tehnoloogiliselt ja majanduslikult veel rohkem Ühendriikidest jt maha (ning sõltuvaks).

lisraeli ajaloolane Yuval Noah Harari hoiatab oma värskes raamatus «Nexus», et AI ei pruugi mitte ainult tappa kogu inimsugu, vaid muuta kõigi elusolendite evolutsiooni.

FOTO: NICOLAS MAETERLINCK/BELGA VIA ZUMA PRESS/SCANPIX

põhineb tehnoloogiaettevõtetel ja valitsemisectoril. Sellest on aga vähe.

Kuigi meie küpsed tehnoloogiafirmad on AI rakendamisel eesrindlikud, pole meil tekkinud vähemalt Euroopa mõistes korralikult rahastatud tehisintellekti idufirmasid (väga üksikute eranditega, nagu Pactum AI) ega ka AI-le keskendunud hästi rahastatud riskifonde. Kuigi meil on aktiivne AI-kogukond, on see siiski väike.

Ehk Euroopa Liit ja ka Eesti kipuvad tehnoloogilises (ja seega ka majanduslikus) võidujooksus Ameerikale ja Hiinale alla jääma. Seekord võivad tagajärjed meile palju kurvemad olla kui eelmise tehnoloogilise revolutsioonilaine ajal, sest nüüd oleme juba enne jooksu algust tagaajajad. Samas võib tehnoloogia olla kõikumine.

Peaksime jalgad kõhu alt välja võtma ning selgelt ütlema ja tegudega näitama, et kaitsevaldkonna kõrval on teine prioriteet tehnoloogia- ja tegema absoluutselt kõik, et maailma suurimad AI- (ja tehnoloogia)firmad rajataks siin, Euroopas, ning me ei kaotaks oma talente mujale. Ja et uued tehnoloogiad jõuaksid võimalikult suure osa elanike ja ettevõtetele.

Ma ei tea, kas AI saab lõpuks olema nii maailmamutu tehnoloogia, kui mõned tehnootimistid – aga

ka –pessimistid – ja investorid arvavad, aga kui selleks on isegi väike tõenäosus, siis see ei tohi olla võidujooks, millest EL või Eesti kõrvale jääb või milles poole jõuga osaleb.

Üks mu välismaa sõber kolis mõned aastad tagasi Tallinna ja ehitab edukat start-up'i, sest ta lugest Forbesi artiklit, mis ütles, et Eesti on Euroopa Silicon Valley (tuli välja, et see oli sisuturundusartikkel). Nüüd, kui ookeanitagune Silicon Valley muutub järjest rohkem AI Valleyks, kas saame kuidagigi Eestisse teha Euroopa AI Valley, kuhu Euroopa kõige helgemad selle valdkonna pead tulevad õppima, aga ka oma firmasid ehitama?

Mida peaks Eesti tegema? Mida peaks EL tegema?

Eelkõige peaksime tunnistama endale senisest rohkem, et me oleme tehnoloogia- ja tehisintellekti maha jäänud, seda nii ELis kui ka Eestis. Eestis on meil tugevad innovaatilised tehnoloogiafirmad ja hea riigi PR, aga uued lahendused pole jõudnud teistesse sektoritesse, kus jääme uue tehnoloogia rakendamisel alla nii Skandinaaviale kui ka Lääne-Euroopale, rääkimata Ühendriikidest. Kui AI saab olema järgmine suur uus tehnoloogia (nagu praegu tundub), mis mõjutab kõike, siis peame andma aru, et nii jätkates läheb see enamikust Eesti ettevõtetest, sh tööstusest, mööda. Meil võib olla ees vajumine obskureks, irrelevantseks ja lõpuks ka vaesusse.

Selleks et järele jõuda, peame senisest palju rohkem tegema, mh on vaja AI regulatsioonis teha restart nii, et turvalisus ja areng oleksid rohkem tasakaalus. Aid peab reguleerima, kuid me ei tohiks oma regulatsioonidega üksi jääda (nagu EL praegu suuresti jäi!) ja peaksime seda tegema käsi-käes ülejäänud läänemaailmaga. Kui me üksi ja liiga vara ja liiga palju reguleerime, siis tapame sinise sektori ning jääme tehnoloogiliselt ja majanduslikult veel rohkem Ühendriikidest jt maha (ning sõltuvaks). Kui EL proovib kiirust alla tõmmata, aga ülejäänud maailm vajutab gaasi juurde, siis see pole ilmselt parim olukord, mis?

Otsesed investeringud AI-idufirmadesse Euroopas peavad kasvama ja muutuma vabamaks (nt spetsiifilised senisest suuremad ja vabamad investeringud, kus avalik sektor paneb erarahale vahendeid juurde). Eestis võiks analoogselt kaitsetööstuste fondile mõelda AI-fondile. Täna võib väita, et see võib olla riigikaitse järel kriitiliselt järgmine teema.

Euroopa jaoks oleks oluline tekitada olukord, et neis sektorites, kus Euroopa ettevõtted juba on tublid, võetaks AI jõuliselt kasutusele – või vähemalt, et see ei jääks kuidagi ressursipuuduse taha kinni. Erasikute säästutud pankades ainult kasvavad ning erinevalt Ühendriikidest või isegi näiteks Rootsis millegipärast ei leia teed riski võtma. Ei, ma ei leia, et tavaline säästja peaks sellega seotud kõrgeid riske võtma, kuid depositeid kasvatajate hulgas on kindlasti selliseid, kes oleksid võimelised näpuotsaga neid riske ka võtma.

Ühtlasi peaks ilmselt soodustama ka kohalikes keeltes keelemudelite arendamist, sh nii ELi kui riigi tasandil toetama kohalikes keeltes mudelite treenimist. AI «räägib» praegu eelkõige inglise keelt. Kuna järjest suurem osa infot, mida tarbime, saab olema AI loodud, siis on meie huvides, et see toimuks ka meie keeles. Vähemalt siis, kui tahame, et meie keel alles jääks. Lõpuks vajab ka haridus «mingi looma» hüpet, sest kui AI on nii maailmamutu mõjuga, nagu praegu paistab, kui ehitataksegi «jumalat», siis edukaimad on need, kes suudavad «jumalaga» suhtlemiseks ette valmistada parimad preestrid.

PEETER KOPPEL
toimetaja

RAHA JA MAJANDUS

Andke mulle andeks, ma olen pessimistlik!

Mis nüüd juhtub? Ühtäkki räägitakse Euroopa (Liidu) kõrgeimates kihtides sama juttu, mille eest veel veidi aega tagasi sai korraliku peapesu. Nimelt seda, et Euroopa (Liit) lekib konkurentsivõimet nagu sõel ning isegi Hiina «sõidab eest ära» – USast rääkimata.

Mainitud teadmine jõudis kõrgeimatesse kihtidesse läbi endise Euroopa Keskpanka juhi Mario Draghi vastavasisulise raporti. Raportis ebaeuroopalikult tunnistati probleemi ning tehti ettepanekud ka sammudeks, et olukorda parandada. Lihtne! Rohkem tuleks kulutada uurimis- ja arendustegevusele; parandada tuleks taristut ning tööjõu oskuste/hariduse taset. Samuti vajaks parandamist ärikliima!

ELi siseturg vajaks samuti edasist ühtlustamist. Ka finantsturg ei tohiks olla fragmenteerunud nagu praegu. Ainult siis saaks suured Euroopa ettevõtted piisavalt kapitali kaasata.

Selleks aga, et rahastada täiendavaid kulutusi kaitsele ja kliimamuutuste ohjamisele, peaks Euroopa Liit laenama ühiselt – mitte aga iga riik eraldi.

Tunduvad vähemalt tehniliselt mõistlikud ettepanekud. Aga edasi läheb keeruliseks. Nimelt sarnaseid soovitusi anti juba Delors'i raportis 20 aastat tagasi. Ning (peaaegu) mitte midagi pole juhtunud! Seega, andestage mulle, kuid ma olen pessimistlik! Ning mitte ainult sellepärast, et Euroopale üldiselt ei meeldi tehniliselt toimivad lahendused, vaid pigem... nunnud.

Ma olen pessimist, sest näib, et Saksaamaa ega Holland ei leia, et EL tohiks ühiselt laenata. Kahtlustan, et tean ka päris mitut eestlast, kes on sama meelt.

Raportis rõhutatakse, et mastaapi on vaja! Kui Euroopa tahab maailmas arvestatava jõuna edasi eksisteerida, peaks paljud sisemised piirid kaduma; mitte ainult füüsiliselt, vaid ka turgede, regulatsioonide, maksutulude jaotuse jms osas. Jällegi – kas meil siin oldaks pärast kolme aastakümnet vabadust sellise asjaga nõus? Euroopas näivad võimule saavat üha enam pigem vastassuunalise maailmavaate esindajad.

Seega ettepanekud on tehniliselt mõistlikud, kuid reaalselt ilmselt teostatamatud. Niisiis lekib Euroopa konkurentsivõimet edasi ning tootlikkuse kasv jääb edaspidigi konkurentidele (!) alla. Nagu ka majanduskasv.

Varem on valitsused ja ettevõtted võtnud aga suuri laene. Aeglase majanduskasvu ajal muutub üha raskemaks vanade laenude teenindamine. Ees ootavad aga kasvavad kulutused pensionitele, tervishoiule, kaitsele, kliimamuutuste ohjamisele ja intressimaksedele.

Seega valitsuste kulutused tõenäoliselt jätkuvad kiiret kasvu. Kui majanduskasv jääb madalaks, tähendab see kesi-seid maksutuluseid ja seega suurt eelarve-defitsiiti. See aga tähendab, et intressikulud suurenevad veelgi, põhjustades veel suuremat defitsiiti. See jätab aina vähem raha investeringuteks, mida on vaja tulevase kasvu tagamiseks, ja see, kallid sõbrad, on see, miks ma olen pessimistlik! Aga vähemalt vist ei saa enam kohe peapesu, kui ütlen, et Euroopas pole konkurentsivõimega kõik korras.

T VÕIM JA JULGEOLEK
K RAHA JA MAJANDUS
N INIMENE JA LOODUS
R ÜHISKOND JA INIMENE

Mirjam Mesak: kunagine diivade aeg suure ooperis on läbi, nüüd tuleb kõigil kõvasti tö

NEEME RAUD
ajakirjanik

Mirjam Mesak pälvis eile, rahvusvahelisel muusikapäeval, Eesti kultuurkapitali preemia silmapaistvate saavutuste eest rahvusvahelistel ooperilavadel.

Tema jõudmine ühte maailma olulisematest ooperimajadest, Baieri riigiooperisse, võib paista järjekindla teekonnana suure sihi poole: ETV laste laulustuudio Eve Viilupi juhtimisel ja «Laulukarusell», kooliteater Tallinna 32. keskkoolis, Otsa kool (kaks korda Eurovisioonil taustauljana!), edasi London Guildhalli mainekas muusika- ja draamakool ning siis suur lava Münchenis, teatris, mil enam kui 350-aastane ajalugu ning kus on teiste seas esietendunud rida Wagneri olulisemaid oopereid ja mitmed Mozarti teosed.

Kuid Mirjamiga kohtumise järel jääb meelde tema otsekui mõõdamises öeldu: «Eks esimesed aastad möödusid ikka kõvades pisarates ka. Vahel lõpetasin ikkagi kuskil pingil nuttes, et mida ma siin üldse teen.»

Ta rääkis Londonist, kuhu siirdus Otsa kooli järel edasi õppima, selge unistuse ja sooviga, et temast peab saama ooperilaulja. Kodusest Eestist suurlinna jõudes sai ent üsna kiirelt selgeks, et seal ei oodanud teda mitte keegi.

«Londonis ei oota keegi kedagi. See oli tohutu konkurss. Ma proovisin sinna (Guildhalli muusika- ja draamakooli – toim) kolmel järjestikul aastal. Igal aastal sain sammu võrra lähemale ja lõpuks kolisin sinna mõned kuud enne katseid, et ette valmistada juba kohaliku õpetajaga,» meenutab Mesak enam kui kümne aasta tagust aega.

Tööriistakast Londonist

Luksust, et vaid laulmise ja kooliks ettevalmistamisega tegeleda, tal Londonis muidugi ei olnud.

«Olin ju ka selline tagasihoidlik, väga vaikne, Eestist pärit. Keegi väga ei teadnud isegi, kus Eesti asub. Ja siis hakkasin lihtsalt tööle, sest teadsin, et see (kooli pääsemine – toim) oli hästi vajalik samm. Käisin kuus päeva nädalas tööl – restoranis, retseptisioonis – ja seitsmendal päeval laulutunnis. Vehkisin kõvasti, kuni sain selle koha lõpuks.»

Guildhall tähendas pikki tunde laulmise ja laulutehnika viimistlemiseks. Aga ka mõistmist, et tänapäeval oodatakse andekalt lauljalt kõige enam väga tugevat tõosse panustamist.

«Mul oli tohutult karm õpetaja Rudolf Piernay, mis oli ka väga-väga suur edu võti – et ta

õpetas mulle, kuidas see töö maailmatasemel käib. Täna päevani, kui lähen nüüd ükskõik kuhu teatrisse tööle, tunnen, et need tööriistad, mis ta mulle sinna tööriistakasti kaasa andis, on need, mis ma sealt välja võtta saan ja mis aitavad mind, kui mul on raske, kui on uus situatsioon või uus roll või uus lavastaja või uus dirigent. Et sa pead olema alati valmis, mitte ei eelda, et teised on sinu jaoks valmis.»

Pärast kuus aastat kestnud õpinguid – bakalaureuse- ja magistrikraadi – oli Guildhalli koolis Münchenist Londonisse uusi talente avastama tulnud Baieri riigiooperi ooperistuudio juhile Tobias Trunigerile ettelaulmine. Iga lauljaga tegeles ta 20 minutit, kuulates, andes nõuandeid.

«Mis temale jäi meelde, oligi see minu töömeetod, et kuidas ma kõike kohe praktiseerisin ja kuidas mulle ei pidanud kunagi midagi kaks korda ütleva. See oli jällegi koolist õpitud, mu õpetajalt, et kui üks kord öeldakse, siis tuleb juba teha. Teist võimalust ei saa oodata ega paluda.»

Nii lihtne ongi?

Truniger, kellele meeldis ka Mirjami hää, kutsus ta Münchenisse ette laulma. Kohale jõudes selgus, et samasuguse kutse oli saanud veel... tuhat lauljat.

«Kui olin seal tagareas ja katsetajad oli palju, oli hirm, et ma ei paista ehk silma. Aga siis oli mul võimalus avada suu... ja siis korraga märgatigi: «Ohoo, mis hää! Meil siin on!» meenutab Mirjam.

Edasi lihtsalt läks – ta sai aina vorudest edasi, kuni oli viimane katse ja ettelaulmiseks tuli viiest nii-öelda portfelli olevast valida üks lugu, mis näitaks kõiki tugevusi kõige paremini.

Mirjam valis Nedda aaria «Stridono lassú» Leoncavallo ooperist «Pajatsid».

«See oli väga suur amps, väga keeruline aaria ja ei ole üldse selline tavaline standardrepertuaar. Aga mulle meeldibki mittestandard ja see oligi minu edu võti, sest Nedda näitas täpselt seda, mis oli minu tugevus võrreldes teiste kandidaatidega.»

See miski, mis komisjonile kõrvu jäi, oli Mirjami sõnul tegelikult see, mida oli Londonis kuus aastat pigem kritiseeritud. Seal oodati pehmemat, ümaramat häält.

«Minu hääles on hästi palju läbilõikavat tooni. Ja see oligi just mu tugevus, et hääle kostab alati orkestrist läbi ja katab 2000 kohta, mis on Müncheni saalis.» (Ooperigurmaanile täpsustus: Baieri riigiooperis on 2101 kohta – toim.)

«Ma ei usu, et ma nüüd laulan kõigist kõvemini just, aga hääles on mingisugune trajektor, mis lõikab lihtsalt läbi ja kostab kõigest ja kõigist läbi. Hääle ei pea olema vali. Ütleme, et laulda ei tule mitte kõvasti, aga targasti,» ütleb Mirjam.

Kriitikud on ta hääle kohta öelnud ka nii: balti slaavi metall. Mida see tähendab?

«Ma arvan, et kuidagi selli-

Ooperilaulja Mesak: «Me oleme ju lõpuks ka perfektsionistid.»

Ooperilaulja Ain Anger Mirjamist

- Kindlasti on Müncheni publik väga teadlik. See on üks maailma olulistest suurtest ooperimajadest. Samas, Mirjamil on võib-olla väga toetav publik. Kui ta on juba sinna majja võetud, järelikult on täidetud kõik need kriteeriumid, et seal laulda. Mirjami puhul on ju tegelikult väga ilusad ja toredad asjad temas kokku tulnud: tal on intelligentsi, tal on ilus hääle, ta on musikaalne, tal on lavanärv, tal on selline komplektne pakett, mis teda toetab ja mida publik vajab.

- Nüüd on tähtis õigel ajal laulda õigeid asju, mis on sinu vanusele, häälele sobilikud, ehitada oma karjäär nii üles samm-sammult. Seda valikut tehakse ikkagi niimoodi, et pead olema valmis mingiks ajaks – kasvõi juba rolli kestusele mõeldes, oma hääle ulatusele mõeldes. Ta peab olema enamiku ajast mugavustsoonis. Ja siis näitama ekstreemseid kõrgeid noote ja madalaid noote. Neid ei tohi olla üle teatud protsendi, et mitte end pidevalt kurnata.

- Kindlasti on ooperis ka konkurss ja võimalik, et Mirjami puhul, naiste puhul, on see isegi suurem. Mina rahulikult käristan oma madalaid noote seal all (bassina – toim), aga just nimelt naiste konkurents on kindlasti suurem, sopranitel, ja see tähendab, et ta peab olema mitu korda andekam kui mina, et sinna jõuda, kus ta on.

ne omapärane kõla, mille vihjatakse. Just Läti poole pealt. Elina Garanča häälest on seda leitud ja kuidagi ma samastun sellega. Ma eeldan, et see on seotud meie keelega, sellega, kuidas kasutame oma keelt. Kindlasti loeb see, et oleme väiksest peale harjunud oma häält kasutama koorides lauldes, et on vastupidavus hääles. Aga üha enam ma leian eestlasena, et oluline on ka see, et eestlane on tohutult töökas. Proportsionaalselt, protsentuaalselt vaadates on tegelikult Eesti lauljaid maailmas ju päris palju, arvestades seda, kui väikesed me oleme. Me ei anna alla ja me ei jäta jonnki – nii tegin ka mina. Usk endasse ja see tohutu lõputu töö, mis viib lõpuks sihile. Ja siis muidugi ka isikupära.»

Kui viimane ettelaulmise voor Münchenis lõppes, paluti lõplikku otsust ootama jääda vaid mõnel kandidaadil.

Ja edasi läks kõik nagu filmis.

«Meid paluti lifti. Et lähme üles kontorisse. Seisime liftis ja ütlesin ühele nendest teistest kandidaatidest, et kuhu me nüüd siis lähme või mis nüüd saama hakkab. Ta ütles: «Mirjam, vaata ringi. Siin on igast häälerühmast üks inimene. Mis sa arvad, mis juhtuma hakkab?» Ja ma ei suutnud lihtsalt uskuda, et see nii lihtne ongi. Või – see ei olnud loomulikult lihtne, aga näis nii lihtne: et tulge nüüd ja me anna me teile töö. Et te olete Baieri ooperisse nüüd vastu võetud, leping saadetakse järele ja tere tulemast. Hästi ootamatult tuli see. Nii suur teater kohe kä-

te ette. Tegelikult ma olin ju ainult ühe rolli teinud enne Baieri riigiooperis töö alustamist – Inglismaal ühes väikeses teatris laulsin Mimit «La Bohème'is»»

Filmiroll eestlasena

Filmilikkust on Mirjami edasises karjääris olnud veelgi – enne tuli peaosa ka päris (ooperi)filmis.

Baieri ooperistuudios oli ta olnud vaid kolm kuud, kui toimus järjekordne tasemekontroll ja ettelaulmine. Parasjagu otsiti solisti Tšaikovski ooperi «Iolanta» uude lavaversiooni. Kõigile ootamatult kutsuti Mirjam tagasi ja ta saigi rolli. Peaosa. Ainult paari kuuga, teatris, kus tavaliselt on kõik asjad planeeritud aastaid ette.

«Kõik see toimus enne jõule. Mulle sooviti häid pühi ja õeldi, et kui puhkuselt tagasi tuled, laulad Iolantat. Mul oli kaks nädalat rolli õppimiseks, mis on nii suure osa jaoks tohutult lühike aeg. Sõitsin pühadeks Eestisse, koju, ja õppisingi terve jõuluvaheaja. Mäletan, et mu pere

mõtles, et vaene sina, pead kogu aeg õppima. Mina jällegi ütlesin, et ei, ei ole vaene mina, sest ma naudin seda.»

Üks asi viis teiseni: kui ooperist «Iolanta» tehti videoversioon, sai ooperi- ja videolavastaja Axel Ranisch aru, et Mirjam sobib ideaalselt ka suurele ekraanile, ja edasi tuligi pakkumine... filmi.

Baieri riigiooper oli Ranischilt tellinud ooperit laiemalt tutvustavate lühifilmide seeria. Kuid ta otsustas teha täispika filmi kuulsa Orpheuse loo ainetel. Ja leidis, et peaosas võiks olla naine, Orpheus, kes läheb põrgusse oma õnnetult surnud armastatut tagasi tooma. Režissööri otsusel oli Orpheus suurte unistuste ja lauluhäälega eestlanna Nele Tamm, kes tuleb võõrasse suurlinna, Münchenisse, kus teda keegi ei oota ning kus tuleb pingutada, et hakkama saada. «See mõte, et ma mängiksin eestlast, oli muidugi minu poolt väga-väga teretulnud. Nii sain põimida sinna natukene ka omaenda elu,» ütleb Mirjam.

«Mina ei ole ooperifäht. Ma olen ooperilaulja,» ütleb muusikapreemia pälvinud Mesak.

FOTO: GUNNAR LAAK

es ööd teha

FOTO: WILFRIED HÖSL

Nüüdseks on film «Armunud Orpheus» linastunud edukalt mitmel pool Euroopas – suvel ka Eestis Estonia teatrisaalis – ja Põhja-Ameerikas.

Mirjami rollide loetelu aga kasvab pidevalt. Olles suure ooperiteatri palgal, peab ta olema valmis vahel ka kiiresti mõnda tegelaskuju sisse astuma. Selliste ooperite arv, kus ta võib kohe lavale astuda, on nüüdseks jõudnud kahekümne lähedale. Müncheni ooperimaja on lubanud tal oma karjääri edendada ka teistel olulistel lavadel: Kopenhaagenis, Monte Carlos, Frankfurdis. Ees on Dresden ja Berliin. Lisaks esinemised Eestis. Estonias praegu plaanitud ülesastumisi ei ole, küll aga ootab ta mais Vanemuises esietenduvat «La Bohème't», kus on laval taas Mimina.

«Eks neid suuri maju, kuhu minna, on ikka veel kõvasti. See on minu mitte kõige tugevam külg – olla kannatlik. Ma muidugi tahaks kohe ja kõike, aga ma usun, et kõik tuleb omal ajal,» leiab Mirjam, juba annus elutarkust hääles.

Ent ikkagi ei saa küsimata jätta: kujutame ette, et ooperis, üleelusuurustes rollides on ju diivad, kes on väga kapriissed, kelle eraelu möödub patjadel, siis tulevad lavale ja esitavad oma rolli. Kuhu need diivad on kadunud? Ooperitähed?

«Mina ei ole ooperitäht. Ma olen ooperilaulja,» vastab Mirjam konkreetselt. «Selliseid diivsid nagu varem mina seni näinud ega nendega kokku puutunud ei ole. On peale tulnud uus põlvkond. Kõigil ooperimajadel on aina vähem raha, mis tähendab ka lühemat prooviperioodi. Ehk et sa pead tulema ja olema valmis

Muusikanõukogu ja kultuurkapitali preemiad

Eesti Muusikanõukogu preemia laureaadid

- Eesti Muusikanõukogu interpretatsioonipreemia: Age Juurikas – silmapaistev kontserttegevus klaverikunstnikuna
- Eesti Muusikanõukogu heliloomingupreemia: Robert Jürjendal – originaalse helikelega, eril-meline helilooming
- Preemia muusikaelu jaoks olulise ja silmapaistva tegevuse eest: Aarne Saluveer – panus Eesti kooriloomingusse ja muusikaharidusse

Helikunsti sihtkapitali aastapreemiad

- Tammo Sumera – laiahaardeliste võimetega oskuslik loominguiline partner nii heliloojatele kui korraldajatele
 - Mirjam Mesak – silmapaistvate ülesastumiste eest rahvusvahelistel ooperilavadel eelmisel hooajal
 - Mihkel Kerem – silmapaistva loominguilise aasta eest: autori-plaadi ilmumine, klaverikontserdi ning metsasarvekontserdi esietekanded
 - Mihhail Gerts – väljapaistva rahvusvahelise kontserttegevuse ja festivali TublN kunstilise juhtimise eest mõõdund hooajal
 - Marko Martin – kõrgetasemelise ja kunstiliselt isikupärase kontserttegevuse eest
 - Holger Marjamaa – säravate ülesastumiste eest maailma džässilavadel
 - Heigo Rosin – virtuoosselt haaravate ja kunstiliselt veenvate ülesastumiste eest löökpillisolistina
 - Arete Kerge – artistlikult eredate ja kunstiliselt kõrgetasemeliste ooperi- ja vokaalsümfooniliste teoste ettekannete eest
 - Karmen Rõivassepp – auhinnatud džässitalendile erakordse loomingu aasta eest
 - Tatjana Kozlova-Johannes – mahuka, kõrgetasemelise ja žanriliselt mitmekülgse tegevuse ja särava loominguilise aasta eest
- ### Helikunsti sihtkapitali tunnustuspreemiad
- Doris Kareva – pikaajalise heliloojate ja interpreetide inspireerimise eest tundlike ja hingestatud tekstidega
 - Jüri Korjus – aastatepikkuse kõrgeftest professionaalsetest standarditest kantud ja muusikuid igakülgse toetava tegevuse eest lavameistrina
 - Marili Jõgi – väga tulemusliku artistide karjääri edendamise ja mitmekülgse rahvusvahelise arendustöö eest

esinema ning tegema seda veel väiksema ajaga kui varem. Kõik see seab meile teatud nõudmised. Tihtilugu juhtub, et proov on ainult mõned tunnid enne etendust või kontserti. Varem olid etendusepäevad pigem rahulikud ja anti häälele võimalus enne tähtsat õhtut puhata, aga need nõudmised, mulle tundub, on kõvasti, kõvasti tõusnud.»

Kuid filosoofilisemalt: Mirjami sõnul on ooperilauljaks olemine tegelikult pidev otsing.

«Sel erialal on nii, et kohe kui tekib mõte «oh, nüüd ma tean, mis teen», tuleb kuskilt järgmine üllatus. Juba kasvõi vanusega, mis nõuab ka ju muutumist ja uuesti oma instrumendi, hääle, tundma õppimist. Taolist muugavusmomenti, et nüüd olen midagi teinud ja olen valmis, ei usu, et sellel erialal üldse on. Me oleme ju lõpuks ka perfektsionistid.»

HELEN PÄRK

kriitik

ARVUSTUS

«Püha Jõe kättemaks»

Eesti Noorsooteatri ja EMTA lavakunsti-kooli koostöölavastus

Autor Aino Kallas, tõlkija Friedebert Tuglas

Lavastajad Triin Brigitta Heidov, Elss Raidmets, Robi Varul ja Oliver Reimann (EMTA lavakunstkooli XXXII lend, lavastaja õppesuund)

Juhendajad Mart Koldits ja Tiit Ojasoo, kunstnik Kairi Mändla, helilooja Kenn-Erik Kannike, valguskunstnik Erik Pello

Mängivad Mirjam Aavakivi, Erling Eding, Erik Hermaküla, Joonas Koff, Eliis-Maria Koit, Mauri Liiv, Mattias Nurga, Uku Pokk, Alex Paul Pukk, Katarina Sits, Carolyn Veensalu (EMTA lavakunstkooli XXXII lend, näitleja õppesuund)

Esietendus 13. septembril 2024
Eesti Noorsooteatri väikeses saalis

EMTA lavakunstkooli XXXII lennu esimene diplomilavastus «Püha Jõe kättemaks» on põnev sissejuhatus nüüdseks kolmandale kursusele jõudnud tulevaste lavastajate ja näitlejate teekonnal kooli lõpetamise ja teatriellu astumise poole.

Kergitasin üllatunult kulmu, kui kuulsin, et tudengid on valinud lavastuse alusmaterjals soome-eesti kirjaniku Aino Kallase samanimelise novelli, mis ilmus esmakordselt ligi sajand tagasi, 1930. aastal. Mis pani neid valima tugeva ajaloolise taustaga, pisut naiivse rahvusromantilise loo jõe pühadusest? Mis kõnetab tänast noort vanemasse eesti keelde tõlgitud lühijutus, kus omavahelisse võitlusesse astuvad saavutusvajadus ja ebaus, «sakste» maailm ja talupoegade tarvidused? Või ikkagi on meie loomusesse juurdunud teemad, mis kõnetavad põlvkondadeüle-selt ning mida tasub mees hoida ka sajandeid hiljem?

Lavakooli XXXII lennu debüütlavastuses jääb silma, et teatrikülastaja tähelepanu suunatakse ennekõike lavastajatudengitele: Triin Brigitta Heidov, Elss Raidmets, Robi Varul ja Oliver Reimann.

Lahufamatu tervik

Kuid publikule nähtavat tulemust ei oleks ilma nende kursusekaaslasteta. Loo Saksa-maalt Arnstadt linnast pärit veskimeistri Adam Dörfferi valikutest, pühast Võhandu jõest, praktilisusest ja ebausust kantud maailmade vastandumisest toovad publikuni üksteist näitlejadutengit. Nii nagu lavastajad moodustavad lahutamatu terviku, teevad seda ka näitlejad, kelle koostööd ja ansamblimängu on huvitav vaadata. Neist igaühel on korra või paar võimalus silma paista, ühele on antud see mõni hetk pikemalt, teisele lühemalt – eks tulevased lavastajad ole osanud oma kursusekaaslaste potentsiaali sellel hetkel kõige paremini hinnata.

Nagu lavastuse pealkirigi ütleb, on loo keskseks tegelaseks jõgi. Kehaloitsust lavaudus, mis näis olevat qigong'i-laadne liikumine (Hiina liikumissüsteemid, alternatiivmeditsiin – toim), hakkab peegelduva pörand ja siniste nõõride abil ühel hetkel vormuma jõgi. Rahulik ja kesken-

Lavaka tudengite püha jõgi lükkab ukse avali

Püha Jõe kättemaks: lavaka tudengite lavaline liikumine on läbi mõeldud.

FOTO: SIIM VAHUR

dunud meeleolu asendub pulbitseva nooruse ja mängulisusega, justkui allikast pääsenud vesi, mis otsib oma teekonnal sängi, kuhu pidama jääda. Ent kui Püha Jõgi on valmis kasvanud, sekkub tema kulgemisse inime-ne. Ehitusmeister Dörffer, kelle eesmärk on ehitada jõe ühe ja võimas vesiveski, on roll, mis liigub käest kätte, vaatajale eristajaks vaid kuldne mantel.

Lisaks pilkukõitvale visuaalile (kunstnik Kairi Mändla) ja läbi-mõeldud liikumistele aitab olulist fookusesse tõsta nii valgus (valguskunstnik Erik Pello) kui ka muusikaline kujundus (helilooja Kenn-Erik Kannike). Viimases on omavahel tervikuks kokku seotud meditatsioon ja tekno, instrumentaalrokk ja regilaul. Noorsooteatri kompaktses väike-

ses saalis kõlab näitlejatudengite lauldud regilaul võimsalt, eeslaulja näib sinna panevat kogu oma hinge. Samaväärselt kõnekas on ka valge härja ohverdamise laul, mis saalipimeduses tekitab oma-moodi müstilise atmosfääri. Üks paeluv õhustiku loomise üllatus on lavastuses veel, palavas ja pisut umbsesse teatrisaali tuleb mõneks ajaks tuul ja jahutav õhk, mis ei ole kuidagi seotud sellega, et teatri ventilatsioonisüsteem otustas ootamatult käivituda, kaugegtki mitte.

Gümnasistidele

Nii nagu igast lavastusest, leiab ka sellest hetki, mille peale võiks pisut ohata (mõned lavalt ära-minekud), ja neid, mille peale «ohoo» hüüda (eeltoodud värs-kendav tuul), kuid ennekõike

tuleb mees pidada, et esimene diplomilavastus on noortele al-les õppimise faas.

«Püha Jõe kättemaks» on lavastus, mida võiksid oma õpilas-tega vaatama minna gümnaasiumiastme eesti keele ja kirjanduse õpetajad, ning seda vähemalt kahel põhjusel. Esmalt selleks, et tuua kohustusliku kirjanduse valikutesse veidi värskust ja vaheldust, suunata noort liikuma alusteksti ja tõlgenduse vahel, samas ka kaasa mõtlema ja nähtud etendust analüüsima. Teiseks saab pakkuda noortele võimalust hakata kasvama koos oma põlvkonna noorte näitlejate-lavastajatega, jälgida nende arengut teatrilaval, elada kaasa nende teekonnal tulevaste tipprollide-ni, nii nagu on seda teinud nende vanemad ja vanavanemad.

SILPOWER ASI VÕRGUTASUD ALATES 01.01.2025

Silpower AS avalikustab Konkurentsiametiga 26.09.2024 kooskõlastatud võrgutasud ja võrguteenusega otseselt seotud lisateenused, kooskõlastuse otsus nr 7-3/2024-050.

Paketi kood	Võrgutasu	Ühik	Hind (KM-ta)
1. Pingel 6-35 kV			
Vk1	Edastamistasu põhihind	€senti/kWh	2,52
	Võrguühenduse kasutusvõimsus	€/kW kuus	5,62
Vk2	Edastamistasu põhihind	€senti/kWh	2,52
	Edastamistasu päevahind	€senti/kWh	2,95
	Edastamistasu ööhind	€senti/kWh	1,87
	Võrguühenduse läbilaskevõime	€/A kuus	1,88
2. Liitumispunktis pingel kuni 1 kV üle 63A			
Vm1	Edastamistasu põhihind	€senti/kWh	6,18
Vm2	Edastamistasu põhihind	€senti/kWh	6,50
	Võrguühenduse läbilaskevõime	€/A kuus	0,40
Vm3	Edastamistasu päevahind	€senti/kWh	6,20
	Edastamistasu ööhind	€senti/kWh	4,31
	Võrguühenduse läbilaskevõime	€/A kuus	0,40
3. Liitumispunktis pingel kuni 1 kV kuni 63A			
V1	Edastamistasu põhihind	€senti/kWh	7,50
4. Reaktiivenergia			
	Reaktiivenergia pingel kuni 1 kV (tarbimine)	€senti/kvarh	1,275
	Reaktiivenergia pingel 6-35 kV (tarbimine)	€senti/kvarh	0,904
5. Lisateenused			
	Võrguteenuse hinnapaketi vahetustasu	€/tk	20,00
	Tarbimiskoha sisselülitamine (väljalülitamine) kliendi soovil	€/teenus	39,00
	Tarbimiskoha sisselülitamine pärast võla tasumist	€/teenus	35,00
	Elektripaigaldise, elektriarvesti plommimine kliendi soovil	€/tk	60,00
	Tehniliste tingimuste väljastamine	€/tk	125,00
	Arvesti töö õigsuse kontroll kliendi soovil	€/tk	35,00
	Kuni 100 A sulavkaitsme vahetus kuni 1000 V võrgus koos sisselülitamisega	€/tk	28,00
	Üle 100 A sulavkaitsme vahetus kuni 1000 V võrgus koos sisselülitamisega	€/tk	35,00
	Sulavkaitsme vahetamine üle 1000 V võrgus koos sisselülitamisega	€/tk	65,00

SPORT. POSTIMEES.EE

Minu huvi ei ole jätkata toetavas rollis organisatsioonis, mille president ei mõista, et selleks, et EOK fäidaks oma eesmärgid, on vaja fookus suunata saavutus- ja tippspordile ning sportlastele õnnestumiseks vajaliku platvormi loomiseks.

Eesti Olümpiakomitee (EOK) presidendiks pürgiv **Erich Teigamägi** pani munad ühte korvi, loobudes asepresidendiks kandideerimast

KURLING

Eesti kurlingupaar jõudis suurel slämmil esikolmikusse

● Eesti kurlingupaar Marie Kaldvee ja Harri Lill tuli Kanadas Vernonis toimunud suure slämmi turniiril kolmandaks. Alagrupi puhaste paberitega läbinud ja veerandfinaalis Saksamaa duost Emira Abbes – Klaudius Harsch üle olnud eestlased kohtusid poolfinaalis norralaste Kristin Skaslieni – Magnus Nedregotteniga. Kui tänavuse MMi poolfinaalis jäid 8:6 peale lõpuks hõbe-medali kaela saanud eestlased, siis nüüd said vastased revanši, võidut-sedes 9:5.

3. kohale maailma edetabelis tõusis Eesti parim piljardisportlane **Denis Grabe**.

VEEMOTO

Eestlane kihutas ringrajapaatide EMil pronksile

● Erko Aabrams (pildil) tuli Poolas Rogoznos toimunud ringrajapaatide EMil F-500 klassis pronksile. Meie mehe ees tõusid pjedestaalile poolakas Marcin Zielinski ja tšempioniks kroonitud slovakk Marian Jung. «Teenisin oma elu esimese paadiklassi F-500 EMi medali. Soov oli suurem, aga olen selle medali üle õnnelik ja tänan head tööd teinud meeskonda ja toetajaid!» sõnas Aabrams.

RALLI

Tänak tahaks Saaremaal sõita, kuid paraku seda ei juhtu

● Kui eelmisel aastal said pörinasõbrad Ott Tänakut kodusel Saaremaal rallil näha, siis tänavu nõnda ei lähe. «Nii palju, kui olen aru saanud, siis tal endal oleks huvi küll sõita, aga kas ajagraafiku või muude põhjuste tõttu seda ei juhtu,» sõnas võistluste juht Rasmus Uustulund. Küll on Saaremaal startis teine eelmise aasta võitja, mulu Tänakule kaarti lugenud Robert Virves, kes osaleb kodusaares võistlusel legendaarse tagasillaveolise Toyota Starletiga. Kokku on võistlustele registreerunud 144 ekipaazi, kuid osalejate nimed ja nende startinumbrid avaldatakse kolmapäeva õhtul.

JALGPALL

Trans vallandas vastast rusikaga lõõnud grusiini

● Narva Transi jalgpalliklubi andis teada, et vallandas laupäeval Eesti tugevuselt kolmanda liiga mängu järel Pärnu JK kaitsjat Oskar Pulsti rusikaga näkku lõõnud Vaja Nem-sadze. «Jalgpalliklubi Narva Trans vabandab Pärnu jalgpalliklubi ees seoses Esiliiga B mängus juhtunud intsidendiga. Klubi leiab, et selline käitumine on lubamatu, ja täna (teisipäeval – toim) tühistati leping grusiina poolkaitsjaga,» seisis klubi pressiteates.

MM-tiitlit sihtiv eestlane: kes teisena finišisse jõuab, on esimene kaotaja

KARL MIHKEL ELLER
ajakirjanik

Eesti parim kardisõitja Markus Kajak viibib enam kui pool aastast välismaal, et tegeleda professionaalsel tasemel kardisõiduga. Piiri taga viibib ta praegugi, sest jahib järgmisel nädalal Portugalis toimuv MMil seda kõige kirkamat medalit.

Esmalt aga minevikust. Üle-eelmisel nädalavahetusel tuli Kajak ühes tipmises kardiklassis KZ2 Saksamaa meistriks. Viimasel etapil kiskus aga konkurents nii tuliseks, et ringiga maha jääja otsustas meie mehe nimme rajalt välja rammida, et tolle vend tšempioniks kroonitaks. Eestlase õnneks otsustasid kohtunikud ebasportlikult käitunud ja reegleid rikkunud meeskonda trahvida ning nõnda ennistati etapi võitjaks ja ühtlasi ka Saksamaa meistriks Kajak.

Karmi intsidenti meenutades tunnistas Kajak, et tegelikult läks tal hästi, et pääses vahejuhtumist suuremate vigastusteta. «Ma isegi natuke ootasin sellist rünnakut neilt, aga polnud valmis, et see on nii brutaalne. Ta sõitis mulle otsa, pärast mida tegin pirueti ja tulilin kiirelt kardist välja, et teised mulle otsa ei sõidaks. Kui kardist välja astusin, sõitis õnnetuse põhjustaja üle mu labajala. Õnneks oli tegemist lihtsalt põrutusega. See annab küll praegugi tunda, aga valuvaigisti aitab. Sõitnuks ta sentimeeter lähemalt, oleks jalg päris katki,» arvas meie mees.

Boonus, mis võibki jääda...

Saksamaa meistritiitlit sätib Kajak oma auhinnakapis ülemisele riiulile, tunnistades, et varem polnud ühegi võiduga kaasnenu nii kõva auhinda. Nimelt

Markus Kajak (esiplaanil) krooniti tänavu Saksamaa meistriks.

FOTO: ADAC MOTORSPORT

saab ta õiguse osaleda järgmisel hooajal Saksamaa autoringraja meistrisarjas GT4-klassis, kuid seal on väike aga.

Kohalik alaliit võtab enda kanda küll stardimaksu, kuid meeskond ja kogu vajalik eelarve tuleks endal leida.

Nõnda polegi Kajak ülemäära optimistlik, et suudab auhinna ära kasutada. «Täis-hooaeg ei tundu väga optimistlik,» nentis ta. «Ehk saan GT4-autot testida, aga praegu keskendun kardisportile. Kuigi tegelen sellega professionaalselt, siis palka ma veel ei teeni. Samas loodan, et lähitulevikus see võimalus avaneb. Teha midagi,

mis meeldib, ja selle eest palka saada oleks suurepärane.»

Peamine takistus kardist ringrajasarja hüppamisel on mõistagi kröbisev. «Kardiga võrreldes maksab see kordades rohkem. Praegu keskendun kardile, aga ehk tekib kunagi võimalus mõnda autosarja sõita,» ütles Kajak, kelle peamine toetaja karjääris on olnud perekond.

Kuigi stereotüübiks on kujunenud, et kardisportlased tegelevad põhiliselt teismelised, see tegelikult nii pole. Kajaku konkurentideks on enamjaolt temast vanemad sõitjad. Mõ-

Kuigi tegelen sellega professionaalselt, siis palka ma veel ei teeni.

Saksamaa meistriks kroonitud Markus Kajak

USAs on noortel rohkem võimalusi

Sel aastal on kardisõitja Markus Kajak käinud kätt proovimas ka USAs ja korra saab ta seal võimaluse ka aasta lõpus. Tema tiimikaaslane David Trefilov on teisel pool Atlandi ookeani isegi sagedasem külaline: seda selleks, et Maranello kardibrändi Ameerika mandril rohkem tutvustada.

Kajaku sõnul on USA kardisarjades noortele

sõitjatele tunduvalt rohkem võimalusi, et hiljem vormeli- või kereautode sarjades läbi lüüa. Euroopas taandub asi suurel määral sõitja enda rahakotile.

«USAs on autosportdikaarjääri natuke lihtsam teha. Palju on erinevaid noorteprogramme ja -tiime, kes vaatavad kardist endale sõitjaid. Euroopas on seda raskem teha,»

sõnas ta, kuid möönis, et üldjuhul pannakse USAs pilk peale ikkagi kohalikele ja eurooplasi seal suur edu saatnud pole.

«USAs on võimalik võitudega raha teenida ja saada hiljem ka olekõrs, et kuhugi edasi minna. Euroopas kaasneb võiduga üldjuhul ainult karikas ja võidurõõm. Nüüd, Saksamaa meistritiitliga kaasnenud auhind Road to

DTMis osaleda ongi üks esimesi selliseid preemiaid,» rääkis Kajak.

Samas ootab meie mees USA võistlusi huviga, sest kunagi pole välisstatud, et suudad hea kiirusega mõne ukse avada. «Seal on kindlasti võimalik silma jääda. Hea õnne korral võid seal karti sõita ja siis tulevikus autode peale edasi minna,» teoretiseeris ta.

polnud ta karjääris varem kohanud. «Enamikul võistlustel olen nendega esiviisikus olnud: olemine võtnud palju poodiumikohti ja saanud ka võite. Seni on kõik väga positiivne,» ütles Kajak, lisades, et kardisport üldiselt ongi viimastel aastatel palju professionaalsemaks läinud. «Inimesed ei suuda arvata, kui professionaalne see on. On palju suuri tiime ja tehakse kõvasti tööd.»

Ka Kajak vihuv praegu tööd, et olla parimas võimalikus vormis järgmisel nädalal Portugalis Portimaos, kus maailma parimad kardisõitjad selgitavad CIK-FIA egiidi all parimat kolmes kardiklassis. Meie mees kihutab endale tuttavas KZ2-klassis.

Kuigi varasemad MMid pole tema jaoks ülemäära õnnelikult kulgenud – KZ2-klassis on kohad olnud vastavalt 17., 11., OK-klassis 27. ja OK-juunioris 14. –, usub ta, et kui tänavu kõik õnnestub, on tal võimalik võidelda esikoha nimel.

Selle nimel, et asjad kõige paremini sujus, ongi ta juba Portugalis kohapeal, et osaleda sealsel katsevõistlusel. «MMil on ikkagi eesmärk võita, sest see, kes teisena finišisse jõuab, on esimene kaotaja. Võitmine on kindlasti võimalik. Mul pole eelmistel kordadel väga tulemust tulnud, aga tahaksin sel aastal teha vigade paranduse. Kui kõik laabub, siis suudame kindlasti poodiumile tulla, aga eesmärk on ikkagi võita,» seadis Kajak endale suure eesmärgi.

Sappineni salapärase haigus nõudis muudatusi koondise ründeliinis

JALGPALL. Eesti koondise peatreener Jürgen Henn (pildil) nimetas mängijad, kellega ta läheb 11. ja 14. oktoobril Rahvuste liiga kohtumistes Aserbaidžaan ja Rootsi vastu. Võrreldes eelmise, septembrikuu nimekirjaga on edurivis olulised ja sunnitud muudatused.

Mark Anders Lepik sai septembris raske põlvevigastuse ning Rauno Sappinen on kimpus haigusega (Henn: «Tegu ei ole vigastuse, vaid viirushaigusega. Rohkem ma öelda ei saa.»). Nende asemel kuuluvad rivistusse vigastusest paranenud Henri Anier ja pikalt koon-disest eemal olnud Erik Sorga, kes mängivad klubijalgpalli Kagu-Aasias. Anier Hongkongis ja Sorga Vietnamis.

Sappinen ja Anier on olnud viimastel aastatel koondise põhivõimad: enamik olulisi väravaid on tulnud neilt kahelt. Samas on tegu erinevat tüüpi mängijatega ning Sappineni puudumine ja Anieri lisan-dumine muudab Henn-i kinnitusele paratamatult Eesti ründemängu nüansse.

«Henri on end tõestanud väravalööja. Peame oma mängu kohandama nii, et panna ta võimalikult headesse väravalöömise positsiooni-desse. Kui Sappinenile meeldib kaitsjatega mürada ja maadelda, siis Henri on väga hea lõpetaja. Järelikult tuleb ta viia headele positsioonidele ja karistusalasale palle toimetada,» sõnas Henn.

Kui Anier oleks igal juhul rivistuses tagasi olnud ka ilma Sappineni ja Lepiku tervisemu-redeta, siis Sorga pigem mitte. Aga praegu olid ründeliinis niioelda vabad kohad (eriti esimeses mängus Aserbaidžaaniga, kus Alex Matthias Tamm võistluskeelu tõttu osaleda ei saa) ja see andis võimaluse Ho Chi Minh City FC mehele Sorgale, kes on Vietnamis saanud septembriga kirja kolm mängu ja värava.

«Olen Sorga esituse näinud üksnes video pealt ja olen seetõttu hinnangu andmisel ettevaatlik. Video põhjal on keeruline tempot hinnata ja võrrelda. Vietnamis liiga tundub olevat tehniliste jalgpallurite liiga,» lausub Henn ning liikus seejärel edasi Premium Liigas 30 män-

Eesti koondise koosseis

Väravavahid

● Karl Jakob Hein, Matvei Igonen, Karl Andre Vallner

Kaitsjad

● Karol Mets, Artur Pikk, Joonas Tamm, Mårten Kuusk, Maksim Paskotši, Michael Lilander, Rasmus Peetson, Michael Schjønning-Larsen

Poolkaitsjad

● Matthias Käit, Martin Miller, Vlasi Sinjavski, Markus Poom, Mihkel Ainsalu, Rocco Robert Shein, Martin Velkal, Kevor Palumets, Joan Jakovlev, Patrik Kristal

Ründajad

● Sergei Zenjov, Henri Anier, Erik Sorga, Alex Matthias Tamm, Robi Saarma

guga 27 väravat lõõnud Tamm juurde.

«Ründaja toitub väravatest. Tamm on praegu sellises seisus, kus tunneb, et iga pall võib minna sisse, kui ta ainult karistusalas sellele jala vastu saab. Ta läheb praegu igasse mängu mõttega, et lööb värava. See on ründaja suurim trump ja loodan, et ta suudab seda hoogu pikalt hoida,» sõnas Henn.

Võrreldes septembriga on nimekirja lisandunud ka kogenu-d Sergei Zenjov. «Sergei reageeris eelmises aknas koondisest väljajäämisele täpselt nii, nagu mängija peaks reageerima. Ta andis oma tegudega väljakul mõista: kuule, treener, sa tegid võib-olla vea!» kiitis Henn 35-aastast ründajat. **Ott Järvela**

Kuidas leevendada pikka Covidit?

ARNOLD POZNAHIRKO
arst

Suurel osal Covid-19 haigetest esineb äge viirusinfektsioon, millele omane toibumisaeg võib kesta kuni 12 nädalat. Siiski on märgatud, et paljudel püsivad sümptomid veel pärast seda, mil on alust diagnoosida pikka Covidit.

Covid-19-järgse seisundi ehk pika Covidi all mõeldakse sümptomeid, mis võivad püsima jääda pärast esmast ägedat SARS-CoV-2 viirusega nakatumist.

Pika Covidi kõige värskema definitsiooni on andnud USA National Academies of Sciences, Engineering, and Medicine (NA-SEM) aastal 2024. See määratleb pikka Covidit kui kroonilist seisundit, mis kestab pärast SARS-CoV-2 infektsiooni vähemalt kolm kuud. See tähendab, et pikka Covidit saab diagnoosida kõige varem alles kolm kuud pärast algset koroonaviirushaiguse nakatumist, kui selle aja vältel on sümptomid püsinud või kujunenud uued.

Lähtudes aastal 2022 valminud Eesti tervisekassa pika Covidi käsitlusjuhendist, siis esmasandil ei ole pika Covidi diagnoosimiseks eelnevalt PCR- või antigeeni kiirtestiga kinnitatud Covid-19 põdemine alati vajalik, kuna inimesed võivad olla põdenud asümptomaatiliselt ja pole end haiguse suhtes testinud.

Ohtralt sümptomeid

Pika Covidi sümptomid on väga erinevad. Vaatamata katsetele rühmitada sümptomeid pika Covidi alatüüpidesse ei ole konsensus veel saavutatud. Kokkuleppeliselt saab pika Covidi kategoriseerida füüsilisteks, psühholoogilisteks ja kognitiivseteks sümptomiteks.

Peamisteks püsivateks füüsilisteks sümptomiteks pärast ägedat Covid-19 infektsiooni, ka kerge haigestumise korral, peetakse kurnatust – nii pidevat kui ka pingutusjärgset väsimust – hingeldust, rindkere valusid ja kõha, aga ka lihasvalusid ja lõhnataju kadumist. Kujuneb võimetus tegeleda tavakohustustega. Seda energiapuuduse ebameeldivat tunnet ei leevenda puhkus. Sümptomeid võimendavad kehaline ja vaimne pingutus, stress ja unepuudus.

Võib olla ka muid, märksa harvemini esinevaid füüsilisi sümptomeid, nagu liigesvalud, peavalud ja pearinglus jne. Covid-19 ägedast infektsioonist taastuvad patsiendid võivad kaevata ka psühholoogiliste häirete üle, nagu ärevus ja depressioon, kusjuures USA andmete põhjal oli risk haigestuda uude psühhiaatrilisse haigusesse pärast Covid-19 läbipõdemist kõrgem võrreldes nendega, kes taastasid teistest haigusetest, näiteks gripist.

Pika Covidiga kaasneva kognitiivsete düsfunktsioonide all peetakse peamiselt silmas mälu ja keskendumisvõime

Pikk Covid võib mõneks ajaks halvendada töövõimet.

FOTO: SHUTTERSTOCK

Taastusravikliinikud, kus tegeletakse pika Covidiga

Tallinn ja Põhja-Eesti

- Põhja-Eesti regionaalhaigla
- Lääne-Tallinna keskhaigla
- Ida-Tallinna keskhaigla
- Medicumi tervishoiuteenused

Lõuna-Eesti

- Tartu Ülikooli kliinikum

Ida-Eesti

- Ida-Viru keskhaigla

Lõuna-Eesti

- Pärnu haigla

Viljandimaa

- Viljandi haigla

me halvenemist. Inglise keeles võtab selle kokku termin *brain fog* ehk tunne, justkui oleks vati sees.

Kuidas leevendada sümptomeid?

Võttes arvesse senist kogemust teiste viirusnakkusjärgsete sündroomide käsitlemisel, teame, et enamikul patsientidest peaksid leevenema sümptomid mitme kuu jooksul. Vaatamata asjaolule, et pika Covidi mehhanismid on veel ebaselged, on need oma olemuselt pöörduvad.

Kirjanduses pakutud pika Covidi leevendusmeede on näiteks stressorite vähendamine, kuna stress võimendab sümptomeid. Kasu võib olla erinevatest vaimsetest praktikatest, nagu *mindfulness* ehk teadvelolek või meditatsioon. Probleemile tuleks läheneda multiprofessionaalselt, kaasates võimalusel füsioterapeudi kehaliste harjutuste juhendamiseks, ning vaimse tervise spetsialisti, et toetada psühholoogilist toimetulekut. Patsient võib ajutiselt vajada töökoormuse vähendamist.

Milline on taastusravi?

Pärast SARS-CoV-2 infektsiooni põdemist võivad ägeda haiguse järgsed funktsioonihäired püsida veel pikalt, põhjus-

tades koormustaluvuse langust ja piirates patsiendi võimalusi naasta tavalise töö- ja pereelu juurde. Taastusravi peamised eesmärgid Covid-19 läbipõdenud haigetel on kehalise võimekuse paranemine, iseseisev toimetulek igapäevaelu tegevustes, töövõime ja elukvaliteedi paranemine.

Üldiselt peaks Covid-19 põdeva patsiendi taastusravi algama kohe, kui tervislik seisund stabiliseerub ja patsient on võimeline lihtsamaid harjutusi sooritama. Vastavalt terviseameti ametlikule pika Covidi käsitlusjuhendile esmasandil on näidustatud Covid-19-järgse seisundi korral taastusravi vastavalt individuaalsetele vajadustele: aeroobne treening, respiratoorsed harjutused, jõutreening, tasakaaluharjutused ja tööalane rehabilitatsioon.

Covid-19 postakuutses perioodis on patsiendi funktsionaalse võimekuse taastamise vaatest olulised varajane mobiliseerimine, hingamisfunktsiooni ja üldise kehalise võimekuse parandamisele suunatud sekkumine. Nii spetsialiseeritud taastusravikeskuses kui ka esmasandil tervisekeskuses võib toimuda ambulatoorne taastusravi,

sealhulgas füsioteraapia. Covid-19 põdemise järgse taastusravi (sh füsioteraapia) planeerimisel on patsiendi esmaseks nõuandjaks peamiselt perearst.

Osalemine kodulähedases taastusravi programmis võib parandada patsiendi ravisoostumust. Ambulatoorse vastuvõtu käigus omandatud võtetega iseseisvalt kodus jätkamine on ülimalt oluline.

Vastavalt terviseameti ametlikule pika Covidi käsitlusjuhendile esmasandil on ambulatoorne taastusravi näidustatud juhul, kui funktsionaalne võimekus ei ole taastunud haiguseelsele tasemele või püsivad Covid-19 põdemise ajal või vahetult pärast seda tekkinud vaevused (nt õhupuudus, südamepekslemine, jõuetus). Vähesed sümptomaatikaga patsiendid võiks treeningkava koostamisel ning harjutuste omandami-

sel juhendada pika Covidi käsitlusega kursis olev füsioterapeut, kellele võib perearst suunata otse.

Kui esmasandil füsioteraapiateenusega ei saavutata enesetunde paranemist, tuleb perearstil suunata patsient edasi taastusrsti vastuvõtule kas tavalise saatekirjaga või e-konsultatsiooni kaudu. Taastusrsti juhitud ambulatoorse taastusravi näidustusteks on olulise õhupuuduse (mMRC ≥ 2) ja kopsufunktsiooni langusega (FEV1 <

50%) patsiendid või koormuspuhune hüpokseemia ehk hapnikuvaegus arteriaalses veres (SpO2 langus alla 91%) või lihasnõrkus, perifeersetel närvide kahjustus või väsimus või vaesusündroom.

Tasub käia, ujuda ja teha aiatööd

Esimese kuue kuni kaheksa nädala jooksul pärast haiglast väljakirjutamist või ägeda perioodi sümptomite kadumist (palavik, tugev kõha, ülemiste hingamisteede viirusinfektsiooni tunnused) tuleks julgustada Covid-19 põdenud patsiente tegema madala või keskmise intensiivsusega aeroobset treeningut. Keskmise intensiivsusega kehalise koormuse kriteeriumitele vastavad järgmised tegevused: käimine 4–7 km/h, kepikõnd, sõrkimine, jalgrattasõit 16–19 km/h, rahulik ujumine, tantsimine, muruniitmine, aiatööd, tennis (paarismäng). Iga päev on soovitatav sooritada aeroobset treeningut üks kuni kaks korda, kuni 60 minutit korraga. Treeningu halva taluvuse korral eelistada lühemaid (kuni 30 min) ja sagedasemaid treeninguid.

Regulaarse aeroobse treeninguga on võimalik saavutada õhupuudustunde leevenemist ja kehalise koormuse taluvuse paranemist. Oluline on jätkata treeningutega ka sel juhul, kui see esialgu tekitab mõningat õhupuuduse süvenemist.

Parim pika Covidi ennetus on vaksineerimine.

Pm TERVIS.
POSTIMEES.EE

Vee joomine ei päästa pohmellist

● Utrecht'i ülikooli uue teadustöö järgi ei ole tõendeid, et rohke vee joomine pärast alkoholi tarbimist aitaks leevendada järgmisel päeval tekkivat pohmelli. Teadlased analüüsisid läbi 13 eelnevat uuringut ja jõudsid järeldusele, et vee joomine kas alkoholitarbimise ajal või kohe pärast seda ei ole tõhus pohmeli ennetamisel ning suure hulga vee joomine pohmellipäeval ei mõjuta märkimisväärselt pohmeli raskust. **Alcohol / Science Alert / PM**

12,6 miljonit arsti, öe ja ämmaemanda vastu võttu ja koduvisiiti **tehti Eestis eelmisel aastal**, selgus Tervise Arengu Instituudi statistikast.

Väikelastele tuleb raamatuid lugeda

● Ameerika pediatriaakadeemia julgustab vanemaid ja hooldajaid koos beebide ja väikelastega lugema, sest see annab võimaluse ajua arengus väga olulisel ajal armastavaid ja hoidvaid suhteid edendada. «Väikeste lastega koos lugemine põimib igapäevaelu keeletaseme arengut ja mõnusaidsid koos veedetud hetki,» ütles Ameerika pediatriaakadeemia liige Perri Klass. E-lugeriid ja tahvelarvutid ei asenda teadlaste sõnul paberramatut. Uuringud näitavad, et kolmandaks klassiks saavutatud lugemisoskus paneb aluse keskkooli õpetamisele ja karjäärile. **Medical Xpress / PM**

VASTAB SPETSIALIST:

Kes on suuhügienist ja millega ta tegeleb?

Suuhügienisti põhiülesandeks on aidata inimestel hoida oma suu ja hambad terved. Ta keskendub peamiselt suu- ja hammaste hooldusele ja nendega seotud haiguste ennetamisele. Suuhügienist ei ole arst, kuid ta teeb tihedalt koostööd hambaarstidega ja täidab olulist rolli patsiendi suutervise tagamisel.

Suuhügienisti vastuvõtule – suutervise kontrolli ja konsultatsioonile – on oodatud nii lapsed kui täiskasvanud olenemata vanusest. Väga oodatud on ka lapseootel naised, sest põletikud suus võivad põhjustada rasedusega seotud komplikatsioone, näiteks suurendada enneaegse sünnituse riski.

Suuhügienisti vastuvõtul tasub käia regulaarselt, sest ta hoiab silma peal suus tekkinud muutustel, aitamaks ennetada hamba- ja igemeprobleeme. Lisaks annab ta soovitusi hammaste harjamise õige tehnika, hambaniidi kasutamise jms kohta, et tagada hea suuhügieen. Üheks suuhügienisti ülesandeks on ka hammastelt hambakatu ja -kivi eemaldamine, mida inimene ise kodus hambaharja ja -niidiga eemaldada ei saa, kuid mida on oluline teha, et vältida kaariese ja igemehaiguste teket. Vastuvõtul saab soovi korral teha ka hambavalgenduse ja soodapesu protseduure.

Seega, hoolikas suuhügieen ja regulaarne suuhügienisti külastamine aitab ennetada suutervisega seotud probleeme ning hammaste ravi.

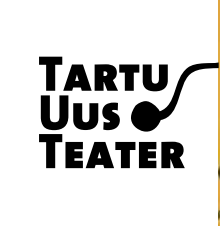
Lida Anette Allikma

Suuhügienist
Lääne-Tallinna Keskhaigla

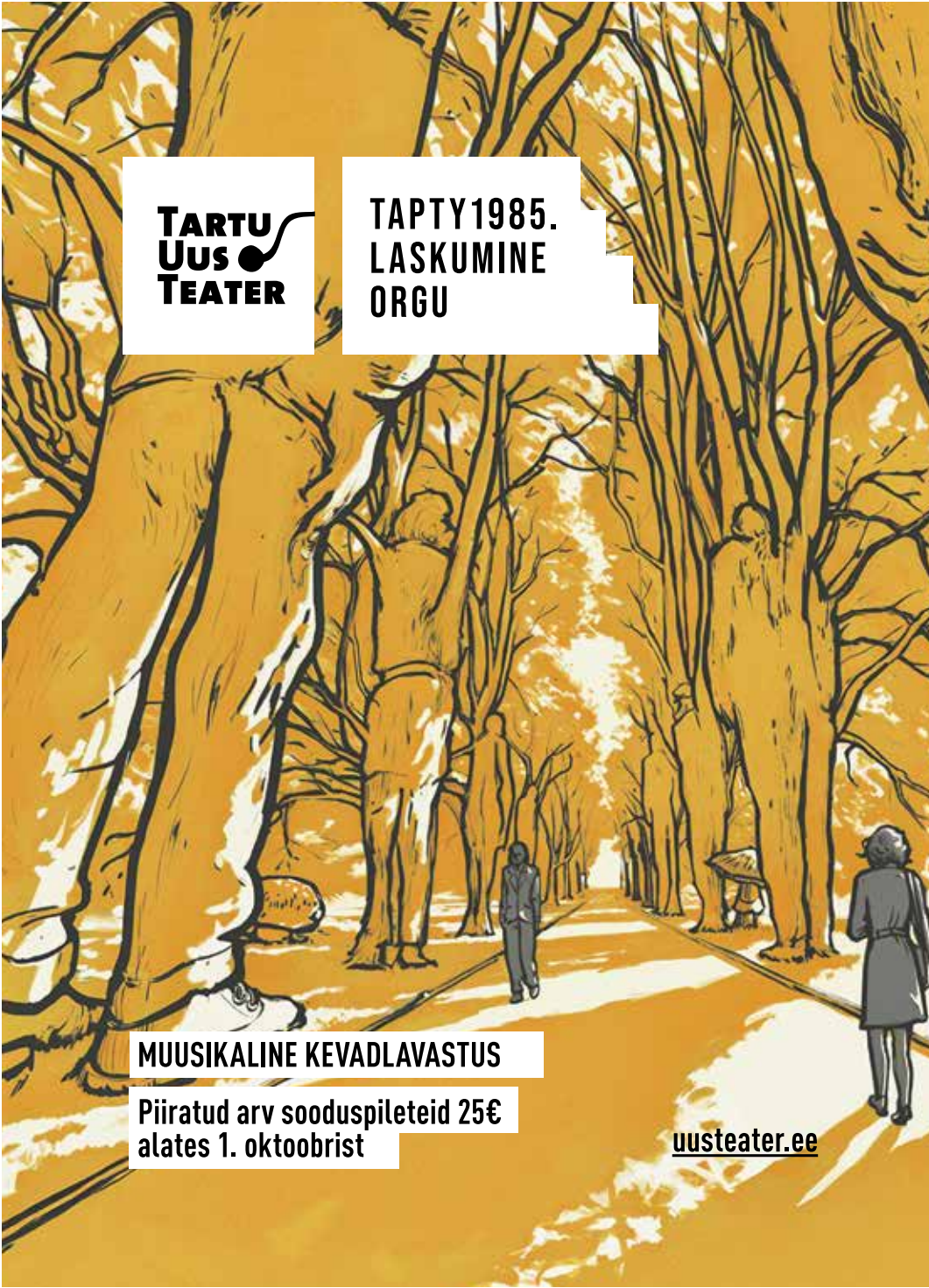
Lääne-Tallinna
Keskhaigla leiad ka
sotsiaalmeediast

Postimehest saad lugeda teatrite ja kontserdipalkade kavasad, vaata ka võrguväljaandest www.postimees.ee Reklaami broneerimine: Svetlana Perijainen, e-post: svetlana.perijainen@postimees.ee

TAPTY1985. LASKUMINE ORGU

MUUSIKALINE KEVADLAVASTUS

Piiratud arv sooduspileteid 25€ alates 1. oktoobrist

uusteater.ee

LUMEVANGIS

Piret Kalda
Tõnu Oja

KOMÖÖDIATEATER

Autor Peter Quilter
Lavastaja Egon Nüter
Kunstnik Riina Vanhanen
Tõlkija Hannes Villemson

01.10	OTEPÄÄ	13.10	PÄRNU	23.11	RAPLA	06.12	RIISIPERE
02.10	VILJANDI	17.10	VÕRU	24.11	TALLINN	08.12	VÖNNU KI 18
06.10	KIILI	20.10	RÄPINA	28.11	TAMSALU	09.12	TARTU
07.10	TALLINN	21.10	TARTU	29.11	PÄRNU	10.12	PÕLVA
08.10	KÄRDLA – VÄLJA MÜÜDUD!	27.10	JÄRVA-JAANI	30.11	HÄADEMEESTE	17.12	IISAKU
09.10	KURESSAARE	30.10	KIVIÖLI	01.12	SUURE-JAANI	21.12	TALLINN
10.10	TORNIMÄE	08.11	ELVA		kl 18		
12.10	RAKVERE	09.11	TABIVERE	04.12	TÜRI		
		22.11	KARKSI-NUIA	05.12	KEHRA		

Algus kell 19

KOLM MUSKETÄRI

3 NÄITLEJAT, 8 LÕBUSAT LUGU TÖÖST JA RAHAST, 24 ROLLI JA KOSTÜÜMI!

22.10	TARTU KONTSERDIMAJA
23.10	PÕLVA KULTUURIKESKUS
24.10	KILINGI-NÖMME KLUBI
26.10	PÄRNU KONTSERDIMAJA
28.10	HELSINGI ALEKSANDRI TEATER
29.10	KAJA KULTUURIKESKUS TALLINNAS
01.11	TAPA KULTUURIKODA
11.11	KAMBJA KULTUURIKESKUS
12.11	VALGA KULTUURIKESKUS
13.11	MUSTVEE KULTUURIKESKUS
14.11	LAAGRI KULTUURIKESKUS
15.11	VIIMSI HUVIKESKUS
16.11	HALJALA RAHVAMAJA
17.11	RAE KULTUURIKESKUS

Algus kell 19

KOMÖÖDIATEATER

TEATER

RAHVUSOOOPER ESTONIA

Info ja piletide tellimine E-P 10-17, tel 683 1210
Estonia kassa T-P 11-19.
Piletid müügil Piletilevis ja Piletimaailmas.
www.opera.ee

* küllaline
** etendused, kus kehtib pensionäridele ja töövõime kaardiomanikele soodustus 30%
NB! Mängukavas võib ette tulla muudatusi!

2.10 kl 12 NAKSITRALLID
T. Kaumannil / V. Kelleri lasteoooper
Dirigent: Martin Trudnikov
Osades: Rauno Elp, Mart Madiste, Juuli Lill, Kadri Nirgi, Tamar Nugis, Mart Laur, Rafael Dicienta jt.

3.10 kl 19 LÕBUS LESK
F. Lehäri operett
Dirigent: Jaan Ots
Osades: Helen Lokuta, Janne Ševtšenko, Reigo Tamm, Tamar Nugis, Rene Soom, Jassi Zahharov, Kadri Nirgi, Kadri Kõrvek, Karlis Trass, Heldur Harry Põlka, Mehis Tiits, Rauno Elp, Mart Madiste, Priit Volmer, Raiko Raalik, Juuli Lill, Aule Urb, Tiit Kaljund, Eva Rand, Mati Valkmaa, Triin Ella, Katrin Karisma*, Lydia Roos jt.

4.10 kl 19 ANNA KARENINA
M. Kesleri ballett
D. Šostakovitši muusikale
Dirigent: Kaspar Mänd
Osades: Anna Roberta, Jevgeni Grib*, Marcus Nilson jt

5.10 kl 19 CARMEN
G. Bizet' ooper
Dirigent: Henri Christofer Aavik
Osades: Marie Gautrot*, Mario Rojas*, Elena Brazhnyk, Gagik Vardanyan*, René Soom, Kristel Pärtna, Merit Kraav, Priit Volmer, Mehis Tiits, Mart Madiste, Andres Kask jt.

6.10 kl 12 KORSAAAR
A. Adam'i ballett
Dirigent: Andres Kaljaste
Osades: Cristiano Principato, Laura Maya, Ali Urata, Marta Navasardyan, Antonio Gallo jt.

8.10 kl 19 LÕBUS LESK**
F. Lehäri operett
Dirigent: Jaan Ots
Osades: Helen Lokuta, Reigo Tamm, René Soom, Kadri Kõrvek, Mehis Tiits, Rauno Elp, Mart Madiste, Priit Volmer, Juuli Lill, Sven Tarlap, Eva Rand, Mati Valkmaa, Triin Ella jt.

TEATER VANEMUINE

Vanemuise 6, Tartu
Suur maja / kassa tel 744 0165
E-L 10-19
P 1 tund enne etendust
kassa@vanemuine.ee
vanemuine.ee

SUUR MAJA

2.10 kl 12 VENNAD LÖVISÜDAMED
Lastelavastus

3.10 kl 19 LEOPOLDSTADT
Draama

4.10 kl 19 OHTLIKUD SUHTED
Ballett

5.10 kl 19 VIINI VERI
Operett

9.10 kl 12 SIPSIK
Lastemuusikal

VÄIKE MAJA
2.10 kl 19 PÄIKESEPOISID
Komöödia

4.10 kl 19 SIDE
Draama

6.10 kl 16 PROHVET JA IDIOOT
Komöödia

SADAMATEATER

4.10 kl 11 MARTA JA MIISU
Lastelavastus

4.10 kl 19 ANTIGONE
Tragöödia

5.10 kl 12 MARTA JA MIISU
Lastelavastus

6.10 kl 16 LÖPP
Draama

UGALA TEATER

Vaksali 7, Viljandi.
Kassa tel 433 0777,
e-post kassa@ugala.ee
Piletid müügil
Piletimaailmas ja Piletilevis.
ugala.ee

SUUR SAAL

4.10 kl 19 VÕRKU PÜÜTUD

5.10 kl 17 UHKUS JA EELARVAMUS (justkui)

8.10 kl 11 PRINTS JA KERJUS

9.10 kl 11 PRINTS JA KERJUS

10.10 kl 19 KAHETEISTKÜMNES ÖÖ
viimaseid kordi!

11.10 kl 19 COSMOPOLITAN

VÄIKE SAAL

4.10 kl 19 HEAD LAPSED
viimaseid kordi!

15.10 kl 19 MEIE KLASS

PAIDE MUUSIKA- JA TEATRIMAJA

3.10 kl 12 VAI-VAI VAENE VARGAMÄE

KUMU AUDITOORIUM

8.10 kl 19 KOJU

RAKVERE TEATRIMAJA

Kreutzwaldi 2a, Rakvere

Kassa on avatud E-R 12-16
Lisaks piletid on saadaval kell 9-22 Rakvere Teatrikohvikus või
Piletimaailmas.
rakvereteater.ee

SUUR MAJA

3.10 kl 19 MADISONI MAAKONNA SILLAD
R. J. Waller lav. Artjom Garejev

4.10 kl 19 ETTEVAATUST, ÕNN
S. Moffat, lav. Peeter Raudsepp

5.10 kl 15 RT Matinee! DI JA VIV JA ROSE
A. Bullmore, lav. Peeter Raudsepp

VÄIKE MAJA

2.10 kl 19 HÄÄL MINU SEES
A. Rapp, lav. Mait Joorits

3.10 kl 19 KARGE MERI
A. Gallit, lav. Elar Vahter

4.10 kl 19 VALLATUD VÕTTED
N. Foster, lav. Peeter Tammeaar

MÄRJAMAA RAHVAMAJA

2.10 kl 11 KESSU JA TRIPP
R. Vaidlo, lav. Eli Neuhaus

2.10 kl 19 SÜÜTA SÜÜDLASED
A. Ostrovski, lav. E. Neuhaus

VÖNNU KULTUURIMAJA

4.10 kl 19 KLASSIS
I. Golden, D. Horan, lav. Elina Pähklmägi

VAT TEATER

Sakala 3, Tallinn

Piletid Piletimaailmast ja Piletilevist, vatteater.ee

SAKALA 3 TEATRIMAJAS

2.10 kl 15 ja 19 KOLMEKAS ILMA SIMONETA
K. Sagar (Saksamaa)
Tõlkija: Elii Heinmetts
Lavastaja: Leeni Linna
Osades: Richard Ester (Eesti Draamateater), Laurits Muru (Tallinna Linnateater), Rasmus Vendel (Teater Vanemuine)

3.10 kl 11 ja 14 #KAOTÄMÄNDÄRA
Kristina Jalasto
Lavastaja: Helen Rekkor
Osades: Loore Aaslav-Kaasik, Helena Merzin, Roland Laos, Rauno Kaiblainen, Meelis Põdersoo

3.10 kl 18 FOORUMETENDUS: VAHEAASTA
Jürgen Rooste
Lavastuskontseptsiooni loojad: Margo Teder, Aare Toikka, Piret Soosaar-Maiberg, Karolin Jürise

III Tallinna Noortekooride Festival 2024

Reedel, 11. oktoobril kell 20
Vene Kultuurikeskuses

Avakontsert

Rahvusoooper Estonia
poistekoori meeskviintett,
klaveril juhendaja Riivo Jõgi

Laupäeval, 12. oktoobril kell 20
EMTA kontserdi- ja teatrimaja suures saalis

Galakontsert

Eesti Raadio Laulustuudio lastekoor,
dirigendid Kadri Hunt ja Kaie Tanner

ETV lastekoor,
dirigendid Aarne Saluveer ja Silja Uhs

MUBA lastekoor, dirigent Ingrid Kõrvits

Püha Caecilia koor, dirigent Ave Sopp

Riinimanda lastekoor,
dirigendid Urve Uusberg ja Elo Teeäär

Tallinna Reaalkooli tütarlastekoor,
dirigent Heli Roos

Piletid 15/10 eurot Piletitaskus ja enne algust kohapeal

kooriyhing.ee

KONTSERT

EESTI KONTSERT

www.eestikontsert.ee

ALEXELA KONTSERDIMAJA

3.10 kl 19 DANCING GLASS. TANTS. MUUSIKA. VIDEO
Tantsu-, muusika- ja videolavastuse „Dancing Glass“ keskmes on Philip Glassi kaksteist tuntut klavierietüüdi neljateistkümne rahvusvaheliselt tunnustatud koreograafi, muusiku ja videokunstniku tõlgenduses.

Festival TubiN 2024

VANEMUISE KONTSERDIMAJA

3.10 kl 18
Kontserdielne vestlus: Joonas Hella ja Mihhail Gerts
N 3.10 kl 19 Vanemuise kontserdimaja
TubiN avakontsert „Number üks“

ESTONIA KONTSERDISAAL

4.10 kl 18
Kontserdielne vestlus: Joonas Hella ja Mihhail Gerts

ESTONIA KONTSERDISAAL

4.10 kl 19
TubiN avakontsert „NUMBER ÜKS“
Hans Christian Aavik (viul)
Eesti Riiklik Sümfooniaorkester
Dirigent Mihhail Gerts
Kavas: Beethoven. Sümfoonia nr 1
Tubin. Viulikontsert nr 1
Tubin. Sümfoonia nr 1

HEINO ELLERI MUUSIKAKOOLI TUBINA SAAL

4.10 kl 17
Eduard Oja autoriõhtu
Karmen Pius (sopran)
Karl Jõgi (viul)
Indrek Leivategija (tšello)
Joonatan Jürgenson (klaver)
Katrin Aller (ettekanne)
Kavas: Eduard Oja. „Aellita süit“, „Aja triloogia“, „Sugestioonid“, sopranikvartett „Talveööine“.

VANEMUISE KONTSERDIMAJA

3.10 kl 14
(põhikoolile)

VANEMUISE KONTSERDIMAJA

4.10 kl 14
(gümnaasiumile)
Vanemuise sümfooniaorkestri avatud proov
Dirigent Mihhail Gerts
Kavas: Tubin. Sümfoonia nr 9

EESTI MUUSIKA- JA TEATRIKADEEMIA (EMTA)

Tatari 13, Tallinn
* Piletid Piletikeskusest
** TASUTA
www.eamt.ee

EMTA-S

2.–5.10
MÜRIAADfest. Kohtumised

5.10 kl 17*
EMTA vilistlaste kokkutulek
Vilistlaste gala
«Kummardus akadeemiale»
Suur vilistlaste pidu

EMTA SUURES SAALIS

7.10 kl 19**
«CROSSING BELLOWS»
avakontsert
Euroopa muusikakõrgkoolide akordionitundengid

EMTA KAMMERSAALIS

8.10 kl 19**
Kontserdisari
«Tudengiteispäev»
Katerina Fyl (klaver)

EMTA SUURES SAALIS

9.10 kl 19*
Kontserdisari
«Meistrilaval»
Sven-Sander Šestakov (klaver)

Kuulutuste tellimine internetist kuulutus.postimees.ee | Tel 739 0397, e-post kuulutus@postimees.ee | Kuulutuste vastuvõtt E, T, K, R kl 10-15 Postimehe maja infolauas aadressil Tartu mnt 80.

MÜÜK

Kuivad küttepuid, võrgus 40 l. Kask 4 €, lepp 4 €, 30 cm lahtine kask 70 €/rm. Kojuvedu tasuta. Tel 5852 8281, firewood.ee.

OST

Ostan Langebrauni käsimaali, 500 €. Tel 5613 8008.

SÕIDUKID

Autode kokkuost. Tel 5807 9320.

Sõidukite kokkuost. Tel 553 3060.

Sõidukite ost üle Eesti. Tel 5693 2565.

Ostan Toyota marki sõidukeid. Tel 5896 1576.

TEATED

Elva vallavalitsus algatas 24.09.2024 korraldusega nr 470 Elva linnas Kulbilohu 5 kinnisasja detailplaneeringu. Eesmärk on kinnisasja jagamise teel äri- ja tootmistmaa sihtotstarbega kruntide moodustamine ning kruntidele ehitusõiguse määramine äri- ja tootmishoonete püstitamiseks. Lisaks määratakse liikuskorralduse põhimõtted, maakasutustingimused, haljastus, parkimine ja tehnovõrkudega varustamine. Detailplaneeringu lähtesisukohtadega saab tutvuda valla veebilehel www.elva.ee/detailplaneeringud.

Tartu LV sotsiaal- ja tervishoiuosa-kond palub nädala jooksul teate avaldamisest ühendust võtta Kaupo Kulli (sünd. 17.02.1961) lähisugulas-tel matuste korraldamiseks. Tel 736 1300 või Raekoja plats 3, tuba 101.

Tartu vallavalitsus teavitab, et on oma 26.09.2024. a korraldusega nr 1161 võtnud vastu ning suunanud avalikule väljapanekule Lombi külas asuva Allika tee 23 maaüksuse detailplaneeringu. Planeeringulahenduse kohaselt moodustatakse planeeringualale kolm krunti: kaks elamumaa sihtotstarbega krunti, kuhu määratakse ehitusõigus üksikelamute ning abihoonete ehitamiseks, ning üks maatulundusmaa sihtotstarbega krunt, mis säilib metsamaana. Planeeringuala pindala on ligikaudu 5 ha. Planeeringulahendus on kooskõlas Tartu valla üldplaneeringuga. Planeeritavate tegevuste realiseerimisel ei ole ette näha olulist keskkonnamõju, samuti ei seata ohtu inimeste tervist, vara või kultuuripärandit. Detailplaneeringu avalik väljapanek toimub ajavahemikul 21.10.–03.11.2024 Tartu valla kodulehel www.tartuvald.ee ning Tartu vallavalitsuse kantseleis (aadressil Haava tn 6, Kõrveküla alevik).

TEENUSED

Kaardid ennustavad. Tel 900 1727.

TÖÖ

Vajatakse hooldajat. Kontakt +372 511 6439.

VANAVARA

Ostan nõukaegseid üherublaseid 5 € tk. Tel 5614 6343.

MUUD

OSTAME

pallaslaste jt eesti kunstnike maale, graafikat, skulptuure ning vanaaegset mööblit, lauahõbedat, portselani, ikoone, raamatuid jm vanavara

Raha kohe! Tel 554 6341

On lahkunud hea sõber

Priit Saksing

Avaldame sügavat kaastunnet abikaasa Aitale, poegadele Markole ja Marekile peredega.

Lia ja Tiit Kõuhkna perega

Teatame kurbusega, et lahkunud on

Tõnu Maarand

16. IV 1940 – 28. IX 2024

Leinavad omaksed. Ärasaatmine 3. oktoobril kell 14 Memorise tavandisaalis Valdeku 113.

Lahkunud on meie vend

Sulev Alas

29. I 1936 – 29. IX 2024

Meie kaastunne Marele, Rõtale ja Rihole.

Loore, Ülo ja Hugo peredega

Üks paigake siin ilmas on, kus varjul truudus, arm ja õnn, kõik, mis nii harv siin ilma peal, on pelgupaiga leidnud seal. (L. Koidula)

Meie siiras kaastunne Martinile lastega armsa abikaasa ja ema

Mari Müüri

kaotuse puhul.

Teekaaslased Estmare Logistika OÜ-st

Mälestame kauaaegset tühistu liiget

Evi Havikot

Avaldame kaastunnet Tiidule.

Pangodi aiandusühistu

Üks tee on lõpuni käidud, üks süda on vaikinud.

Mälestame ja avaldame sügavat kaastunnet Aitale ning Markole ja Marekile peredega kalli abikaasa, isa ja vanaisa

Priit Saksingu

lahkumise puhul.

Madis, Rein, Velda, Tõnis, Toomas ja Saima peredega

Mälestame kallist ema, vanaema, vanavanaema ja ämma

Velda Sibulat

2. X 1929 – 21. VII 2007

ja meenutame 95. sünniaastapäeval tema tegusa elu ilusaid hetki.

Tütred Karin Sibul ja Kaie Lilleorg peredega

Sulgunud on eluraamat, algab mälestuste tee...

Teatame kurbusega, et on lahkunud

Kalju Härma

19. V 1940 – 28. IX 2024

Leinavad omaksed. Ärasaatmine 5. oktoobril kell 15 Tartu krematooriumis.

Südamlik kaastunne Airile ema

Zinaida Ilvese

kaotuse puhul.

Kolleegid Tartu Karlova lasteaiast

Südamlik kaastunne Jaanole kalli ema

Aino Inno

kaotuse puhul.

Milttoni tiim

Avaldame sügavat kaastunnet Valentin Ivanovile kalli ema

Jekaterina Kaškina

kaotuse puhul.

Lasita Maja kollektiiv

Avaldame kaastunnet omastele

Helve Kauri

kaotuse puhul.

Endised kolleegid Maarjamõisa haiglaapteegist

Sulgunud on eluraamat, algab mälestuste tee.

Teatame kurbusega, et on lahkunud

Helve Kaur

19. IV 1940 – 27. IX 2024

Leinavad omaksed. Ärasaatmine 5. oktoobril kell 10.30 Tartu krematooriumi väikeses kabelis.

Üks läheb ja teine tuleb üks kerkib ja teine kaob. Ja kuskil on ometi homme ja midagi minu jaoks... (L. Ojamaa)

Tunneme südamest kaasa Liivile armsa venna

Aivar Kauri

kaotuse puhul.

Tartu rakendusliku kolledži pere

Siiras kaastunne perele ja lähedastele kalli

Tõnu Laagi

lahkumise puhul.

Kirjastus Tänapäev

Tõnu Laak

Mälestame ja avaldame sügavat kaastunnet lähedastele.

Salva Kindlustus

Ants Lang

Sügav kaastunne Reinule kalli isa lahkumise puhul.

Endised ja praegused kolleegid Kuku raadiost

Siiras kaastunne Kalevile, Virvele, Piretile ja Maritile peredega elukaaslase, õe, ema ja vanaema

Malle Liivamägi

kaotuse puhul.

Helju, Jüri, Tiitu, Margus

Südamlik kaastunne Maivele perega kalli isa ja vanaisa

Aarne Miti

surma puhul.

Ülo, Kersti ja Kaido peredega

Südamlik kaastunne Martinile ja poegadele kalli abikaasa ja ema

Mari Müüri

kaotuse puhul.

Maris ja Allar

Avaldame kaastunnet Kristelile isa

Arvo Naritsa

surma puhul.

Tartu ülikooli kliinikumi patoloogiateenistus

Maga vaikselt, puhka rahus – südamed on Sinuga. Mälestuste päiksekullas jääd Sa ikka meiega.

Teatame kurbusega, et on lahkunud

Nikolai Novikov

16. VI 1937 – 27. IX 2024

Leinavad omaksed. Ärasaatmine 3. oktoobril kell 15 Tartu krematooriumis.

Teatame kurbusega, et on lahkunud

Helga Palm

21. III 1930 – 29. IX 2024

Mälestavad tütar ja lapselapsed peredega.

LÕUNA-EESTI MATUSEBÜROO

RIIA 5, TARTU 24H TELEFON 16669 +372 51973863

J.KÄISI 3, PÕLVA 24H TELEFON +372 53032363

TUHASTAMIS- JA HAUAMATUSTE KORRALDAMINE ÜLE EESTI

24H LAHKUNU TRANSPORT

LAHKUNU TRANSPORT VÄLISMAALT EESTISSE JA EESTIST VÄLISMAALE

SUURIM VALIK PUUSÄRKE

KÕIK MATUSTEKS VAJALIK ÜHEST KOHAST

WWW.LOUNAEESTIMATUSEBYROO.EE

Tore klassikaaslane

Andrus Pärloja

jääb üha meie mälestustesse. Südamlik kaastunne omastele.

Tallinna reaalkooli 1969. aasta lennu 11.b klass ja klassijuhataja

Meie keskelt on lahkunud

Ants Saar

Hingelt metsamees, jahimees, kalamees. Kaastunne omastele.

Mälestavad endised ametikaaslased Alatskivi metskonnast Ago, Tatjana, Inge, Aivar ja Tiitu.

Koos käidud teed ei rohtu, koos oldud aeg ei unune...

Priit Saksing

Mälestame Kuuste metskonna metsatülemat. Sügav kaastunne Aitale perega.

Endised töökaaslased metskonna päevilt

Südamlik kaastunne kolleeg Raimondile perega isa ja vanaisa

Antonas Subatšjuse

kaotuse puhul.

Töökaaslased Convisost

Avaldame kaastunnet Katrile perega ema ja vanaema

Maie Tammise

kaotuse puhul.

Kolleegid IMG Numerist

Teatame kurbusega, et on lahkunud

Anu Teets

9. VII 1960 – 30. IX 2024

Leinavad omaksed. Ärasaatmine 5. oktoobril kell 13 Tartu krematooriumis. Pärgi palume mitte tuua.

TÄNANE HOROSKOOP

KOOSTANUD MARIA ANGEL, www.eestihoroskoop.ee

JÄÄR Saabumas on sinu jaoks parim aeg suhete algatamiseks või jahtunud suhete soojendamiseks. Armuasjadki vajavad mõningast planeerimist.

SÖNN Peagi on aeg tööasjus uus käik sisse lülitada. Mõne aja eest tundus koorem suur, kuid praegu juba ootad võimalust fööd murda.

KAKSIKUD Suureneb aktiivsus, kasvab soov ennast proovile panna. Mõlguta mõtteid selle üle, mida põnevad lähitulevikus ette võtta.

VÄHK Uute alguste planeerimine õnnestub nüüd hästi – sinus põleb soov midagi muuta, ent samas oskad alal hoida väärtuslikku vana.

LÖVI Kui sul on tunne, et tahaksid ennast arendada, midagi uut õppida, siis tegele nüüd võimaluste otsimisega. Pane end kursusele kirja!

NEITSI Algamas on aeg, mil õnnestub äriasju edendada. Täna tasub selles liinis mõtteid mõlgutada, aga mitte ülepea-kaela tegevusse asuda!

KAALUD Päikesevarjutusega noorkuu Kaalude märgis annab võimaluse restardi tegemiseks – lähtu oma isiklikest soovidest ja tee uljaid plaane!

SKORPION Oled tugevalt kinni mõistuses ja mõtlemises, ent nüüd võid tunda, et sinu hing ihaldab enam vaimutoitu. Vaja on end sisemiselt tasakaalustada.

AMBUR Teised inimesed, kellega oma mõtteid ja ideid, aga ka kartusi jagada, on sinu jaoks väga olulised. Pühenda aega sõpradele.

KALJUKITS Hakkad mõtlema üha rohkem tööalasele eneseteostusele. Praegu pane veel plaane paika, mõne aja pärast alusta aktiivset tegevust.

VEEVALAJA Sinu teadmishimu on lõputu. Kui ehk soojade septembrilmadega olid laisemal lainel, siis nüüd on taas aeg õppima hakata.

KALAD Saad salapärasesse teemadesse süüvida, juhul kui lepid asjaoluga, et kõigele maailmas toimuvale polegi võimalik loogilist seletust leida.

VALDO JAHILO ANEKDOODID

Kaks meest restoranis.

«Mis, te sööte liha! Ise ju ütlesite, et olete taimetoitlanel!»

«Olengi. Aga mul on täna paas-tupäev.»

...

Külastaja: «Teie restoranis on vist väga puhas köök.»

Kelner: «On küll, aga kust te seda teate?»

Külastaja: «Sest kõik road maitsevad seebi järgi.»

...

Perekond lõunastab restoranis.

Naine: «Söök selles restoranis on lihtsalt solk.»

Mees: «Õige, kallis, seda oleksime võinud ka kodus süüa!»

...

Kelner kallab kogemata sousti külastaja ülikonnale.

«Käpard!» karjub vihane klient.

«Kogu sousti valasite minu ülikonnale!»

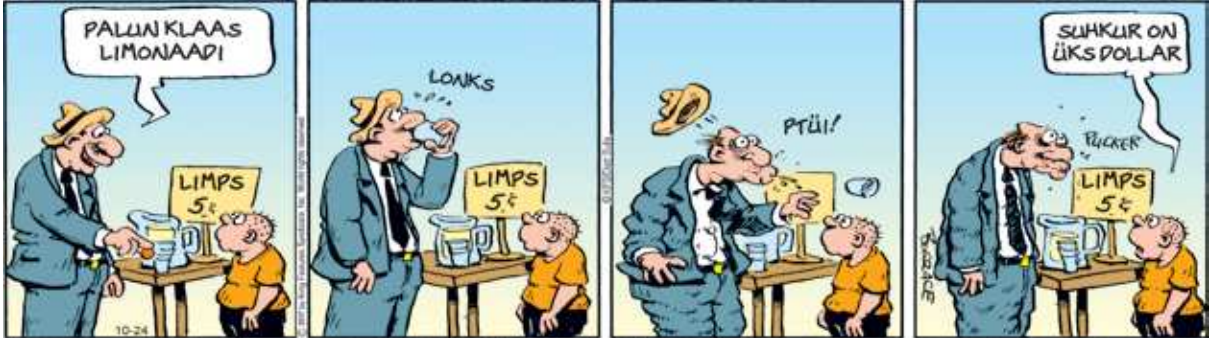
«Sugugi mitte!» solvub kelner.

«Köögis on seda veel küll!»

MÜRAKARUD

ERNIE

GARFIELD

HAGAR HIRMUS

AKNE

RISTSÕNA

Pm	RÄPPAR	PRIVAAT-	PIIR- VÄARTUS	DŽAUL	KARTLIKUD	↓	RÄNI	Pm	NÄGEMI- SENI (KÕNEK)	ENDA	SOOME- UGRI RAHVAS	EHK	KOOREM, LAADUNG	OLGU, HÜVA (KÕNEK)
KAS VÕI NUI ...								PUUVILI						
								VÕITLUS- KUNST						
OHVER				HULKUMA (KÕNEK) "KURITOO JA ..."								ETV SAADE		
												EOSTAIM		
JÄRV SIBERIS							DAIDALOSE POEG							SIDESÕNA
							... KING COLE							
LIITER		USA POP- ARTIST								PINK VÕI TOOL				
		TŠIIILI NAABER								PÕHI				
...KUIUT. OHURING					KEELEMEESE HENNO ...								TÄNAV	
					NII (VN)									
Pm	ETTE KANTU								AVALIKU TEENIS- TUSE SEADUS					
	PUNKBÄND													
JUUNIOR			...-TV				TEMA							
			SUUSK (INGL)				EESTI KEELE LIIDE							
HOOKUS- POOKUS														
RAADIOJAAM					"SIIL ...", MULTIKAS									
					KELVIN									
...POST		LENINI AJA- LEHT												

RISTSÕNAMÄNG

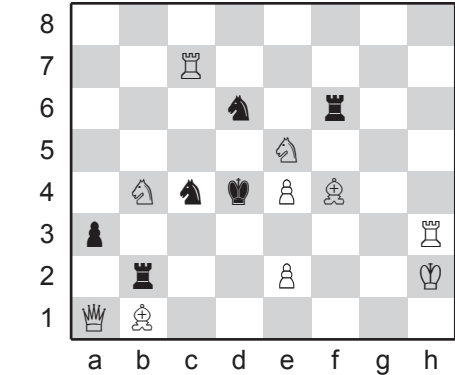
Saada ristsõna vastus aadressile pmristsona@postimees.ee. Õigesti vastanute vahel loosime igal esmaspäeval välja Postimehe digipaketi ligipääsu kaheks kuuks.

Eelmise ristsõna õige vastus on **VIHMASAGAR**

Võitjatega võetakse ühendust.

MALE

KOOSTANUD MARGUS SÖÖT

Pieter ten Cate – Vida Rotaria TT, 1956

Matš kahe käiguga

Eelmise ülesande lahendus: 1. Rh2!

MÄLUMÄNG

KOOSTANUD UNO AINSOO

- Täna möödub 120 aastat inglise kirjaniku Graham Greene'i sünnist. 1934. aastal viibis ta Tallinnas, kus tal tuli idee kirjutada põnevusromaan, mille tegevus toimub Eesti pealinnas. Romaan valmis 1958. aastal, kuid kirjanik oli tegevuse viinud hoopis teise linna, «et lugu saaks naljakam». Kolm aastat hiljem ilmus romaan eesti keeles Lennart Meri tõlgituna. Mis teosest on jutt?
- Lühend LSD on paljudele tuttav narkomaailmast. Lüsergiinhappe dietüülamiid on poolsünteetiline hallutsinogeenne psühhedeelikum. Enne 1971. aastat toimis Suurbritannias omapärane LSD-süsteem, mis oli tuttav igale inglasele. Mis süsteem see oli?
- Parisi suveolümpiamängudel 2024. aastal saavutasid korraldajad tõeliselt soolise võrdsuse. Mil moel?
- Kirjaniku ja tõlkija Peep Ilmeti (kodanikunimi Peep Gorinov) looming on omajagu ainekandnud kirjandusteadlastele. Ilmeti autorikujundiks on nimetatud tuult, tema luules domineerib kindlas värsimöödus riimiline luule. Ilmeti loodud autorizän on napp luulevorm, mis põhineb Juhan Liivi luuletuse «Sügise tuul» (1911) silbiskeemil 4-4-8-4. Kuidas seda luulevormi nimetatakse?
- Millist taime kutsuti rahvasuus okupatsiooniaastatel «bolševikuks», kuna neid punaseid lilli istutati kõikide punamonumentide ette, ja ikka palju?

Vastused: 1. «Meie mees Havannas». 2. Rahasüsteem, kus L tähendas naela, 5 šillingit ja D penni. Üks nael jaotus 20 šillingiks ja šilling omakorda 12 penniks. 3. Väidetavalt osales mängudel 5250 naist ja täpselt sama arv mehi. 4. Liivik. 5. Leeksaivei (Salvia splendens).

SUDOKU

www.sudoku.ee

9	3						
			2				
6	4					2	5
5				6			
		6	3				8
			5			9	
	8	9		4		3	1
	1				5		
				7			4

7	1	2	4	5	9	8	6	3
4	6	3	1	2	8	9	7	5
9	8	5	3	7	6	1	2	4
8	2	4	5	6	3	7	1	9
6	5	7	9	4	1	2	3	8
1	3	9	8	2	4	5	6	7
2	9	6	8	1	5	3	4	7
5	7	8	2	3	4	6	9	1
3	4	1	6	9	7	5	8	2

Eelmise ülesande lahendus

Mänguõpetus

Sudoku on jaapani päritolu loogika-mõistatus, millel on vaid üks reegel: tühjad kohad tabelis tuleb täita numbritega 1...9 nii, et üheski reas ega veerus ega ka üheski tumedama joonega piiratud 9 ruudukese suuruses tükis ei oleks korduvaid numbreid.

Uuenda tellimust!

Postimehe tellimiseks piisab vaid telefonikõnest. Telli Postimees telefonil 666 2525.

Pm

KOLME ÖÖPÄEVA
ILMAPROGNOOS

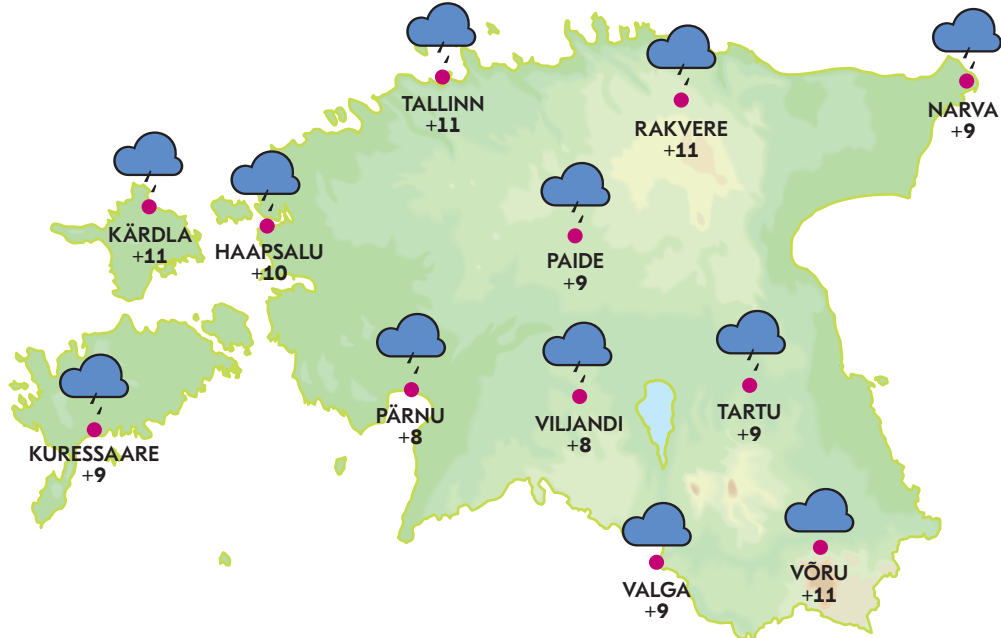
Kolmapäev, 2.10
Öösel: +3...+11 °C
Päeval: +8...+12 °C
Öösel levib vihmasadu Lõuna-Eestist põhja poole. Puhub ida- ja kirdetuul 5–11, saartel ja rannikul puhanguti kuni 15 m/s.
Päeval on pilves ilm. Ennelõuna on vihmane, pärastlõunal Lõuna- ja Ida-Eestis sadu harveneb. Puhub valdavalt kirdetuul 4–10 m/s.

Neljapäev, 3.10
Öösel: +4...+11 °C
Päeval: +9...+13 °C
Öösel sajab mitmel pool vihma, pärast keskööd sajud harvenevad. Kohati on udu. Puhub põhjakaare, Ida-Eestis idakaare tuul 2–8 m/s.
Päeval on pilves selgimistega ilm. Kohati sajab hoovihma. Puhub põhjakaare tuul 3–9, ennelõunal saartel puhanguti kuni 13 m/s.

Reede, 4.10
Öösel: 0...+10 °C
Päeval: +9...+12 °C
Öösel on põhja pool vahelduva pilvisusega, lõuna pool valdavalt pilves ilm. Kohati sajab vihma. Puhub kirdetuul 2–8, rannikul puhanguti 12 m/s.
Päeval on muutliku pilvisusega ilm. Mõnes kohas sajab hoovihma. Puhub põhjakaare tuul 3–9 m/s, hilisõhtul pöördub tuul läänekaarde.

LÄHIPÄEVADE ILM

	Neljapäev, 03.10	Reede, 04.10	Laupäev, 05.10
Tallinn	+8/+11 ☁	+7/+11 ☁	+7/+12 ☁
Tartu	+8/+11 ☁	+7/+8 ☁	+3/+11 ☁
Narva	+7/+12 ☁	+5/+10 ☁	+4/+11 ☼
Pärnu	+7/+12 ☁	+6/+10 ☁	+4/+11 ☼
Kuressaare	+8/+12 ☁	+9/+12 ☁	+7/+12 ☁

KÕIGE SOOJEM
JA KÕIGE KÜLMEM

Tallinnas	+21,8 kraadi (1981)
	–3,1 kraadi (1972)
Tartus	+21,5 kraadi (1981)
	–4,8 kraadi (1993)

PÄIKE

	tõuseb	loojub
Tallinn	7.30	18.50
Tartu	7.21	18.43
Kärđla	7.37	18.58

KUUFASID

●	2. oktoober 21.49
☾	10. oktoober 21.55
○	17. oktoober 14.26
☾	24. oktoober 11.03

Postimees

Loe rohkem digiväljaandest

postimees.ee

EUROOPA

Amsterdam	☼ +10
Ateena	☼ +19
Barcelona	☁ +17
Belgrad	☁ +17
Berliin	☁ +9
Bern	☁ +10
Bratislava	☁ +8
Brüssel	☼ +13
Budapest	☁ +9
Bukarest	☼ +16
Dublin	☼ +11
Hamburg	☼ +9
Helsingi	☁ +5
Kiiev	☼ +13
Kopenhaagen	☼ +9
Lissabon	☼ +20
London	☼ +13
Luxembourg	☼ +10
Madrid	☼ +21
Minsk	☼ +10
Monte Carlo	☼ +18
Moskva	☼ +15
München	☁ +8
Oslo	☼ +9
Pariis	☼ +13
Praha	☼ +9
Reykjavik	☼ +7
Riia	☼ +7
Rooma	☼ +20
Sarajevo	☼ +13
Sofia	☼ +15
Stockholm	☁ +8
Zagreb	☁ +13
Varssavi	☼ +13
Viin	☼ +10
Vilnius	☼ +10

MAAILM

Ankara	☼ +13
Bangkok	☁ +23
Buenos Aires	☼ +14
Canberra	☼ +8
Kairo	☼ +25
Kaplinn	☼ +17
New Delhi	☼ +28
Peking	☼ +12
Soul	☼ +12
Thbilisi	☼ +14
Tökyö	☼ +21
Washington	☼ +15

PALJU ÕNNE

Enn Nõu 91, kirjanik ja arstiteadlane
Heiki Tamm 83, botaanik ja dendroloog
Siim Kallas 76, poliitik
Jaan Toomik (pildil) 63, kunstnik
Mart Soo 60, helilooja, kitarrist ja pedagoog
Liisa Kaljula 42, kunstiteadlane, kuraator ja kultuuriteoreetik
Kristel Aaslaid 35, näitleja, laulja ja tantsija

NIMEPÄEV: LEELO, LEELA, LEELI

AJALUGU

Riigivanemat ei tohi arvustada?

Üleeile õhtul pidas Tallinna õpetajate selts oma koosolekut, kus muuseas tuli hääletusele resolutsioon, milles õpetajaskond kaheksust avaldab, et riigiwanema poolt jutuaajamisel aja-kirjanikkudele anti õpetajate kohta alaväärne hinnang. Kui seda resolutsiooni hääletusele taheti panna, segas end vahele kohalviibiiv konstaabel, tahtes mitte lasta hääletada riigiwanema teguviisi hindawat resolutsiooni. Koosolijate seas tekitas see suurt pahameelt. Koosolekul arutati ka üldiselt palkade kärpimise küsimust ja leiti, et praegune palk ei ole suur ja et kärpimise peale kuidagi mõelda ei

tohiks. Käesolev juhust, kus politsei segas end vahele õpetajate seltsi koosolekule, oli õieti esmakordne. Tallinn asub teatavasti kaitse-eaduse piirkonnas ja politsei esindajal on õigus osa võtta igast üldkoosolekust. Käesoleval juhtumisel on aga politsei ülesastumine võõrastav. Nagu meie täiendavalt kuuleme, on kõnesoleva resolutsiooni hääletamisele asumise momendil politseinik asunud koosoleku juhataja dir. Weidermanni juurde ja protokollis ähwardusel nõudnud otsekohe koosoleku lõpetamist. Loomulikult oldi sunnitud seda ka tegema. **Postimees 2.10.1932**

TÄNA: POSTIMEES.EE

edastab, kes saab **presidendi kultuurirahastu** sotsiaalföö preemia.

TÄNA: POSTIMEES TV

10.00 «Julgeolek täna»
12.00 «Sõjastudio»

TELE- JA RAADIOKAVAD • KOLMAPÄEV, 2. OKTOOBER

ETV	KANAL 2	TV3	DUO 4	DUO 5	ETV 2	DUO 6	KUKU	VIKERRAADIO	KLASSIKA
05 45 Ringvaade* 06 45 Terevisioon 09 10 Terevisioon* 11 30 Õnne 13 32 (s)* 12 00 Eesti mäng 17, 3* 12 45 Betty diagnoosid 5, 14: Armumured* 13 35 Minu pere 10: Janey valik* 14 00 Ahto. Unistuste jaht. Dokfilm 15 35 Südamesi 3: Surnud teisik 16 30 Õnne 13 28 (s) 17 00 Aktuaalne kaamera 17 05 Minu pere 11, 1/9 17 40 Betty diagnoosid 5, 15: Persidemed 18 30 Aktuaalne kaamera 19 00 Ringvaade 20 00 Eesti imeline loodus, 3 20 05 Pealtnägija 20 55 Leinurk, 5 21 00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21 30 Sport 21 40 Esimene stuudio: EOK presidendivalimiste debatt 22 25 Jutud Juuretasandil. Mart Juure 60. juubelsünnipäeva puhul vestleb temaga hea sõber Peeter Oja. 23 10 Emiliia. Läti ajakirjanduse kuninganna, 1/7: Jõudeaeg 00 05 Ringvaade* 01 05 Südamesi 3* 01 55 Ajavaod. Arimehed: A. Le Coq 02 25 Esimene stuudio: EOK presidendivalimiste debatt* 03 11 ERR.ee uudised	06 30 Telehommik 2, 28 09 05 15 küsimust 3, 18* 09 35 Telehommik 2, 28* 12 25 Täistund 5, 5* 13 25 Kodus ja võõrsil 36, 8235* 13 55 Minu emps on kõvem kokk kui sinu ema 2, 11 14 55 Vana silla saladus 8, 243 15 55 Armastuse hind 2, 70 16 55 Mägi päästjad 15, 7: Tulekahju, 1 18 00 Naabriplika 1, 3: Korralik kohutäis 19 00 Reporter 20 00 15 küsimust 3, 19 20 00 Kuldnepilet 1, 4: Maailma kõrgeim hoone 21 30 Õhtul 7, 11. Saatejuhid Piret Laos, Robert Rool ja Jüri Butsakov. 22 30 Ziguliga isamaal, 2 23 00 CSI: Vegas 2, 6: Siin on probleem 00 00 Tapja lummused 3, 2: Mõttetu juhatus 00 55 Valelikud võrgutajad 4, 22: Ta on murdunud 01 50 Naabriplika 1, 3: Korralik kohutäis* 02 40 CSI: Vegas 2, 6: Siin on probleem* 03 30 Tapja lummused 3, 2: Mõttetu juhatus* 04 20 Gordon, Gino ja Fred ringreisil 3, 2: Kreeka: Ateena, Attica, Meteora 05 25 Postimees.ee 05 30 Reporter*	06 00 TV3 uudised 07 00 6 kangelast 1, 19 07 35 Jänku Juss 1, 31 07 50 Kirgede torm, 4150* 09 05 Võidustuudio 1, 42 10 05 Kahevõitlus 2, 17* 10 45 Meisterkoka 11, 4: Peakokk Morimoto – merikurat 11 50 Ukraina lood 1, 4* 12 55 Laser 11, 4* 14 00 Del Monte pärand 1, 52 15 05 Sajandi armastus 4, 35 16 15 Kirgede torm, 4151 17 25 Kaks Kanget Tansaanias 1, 9 18 30 Kahevõitlus 2, 18: Mälumäng Kristjan Jõekalda juhtimisel. 19 00 TV3 uudised 20 00 Suur lotokolmapäev: Rooside sõda 21 00 Võimalik vaid Tiktakis 2, 4 21 35 Minu IKEA kodu 1, 1 22 35 Teistega voodis (Sleeping with Other People, USA 2015). R: Leslye Headland. O: Jason Sudeikis, Alison Brie, Jordan Carlos. Romantiline komöödia 00 55 Dünastia 2, 1: Kiire lahkimine 01 55 Kaks Kanget Tansaanias 1, 9* 02 55 Suur lotokolmapäev: Rooside sõda* 03 50 Kahevõitlus 2, 18* 04 15 TV3 uudised 05 10 Kirgede torm, 4151*	06 25 Pilvede all 12, 16 07 25 Vana silla saladus 7, 190 08 20 Keelatud viil 6, 472 09 20 Kodus ja võõrsil 36, 8235* 09 50 Igavene armastus, 127 10 50 Soodsad sööginaudingud 2, 6 11 45 Mägi päästjad 14, 1: Aeg, mis jääb, 1 12 45 Mägi päästjad 14, 2: Aeg, mis jääb, 2 13 45 Telehommik 2, 28* 16 25 Saladused 3, 5 16 55 Õhtul 7, 10* 17 55 Esmakohtingud 7 19 00 Kodus ja võõrsil 36, 8236 19 25 Majajahtingud: Remondime! 9, 4: Kolm agent, üks remont 20 25 Kogu südamest: Unistused (All of My Heart: Inn Love, USA-Kanada 2017). R: Terry Ingram. O: Lacey Chabert, Brennan Elliott, Heather Doerkson. Romantikafilm 22 10 Vallalised lembelaeval 1, 6 23 25 Alasti ahvatlus Soome 1, 4: Susanna 23 55 Sõbrad 5, 24 00 25 Sõbrad 6, 1 00 55 Valelikud võrgutajad 4, 5 01 45 Armastuse saar 7 02 35 Mägi päästjad 14, 1–2* 04 05 Minu kodu on parim 7, 35 05 05 Postimees.ee	06 20 Jälg 1, 3 06 45 Reporter* 07 40 Tapja motiiv 1, 8* 08 35 Kadunud 9, 3* 09 30 Kohtuekspertis: tõeline CSI 4, 3* 10 40 Kohtuekspertis: tapja jälil 2, 10* 11 40 Kriminaalselt naljakas, 7 12 35 NASA mõistatused 4, 1: USA kosmosejõud 13 30 Walker – Texase korralvõim 2, 13–14 15 25 Kadunud 9, 4 16 25 Kohtuekspertis: tõeline CSI 4, 4 17 35 Kohtuekspertis: tapja jälil 2, 11 18 35 Tapja motiiv 2, 1: McStay perekonna mõistatus 20 00 Maailma vallutamise: Lahing Los Angeles (Battle Los Angeles, USA 2011). R: Jonathan Liebesman. O: Aaron Eckhart, Michelle Rodriguez. Ulmepõnevik 22 30 Laskur 3, 3: Isa patud 23 20 Narcos 1, 4: Palee leekides 00 20 Reporter* 01 15 Walker – Texase korralvõim 2, 13: Mees varjus, 2* 02 00 Walker – Texase korralvõim 2, 14: Ohtlikul pinnal* 02 45 Maailma vallutamise: Lahing Los Angeles*. Ulmepõnevik 04 35 Laskur 3, 3* 05 15 Postimees.ee	07 00 Lastesaated 09 00 Ringvaade* 10 00 Uudishimu tippkeskus 2, 7 10 30 Punane sekund, 3 11 00 Valkimisi 2, 5/6 11 50 Impulss* 12 50 Kitarriga kulgeja Mart Soo 13 25 Esimene stuudio* 13 50 Rahvusvahelise muusikapäeva gala 2024* 15 00 Tallinn täis muusikat, 2/2* 15 30 Lastesaated 18 20 Zorro seiklused 18 45 Uudishimu tippkeskus 2, 7* 19 15 Kultuuriuudised 19 30 Ülevaade kultuurielus toimuvast. 19 25 Aktuaalne kaamera (viipekeeles) 19 30 Punane sekund, 3* 20 00 Loomalaste imeline maailm, 2/6 20 45 Ökomajad, 18: Yvelines (Écho-logis, Prantsuse 2015) 21 00 Aktuaalne kaamera. Ilm 21 30 Päeva püük 3, 3 22 00 Babülon-Berlin 4, 9 (Babylon Berlin, Saksa 2022) 22 50 Babülon-Berlin 4, 10 23 40 dokkaader: Hulkurid (Stray, USA 2020)* 00 50 Kitarriga kulgeja Mart Soo (EVS 2018)* 01 30 Võõrad õttõs (Eesti Telefilm 1987)* 01 52 ERR.ee uudised	06 05 Ema 6, 5–6* 06 55 Brooklyni jaoks 2, 5–6* 07 50 Tuvikesed 2, 14–15* 08 55 Sõbrad 6, 17–18* 09 50 Noor Sheldon 5, 12–13* 10 35 Nanny 6, 17–18* 11 35 Ema 6, 5–6* 12 25 Kaks ja pool meest 1, 1–2* 13 20 Tuvikesed 2, 14–15* 14 25 Sõbrad 6, 17–18* 15 20 Noor Sheldon 5, 12–13 16 10 Brooklyni jaoks 2, 5–6* 17 05 Nanny 6, 19–20 18 00 Tuvikesed 2, 14* 18 35 Tuvikesed 2, 15* 19 05 Kaks ja pool meest 1, 3: Teel pörguvärvasse 19 30 Kaks ja pool meest 1, 4: Sõkaloaialul 20 00 Sõbrad 6, 19: Joey külmik 20 25 Sõbrad 6, 20: Telesari 20 50 Noor Sheldon 5, 14–15 21 45 Ema 6, 7–8 22 35 Tuvikesed 2, 16: Krediidikaardi mõnud 23 05 Tuvikesed 2, 17: Sõbrapäev 23 40 Brooklyni jaoks 2, 7: Täielik sulgemine 00 05 Brooklyni jaoks 2, 8 00 30 Kaks ja pool meest 1, 3–4* 01 25 Ema 6, 7–8* 02 20 Ööprogramm	06 30 Hommikuraadio 10 00 Pereoptika/Viljandi linnasaade 10 45 Nädala raamat 11 00 Julge olla 12 00 Sihik/Kahe Vahel. Timo Tarve ja Ainar Ruusaar 13 00 Boom 14 00 Teadus teab 14 45 Aplaus 15 00 Kuku pärastlõuna. Siiri Mikkelsen, Indrek Ojameets, Karel Reisenbuk 18 00 Sihik* 19 00 Julge olla 20 00 Järjejuht 20 15 Muusika või Sisuturundus 20 30 Nädala raamat* 20 45 Nädala elamus 21 00 Boom* 22 00–23 00 Muusika	05 30 Vikerrahmikk. Kirke Ert ja Taavi Libe 09 00 Uudised 09 15 Vikerrahmikk 10 05 Huvitaja. Krista Taim 11 30 Järjejuht. Mitte pärast keskööd, 3 12 00 Keskpäevased uudised 12 15 Uudis+. Margitta Otsmaa 14 05 Reporteritund. Kaja Kärrer 15 00 Pärastlõunased uudised 15 15 Uudis+. Margitta Otsmaa 15 15 Kauamängiv 16 05 Kultuuriuudised 16 15 Andres Oja 16 40 Päevakaja 18 45 Muhukeelsed uudised 19 05 Reporteritund* 20 05 Sport 21 05 Õhtujuht lastele 21 05 Kajakalood* 22 15 Muhukeelsed uudised* 22 30 Järjejuht* 23 00 Luuleroom. Andres Ots 80! Baudelaire - Väikesed poeemid proosad 00 00 Eesti lugu* 01 00 Huvitaja* 02 00 Reporteritund* 02 50 Öömuusika	07 10 Klassikahommik. Joosep Sang. Arka koos hea muusikaga! 08 45 Hommikumäng 09 15 Lihtsalt nostalgia 10 05 Veemuusika 11 05 Muusikatuba. Ivo Heinloo 12 00 Uudised 12 15 Kaleidoskoop. Kirju muusikavalik 13 05 Muusikapäeva viktorini kokkuvõte 14 05 Külaline 15 00 Uudised 15 15 Amadeus +. Parim muusika pärastlõunaks 16 05 Kultuuriuudised 16 30 Jutujärg. Pärli hind. Andres Otsa raadiolugemisi. Agatha Christie põnevuslugu „Pärli hind“. Tõlkinud Matti Toots. 17 05 Da Capo. Sissejuhatus populaarse klassika võlumailma 18 00 Päevakaja 18 20 Kella-6-dzäss. Dzässivalik maailmaklassikast ja Eesti Raadio arhiivist. 19 05 Kontserdisaalis. EBU koorikongressi Let The Peoples Sing 2024 poolfinaal. Raadiote ühine saade - koorikongress, poolfinaali voor. 21 30 Õhtuklassika 22 05 Fantasia. Berk Vaher 00 00 Nokturn

Tallinn Tartu mnt 80, 1012 Tallinn, tel 666 2202
Tartu Ülikooli 2a, 51003 Tartu, tel 739 0300

Vastutav väljaandja ja peatoimetaja Priit Hõbemägi
Peatoimetaja asetäitja Aivar Reinap
Peatoimetaja asetäitja Heili Sibrits (Postimees Nädal)
Peatoimetaja asetäitja Jaan Väljaots

Uudised Georgi Beltadze, uudised@postimees.ee, 666 2180
Majandus Kaja Koovit, majandus@postimees.ee, 666 2293
Arvamus Mart Raudsaar, arvamus@postimees.ee, 666 2264
Välisuudised Evelyn Kaldoja, valis@postimees.ee, 666 2252
Teadus- ja tehnikatoimetus Marek Strandberg, teadus@postimees.ee
Kultuur Hendrik Alla, kultuur@postimees.ee, 666 2202
Sport Ott Järvela, sport@postimees.ee, 666 2202
Foto- ja videotoimetus Erik Prozes, foto@postimees.ee, 666 2202

Reklaam reklaam@postimees.ee
Tallinnas tel 666 2253
Tartus 739 0383
Kultuuriuudiste vastuvõtt
Tallinnas Tartu mnt 80 infolauas E, T, K, R kl 10–15
veebis kuulutus.postimees.ee
Tartus Ülikooli 2a, E–R 9–17, (lõuna 13–13.30),
tel 739 0397

Tellimused ja kojukanne E–R 9–17
Telefon 666 2525, levi@postimees.ee
Tellimine välismaale 641 1753
Ümbersuunamine ja peatamine jõustub 5 tööpäeva jooksul.
Väljaandja AS Postimees Grupp
Isikuandmetega seotud küsimustes palume pöörduda aadressil: isikuandmed@postimees.ee

Toimetusel on õigus kirju ja teisi kaastöid nende selguse huvides toimetada ja lühendada. Kaastöid ei tagastata ega retsenseerita. Kõik ajalehes Postimees ja tema lisades avaldatud artiklid (sh päevakajalised, majanduslikud, poliitilised või religioossed teemad) on autoriõigustega kaitstud teosed ning nende reprodutseerimine, levitamine ja edastamine mis tahes kujul on ilma ASI Postimees Grupp kirjaliku nõusolekuta keelatud. Kaebuste korral ajalehe sisu kohta võite pöörduda Pressinõukogusse e-posti aadressil pn@meediailt.ee

ANNA OMA PANUS DROONIDE OSTMISEKS!

Lahingkeskkonnas kasutatakse tsiviilmaailmas tuntud droone erinevatel eesmärkidel. Ukraina rahvuskaart on Riigikaitse Edendamise Sihtasutuselt soovinud DJI droone, et tagada võitlevate üksuste parem vaatlusvõimekus. Oleme seni Ukrainasse toimetanud 243 eri drooni, kuid neid on jätkuvalt vaja ja iga lisanduv seade parandab oluliselt Ukraina üksuste võitlusvõimekust. Lisaks kogume vahendeid kaugusemõõtjaga vaatlusvahendite ja akujaamade ostmiseks ning saatmiseks lahingupiirkonda.

Riigikaitse Edendamise SA kaudu annetades on juriidiliste isikute annetused sõltumata summast tulumaksust vabastatud. Füüsiliste isikute annetustelt tagastab riik järgmise aasta tuludeklaratsiooni alusel tulumaksu, kui ülekande selgitusse on märgitud isikukood.

ANNETADA SAAD:

Pangaülekandegaga

Makse saaja:
RIIGIKAITSE EDENDAMISE SA
Swedbank:
EE162200221078603616
Selgitus: Toetus Ukrainale

Helistades annetustelefonidele

900 1380 – 10 €
900 2380 – 25 €
900 3380 – 50 €

Annetustest kantakse saadetiste transpordi ja kampaania reklaamikulud, mis teisel tegevusaastal on olnud ca 3,9% annetuste kogumahust

www.riigikaitse.ee

EESTI
RESERVOHVITSERIDE
KOGU

EESTI
KAUBANDUS-
TÖÖSTUSKODA

RIIGIKAITSE
EDENDAMISE SA

KAITSEMINISTEERIUM